T.C.
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

AVRUPA BİRLİĞİ ORTAK REKABET POLİTİKASI VE TÜRKİYE'NİN UYUMU

BERK TULGA YEŞİLADA

TEZ DANIŞMANI
PROF. DR. SİBEL TURAN

EDİRNE 2012

T.C.
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

BERK TULGA YEŞİLADA tarafından hazırlanmış olan **AVRUPA BİRLİĞİ ORTAK REKABET POLİTİKASI VE TÜRKİYE'NİN UYUMU** konulu **YÜKSEK LİSANS** tezinin sınavı, Trakya Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin 12-13. maddeleri uyarınca 15/ 02/ 2012 tarihi Çarşamba günü saat 15.30'da yapılmış olup, tezin Kabul Edilmesine **OYBİRLİĞİ/** ~~**OYÇOKLUĞU**~~ ile karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYELERİ	**KANAAT**	**İMZA**
Prof. Dr. Sibel TURAN (Danışman)	Kabul Edilmesine	
Yrd. Doç. Dr. Neziha MUSAOĞLU	Kabul edilmesine	
Yrd. Doç. Dr. Aytül ÇOLAK	Kabul Edilmesine	

T.C
YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
ULUSAL TEZ MERKEZİ

TEZ VERİ GİRİŞİ VE YAYIMLAMA İZİN FORMU

Referans No	**424092**
Yazar Adı / Soyadı	Berk Tulga Yeşilada
Uyruğu / T.C.Kimlik No	T.C. 37711640942
Telefon / Cep Telefonu	533 7497287
e-Posta	byesilada@ttmail.com
Tezin Dili	Türkçe
Tezin Özgün Adı	Avrupa Birliği Ortak Rekabet Politikası ve Türkiye'nin Uyumu
Tezin Tercümesi	European Union Common Competition Policy and Turkey's Adaptation
Konu Başlıkları	Uluslararası İlişkiler
Üniversite	Trakya Üniversitesi
Enstitü / Hastane	Sosyal Bilimler Enstitüsü
Bölüm	Uluslararası İlişkiler Bölümü
Anabilim Dalı	Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı
Bilim Dalı / Bölüm	
Tez Türü	Yüksek Lisans
Yılı	2012
Sayfa	180
Tez Danışmanları	Prof. Dr. Sibel Turan
Dizin Terimleri	Ekonomik bütünleşme=Economic integration
Önerilen Dizin Terimleri	Ekonomik Bütünleşme Aşamaları=Stages of Economic Integration AB Ortak Rekabet Politikası=EU Common Competition Policy Türkiye'nin AB Rekabet Politikası'na Uyumu=Turkey's adaptation to EU Competition Policy Türkiye Rekabet Kurumu=Institute of Competition of Turkey 4054 Sayılı Rekabeti Koruma Mevzuatı= Legislation on Protection of Competition numbered 4054
Yayımlama İzni	Tezimin yayımlanmasına izin veriyorum Ertelenmesini istiyorum [3 Yıl]

b. Tezimin Yükseköğretim Kurulu Tez Merkezi tarafından çoğaltılması veya yayımının **16.02.2015** tarihine kadar ertelenmesini talep ediyorum. Bu tarihten sonra tezimin, internet dahil olmak üzere her türlü ortamda çoğaltılması, ödünç verilmesi, dağıtımı ve yayımı için, tezimle ilgili fikri mülkiyet haklarım saklı kalmak üzere hiçbir ücret (royalty) talep etmeksizin izin verdiğimi beyan ederim.
NOT: (Erteleme süresi formun imzalandığı tarihten itibaren en fazla 3 (üç) yıldır.)

22.02.2012

İmza:.....

Yazdır

Tezin Adı: Avrupa Birliği Ortak Rekabet Politikası ve Türkiye'nin Uyumu

Yazar: Berk Tulga YEŞİLADA

ÖZET

Günümüzde birçok ülke tarafından uygulanan serbest piyasa ekonomisinin en önemli unsurlarından birisi, adil bir biçimde yapılması gereken rekabet kavramıdır. Sözcük anlamı ile rekabet, ilim ve hünerde üstün olmaya çalışmak ve başkalarına rağmen kazanma gayreti içinde bulunmak ve aynı amacı güdenler arasında çekişmek ve kıskanmak demektir.

Rekabet, ekonomik kaynakları pay etmenin ve müşteri memnuniyeti sağlamanın en etkili yoludur. Diğer bir deyişle rekabet, serbest piyasalarda faaliyet gösteren en az iki iktisadi teşebbüsün, çeşitli iktisadi araçlar ile karlarını artırmaya ve birbirleri üzerinde üstünlük kurmaya çalışmalarıdır.

Avrupa Birliği (AB) içerisinde rekabet, Topluluğun belirlediği yasal mevzuata uygun bir şekilde sürdürülmelidir. Aksi takdirde, ekonomik dengesizlik ortamına yol açacaktır. Böyle bir ortamın gerçekleşmesi, teşebbüsleri belirsizliğe sürükleyecektir. Avrupa Birliğinin yürürlüğe koyduğu Rekabet Mevzuatının temel amacı, kendi iç ekonomik dengesini ve gerçekleştirmiş olduğu ekonomik bütünleşme sürecini koruyabilmek ve bu ekonomik yapıyı daha fazla büyütebilmektir.

AB ile 3 Ekim 2005 tarihinde müzakere görüşmelerine başlayan Türkiye açısından üyelik süreci çerçevesinde Rekabet Politikasının önemi büyüktür. Sekizinci fasıl olarak nitelendirilen Rekabet Politikası alanında Türkiye'nin gidermesi gereken bazı eksiklikleri mevcuttur. Bu yüzden rekabet politikası ile ilgili başlık görüşmelere henüz açılmamıştır.

Rekabet Politikası, görüşmelere açıldığı zaman Türkiye AB üyeliğine daha fazla yaklaşacaktır. Bu faslın müzakerelere açılması için gerekli çalışmalarını sürdüren Türkiye Devleti bu politikaların etkin ve verimli bir şekilde yürütülmesi için ülkede Rekabet Kurumunu kurarak 4054 sayılı Rekabeti Koruma Mevzuatını oluşturmuştur.

Anahtar Kelimeler: Ekonomik Bütünleşme, Ekonomik Bütünleşme Aşamaları, AB Ortak Rekabet Politikası, Türkiye'nin AB Rekabet Politikası'na Uyumu, Türkiye Rekabet Kurumu, 4054 Sayılı Rekabeti Koruma Mevzuatı

Name of Thesis: European Union Common Competition Policy and Turkey's Adaptation

Author: Berk Tulga YEŞİLADA

ABSTRACT

One of the most important elements of liberal market economy is the concept of competition that must be practiced equitably. By definition "competition" means trying to be superior in science and craftsmanship and strive to win despite others and contend with and envy others who harbor the same purposes.

Competition is the most effective way of sharing resources and assuring customer satisfaction and most effective means of creating technological and commercial innovations. In other words, competition is a strategic interaction process where at least two economic players functioning in free market mechanism contend to increase profit and capture the greatest market share by means of price and several other means.

If not practiced equitably competition creates economic instabilities resulting in uncertainities. If practiced according to the rules, all actors benefit from competition.

European Union which is founded with the aim of mightiest and most stable economic togetherness of the world, implemented a common policy in order to maintain economic balances and economic integration achieved so far and to enhance further.

The significance of Competition Policy for Turkey is major under the framework of EU membership process. Negotiations on Competition Policy is yet to start.

When negotiations on Competition Policy commence, Turkey will approach to EU membership closer. Turkey established Institute of Competition by composing legislation numbered 4054 on Protection of Competition in order to conduct the policies effectively and efficiently.

Key Words: Economic Integration Theories, Stages of Economic Integration, EU Common Competition Policy, Turkey's adaptation to EU Competition Policy, Institute of Competition of Turkey, Legislation on Protection of Competition numbered 4054.

ÖNSÖZ

Bu tezin amacı AB tarafından uygulanan ve örgütün ticari faaliyetlerini düzenleyen Ortak Rekabet Politikasını inceleyerek, Türkiye'nin bu sürece nasıl adapte olması gerektiği hakkında kapsamlı önerilerde bulunmaktır. AB, ekonomik koşullara göre kendisini yenileyebilen dinamik bir süreci kapsamaktadır. Topluluğun ekonomik gelişimi hakkında detaylı bir bilgiye sahip olmadan onun uyguladığı Rekabet Politikasını anlayabilmek zordur.

Bu çalışmada, AB'nin ekonomik gelişimi bazı önemli entegrasyon teorileri ile açıklanmaktadır. Ayrıca Topluluğun ekonomik entegrasyonuna yön veren önemli gelişmelere değinilmektedir. Böylece Ortak Rekabet Politikasına olan ihtiyaç ortaya konulmaktadır.

Bu tez, AB'nin Ortak Rekabet Politikasını yorumlamak isteyen ve bu Mevzuatının Türkiye'de etkin bir şekilde uygulanması hakkında bazı çalışmalarda bulunan düşünce kuruluşlarına, akademisyen ve öğrencilere kılavuz olabilmeyi hedeflediği için önem arz etmektedir.

Bu tez, Türkiye'de piyasa ekonomisinin işleyişinde yaşanan temel sorunlara ışık tutacak bazı önemli tavsiyeleri içermektedir. Ayrıca rekabet alanında Topluluğun uyguladığı mevzuatının Türkiye'de doğru bir şekilde uygulanabilmesi için gerekli bazı önemli tavsiyeleri içermektedir.

Henüz AB- Türkiye ilişkilerinde rekabet faslının müzakerelere açılmamış olması Türkiye'nin bu konu hakkında hala önemli eksikliklerinin olduğunu ortaya koymaktadır. Bu yüzden AB'nin Rekabet Politikası'na Türkiye'nin Uyumu konulu bu tezin Türkiye'nin Rekabet alanında yapması gereken reformlara ışık tutacağı kanaatindeyim.

Bu tezi hazırlarken uzmanlığından ve mesleki tecrübelerinden yararlandığım sevgili tez danışmanım Prof. Dr. Sibel Turan'a özellikle şükranlarımı sunmak isterim. Aynı zamanda kaynak konusunda yardımlarını esirgemeyen Prof. Dr. Sibel Turan'a, Prof. Dr. Birol Yeşilada'ya ve BİLGESAM Stratejik Araştırma Merkezi ve İKV çalışanlarına teşekkürü bir borç bilirim. Polonya'nın Szczecin Üniversitesine tezimle ilgili araştırma yapmaya gittiğim 2010 yılı güz döneminde bana ilgi ve alakasını eksik etmeyen ERASMUS ekibi çalışanlarına ve AB Rekabet Uzmanı Sevgili Dostum Sina Kısacık'a da sevgilerimi sunarım.

Yazmış olduğum bu tezi 3 ay sonra doğacak biricik yeğenim Asya'ya armağan etmek istiyorum.

Berk Tulga YEŞİLADA

OCAK 2012

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....i
ABSTRACT.....iii
ÖNSÖZ..... v
İÇİNDEKİLER..... vii
KISALTMALAR.. xviii
GİRİŞ..... 1
Problem.....3
Amaç…….....5
Önem.....5
Sınırlamalar.....6
Tanımlar…….....7
ARAŞTIRMA YÖNTEMİ……..8
Araştırma Modeli…….....8
Veriler ve Toplanması…….. 8
Verilerin Çözümü ve Yorumlanması…….. 9

1. BÖLÜM

EKONOMİK ENTEGRASYON TEORİSİ

1. Ekonomik Entegrasyon Teorisi…….....10

1.1. Ekonomik Entegrasyon Teorisine Genel Bakış……10

1.2. İşlevselcilik Teorisi…….……10

1.3. Neo- İşlevselcilik Teorisi…….…….....13

1.4. Hükümetlerarasıcılık Teorisi…….……...15

1.5. Rasyonel Seçim Kuramı Teorisi……..……18

1.6. Günümüzde Avrupa Ekonomik Entegrasyonu…….....19

1.6.1. Avrupa Komisyonu'nun 2020 yılı Ekonomi Stratejisi…….....21

2. BÖLÜM

AVRUPA BİRLİĞİ'NİN KURULMASINA VARAN GELİŞME SÜRECİNİN EKONOMİK BOYUTU

2. Avrupa Birliği'nin Kurulmasına Varan Gelişme Sürecinin Ekonomik Boyutu……. 22

2.1. Avrupa Kömür ve Çelik Topluğunun Kuruluşu……...22

2.1.1. AKÇT Antlaşmasında Rekabete Yönelik Hükümler…….25

2.2. Avrupa Atom Enerjisi Topluluğunun Kurulması…….27

2.3. Avrupa Ekonomik Topluluğu'nun Kurulması…….28

2.4. Avrupa Topluluğu'nun Kurulması……...29

2.5. Avrupa Birliği'nin Kurulması……..31

2.5.1. Maastricht Antlaşması……33

2.5.2. Amsterdam Antlaşması……..35

2.5.3. Nice Antlaşması……37

2.5.4. Lizbon Antlaşması……..38

3. BÖLÜM

AVRUPA İKTİSADİ BÜTÜNLEŞME MODELLERİ

3. Avrupa İktisadi Bütünleşme Modelleri……...41

3.1. İktisadi Bütünleşmeler……..41

3.1.1. Tercihli Ticaret Antlaşması……42

3.1.2. Serbest Ticaret Bölgesine Geçiş…… 44

3.1.3. Gümrük Birliği……...47

3.1.4. Ortak Pazar……49

3.1.5. İktisadi Birlik……..51

3.1.5.1. Parasal Birliğe Yönelik Maastricht Kriterleri……53

3.1.6. Parasal Birlik……..54

3.1.7. Siyasal Birlik……..57

3.1.7.1. Adalet ve İçişlerine Yönelik Düzenleme……...59

3.1.7.2. Ceza ve Medeni Hukuk Alanında İşbirliği……59

3.1.7.3. Suç ile İlgili Konularda Polis ve Adli İşbirliği…… 59

3.1.7.4. Küresel Terörizme Karşı Mücadele……..61

3.1.7.5. Üçüncü Ülke Vatandaşlarına Karşı Ortak Mevzuat……62

3.1.7.6. Ortak Dış ve Güvenliğin Sağlanması için Gerekenler……63

3.1.7.6.1. Ortak Dış ve Güvenlik Hakkında Karar Oluşturma……63

3.1.7.6.2. Ortak Dış ve Güvenliğin Kurumsal Çerçevesi……...64

3.1.7.6.3. Güvenlik ve Savunmaya Yönelik Düzenlemeler……...65

4. BÖLÜM

AVRUPA BİRLİĞİ ORTAK REKABET POLİTİKASI

4. Avrupa Birliği Ortak Rekabet Politikası…….....66

4.1. Ortak Rekabet Politikasının Amacı……..66

4.2. Ortak Rekabet Politikasının Yasal Dayanakları……...67

4.3. Ortak Rekabet Politikasının Temel İlke ve Başlıkları……..71

4.3.1. Kartel Yasakları……..72

4.3.2. Hâkim Durumun Kötüye Kullanılması……..74

4.3.3. Muafiyet Uygulamalarının Denetimi…….75

4.3.4. Şirket Birleşmeleri……..78

4.3.4.1. Şirket Birleşmelerinin Türleri…….....80

4.3.5. Batan Teşebbüslerin Devralınması…….82

4.3.6. Tekelci Ekonomik Sektörlerin Liberalleştirilmesi.....83

4.3.7. Merkezileşmeler…….85

4.3.8. Damping Uygulamalarına Yönelik Anti- Damping……...87

4.3.9. Devlet Yardımları……...88

4.3.9.1. Devlet Yardımı Türleri……..91

4.3.9.1.1. Bölgesel Yardımlar……...92

4.3.9.1.2. Yatay Yardımlar……93

4.4. Rekabet İhlallerine Yönelik Bazı Davalarda Alınan Kararlar……..94

4.4.1. İspanya'da Telekom Sektöründe Rekabet İhlali Davası ve Karar……94

4.4.2. İngiltere'de Havayolu Sektöründe Rekabet İhlali Davası ve Karar…….95

4.4.3. Çimento Ticaretini Tekeline Alan Teşebbüslerin Davası ve Karar……..96

4.4.4. Herhangi bir Teşebbüsün diğerini Devralmasına Yönelik Dava ve Karar…….. 96

4.4.5. İtalya'da Havayolu Sektöründe Rekabet İhlali
Davası ve Karar……..97
4.4.6. Fransa'da İki Petrol Şirketinin Rekabet İhlali
Davası ve Karar……..98

5. BÖLÜM

AVRUPA BİRLİĞİ ORTAK REKABET POLİTİKASINA TÜRKİYE'NİN UYUMU

5. Avrupa Birliği Ortak Rekabet Politikasına Türkiye'nin Uyumu……...99
5.1. Ulusal Rekabet Mevzuatının Esasları '4054 Sayılı Kanun'……..99
5.1.1. '4054 Sayılı Kanun'un Detayları'……100
5.1.1.1. Rekabeti Sınırlayıcı Anlaşma ve Uyumlu Eylemlerin Düzenlenmesi……..100
5.1.1.2. Muafiyet Uygulamalarına Yönelik Düzenleme……101
5.1.1.3. Hâkim Durumun Kötüye Kullanılmasına Yönelik Düzenleme……....102
5.1.1.4. Birleşme ve Devralmalara Yönelik Düzenleme……102
5.1.1.5. Kartel Yasakları……..104
5.1.1.6. Damping Uygulamalarının Yasaklanması……..105
5.2. Avrupa Birliği'nin Türkiye Hakkında Tarama Toplantısı Raporu……...106
5.2.1. Türkiye'de Tekelleşme Sorunu Karşısında Alınan Önlemler……...106

5.2.2. Rekabet İhlalleri Hakkında Usul Kuralları……...107
5.2.3. Esastan Kurallara Yönelik Düzenlemeler……108
5.2.4. Sektörel Kurallara Yönelik Düzenlemeler……...109
5.2.5. Birleşmelerin Kontrolü……110
5.2.6. Münhasır ve Özel Haklara Sahip Teşebbüs
ve Tekellerin Denetlenmesi……..110
5.3. 2007'de düzenlenen ve 2008'de onaylanan
Katılım Ortaklığı Belgesi……...111
5.4. Avrupa Birliği tarafından Hazırlanan
Türkiye İlerleme Raporu 2009……...112
5.5. Avrupa Birliği tarafından Hazırlanan
Türkiye İlerleme Raporu 2010……...114
5.6. Avrupa Birliği tarafından Hazırlanan
Türkiye İlerleme Raporu 2011……...116
5.7. Avrupa Birliği Müktesebatına
Uyum Programı (2007-2013)……117
5.7.1. Çıkartılması Öngörülen Yasal
Düzenlemeler (2007-2013)……..118
5.7.1.1. Yasal Düzenlemeler (2007-2008)……..118
5.7.2. Çıkartılması Öngörülen İkincil
Düzenlemeler (2007-2013)……..119
5.7.2.1. İkincil Düzenlemeler (2007)……..120
5.7.2.2. İkincil Düzenlemeler (2008)……..123
5.8. Avrupa Birliği Müktesebatı Hakkında Türkiye
Ulusal Programı……126
5.8.1. Türkiye'nin Fasıl 8'de Belirtilen Yükümlülükleri…….127
5.9. Türkiye'de Rekabet İhlallerine Bazı Davalar……...129
5.9.1. Sinema Sektöründe açılan Rekabet İhlali
Davasında Karar……130

5.9.2. Tavuk Sektöründe açılan Rekabet İhlali
Davasında Karar……130
5.9.3. Telekom Sektöründe açılan Rekabet İhlali
Davasında Karar……...131
5.9.4. Poliklinik Sektöründe açılan Rekabet İhlali
Davasında Karar……131
5.9.5. Kuyumcu Sektöründe açılan Rekabet İhlali
Davasında Karar……132
5.9.6. Sigorta Sektöründe açılan Rekabet İhlali
Davasında Karar……133

SONUÇ…….134

KAYNAKÇA……...138

KISALTMALAR

AAET : Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu

AAETA : Avrupa Atom Enerjisi Topluğu Antlaşması

AB : Avrupa Birliği

ABA : Avrupa Birliği Antlaşması

ABD : Amerika

AEA : Avrupa Ekonomik Alanı

AET : Avrupa Ekonomik Topluluğu

AETA : Avrupa Ekonomik Topluğu Antlaşması

AGSP : Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası

AK : Avrupa Konseyi

AKÇT : Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu

AKÇTA : Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu Antlaşması

AP : Avrupa Parlamentosu

ARGE : Araştırma ve Geliştirme

AŞ : Anonim Şirketi

AT : Avrupa Topluluğu

ATA : Avrupa Topluluğu Antlaşması

BM : Birleşmiş Milletler

DPT : Devlet Planlama Teşkilatı

DPTM : Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı

DTM : Dış Ticaret Müsteşarlığı

DTO : Dünya Ticaret Örgütü

EBRD : Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası

ECB : Avrupa Merkez Bankası

EFTA : Avrupa Serbest Bölgesel Birliği

EIB : Avrupa Yatırım Bankası

EPB : Ekonomik ve Parasal Birlik

GATT : Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Antlaşması

GB : Gümrük Birliği

GSYH : Gayri Safi Yurt İçi Hâsıla

ILO : Uluslar arası Çalışma Örgütü

İKV : İktisadi Kalkınma Vakfı

KDV : Katma Değer Vergisi

KİT : Kamu İktisadi Teşebbüsü

KOB : Katılım Ortaklığı Belgesi

KOBİ : Küçük ve Orta Büyülükteki İşletmeler

LTD : Limited Şirketi

NATO : Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü

ODGP : Ortak Dış ve Güvenlik Politikası

OECD : İktisadi İşbirliği ve Kalkınma Vakfı

OGT : Ortak Gümrük Tarifesi

OKK : Ortaklık Konseyi Kararı

STA : Serbest Ticaret Antlaşması

STB : Serbest Ticaret Birliği

T.C : Türkiye Cumhuriyeti

TL : Türk Lirası

TR : Türkiye

TT : Türk Telekom

TTA : Tercihli Ticaret Antlaşması

UIP : United International Picture

GİRİŞ

‘Avrupa Birliği Ortak Rekabet Politikası ve Türkiye’nin Uyumu’ konulu tez yazılırken bilimsel bir çalışmanın gerekliliğinden dolayı bazı temel kurallar esas alınmıştır. Bu çerçevede Ortak Rekabet Politikasına Uyum konusunda Türkiye’de yaşanan bazı temel problemlerden bahsedilmiştir. Bunların çözümünde nasıl bir strateji izlenmesi gerektiği hakkında bilgi verilmiştir.

Tezin amacı ve önemine değinilerek, çalışmada esas alınan yöntem tekniklerinden bahsedilmiştir. Tez yazılırken hangi sınırlama tekniğine ve tanımlama metodunu yer verildiğinden bahsedilmiştir. Verilerin nasıl toplandığı ve toplanan bu verilerin birbiriyle nasıl ilişkilendirilip yorumlandığı hakkında temel esaslar ortaya konulmuş ve bu tezin hangi araştırma modeli esas alınarak yazıldığı vurgulanmıştır.

“Avrupa Birliği Ortak Rekabet Politikası ve Türkiye’nin Uyumu” konulu çalışmada öncelikle Avrupa Birliği Ortak Rekabet Politikasının teorik çerçevesi ortaya konularak bazı Ekonomik Entegrasyon Teorilerinden bahsedilmiş ve ortaya konulan bu Ekonomik Entegrasyon teorileri ile Avrupa Birliği’nin günümüzde ekonomik bütünleşme sürecinin hangi aşamasında olduğu açıklanmaya çalışılmıştır.

Bu çerçevede Avrupa Komisyonu’nun hazırladığı Lizbon Stratejisinden ve Topluluğun 2020 yılı ekonomik hedeflerinden bahsedilmiştir. Çalışmada bahsedilen Entegrasyon teorileri Fonksiyonalizm ve Neo-fonksiyonalizm, Hükümetlerarasıcılık ve Rasyonel Seçim Kuramı kavramlarıdır.

Çalışmanın ikinci ve üçüncü bölümlerinde Avrupa’nın Ekonomik bütünleşme süreci ve Ekonomik Bütünleşme Modelleri üzerinde durulmuştur. 1951 yılında AKÇT’nin ortaya çıkmasından 1992 yılında AB’nin kurulmasına kadarki sürecin, ülkelerin ekonomik ihtiyaçları doğrultusunda gerçekleştirildiğinden

bahsedilmiştir. Serbest Ticaret Anlaşmasından Euro Para birimine geçiş sürecine kadarki ekonomik gelişmeler üzerinde durulmuştur.

Çalışmanın dördüncü bölümünde Avrupa Birliği'nde uygulanan Rekabet Mevzuatının üye ülkeler arasındaki ticareti nasıl etkilediği incelenmiştir. Bu bağlamda Avrupa Birliği üyesi ülkelerin örgüt içinde serbest rekabet edebilmesi ihtiyacının gerekliliğinden ve bu ihtiyaç doğrultusunda ülkelerin gerçekleştirdiği ticari faaliyetlere Ortak Rekabet Politikası başlığı altında yeni düzenlemeler getirildiğinden bahsedilmiştir.

Çalışmanın son bölümünde ise Türkiye'nin AB ile müzakerelerinde, AB Ortak Rekabet politikasına uyum için gerçekleştirmesi gereken yükümlülükleri ele alınmıştır. Henüz Avrupa Birliği ve Türkiye arasında açılmamış olan Rekabet faslının ülkenin Topluluğa kabul edilmesi sürecinde önemli müzakere başlıklarından biri olacağı üzerinde durulmuştur. Türkiye'nin bu müzakere başlığının açılması için gerçekleştirdiği ve gerçekleştirmesi gereken yükümlükleri detaylı olarak incelenmiştir.

Problem

Avrupa Birliği içerisinde Ortak Rekabet Politikası uygulanırken Topluluk ülkelerindeki ekonomik dengelerin korunmasına özen gösterilmektedir. Ortak Rekabet Politikası, iç pazarda adil bir rekabet ortamı sunarken bir yandan da, Topluluk ülkelerinin dünya ekonomisindeki pazar paylarını arttırmaya çalışmaktadır.

Bu hassas dengenin kurulması için AB Mevzuatında, Ortak Rekabet Politikasını düzenleyen bazı yasa maddeleri mevcut olduğu halde bu kuralların uygulanması sürecinde yaşanan bazı sıkıntılar mevcuttur. Bunun temel sebebi ülkelerin ekonomik gelişmişlik seviyelerinden kaynaklanmaktadır. Mesela AB'ne üye olan devletler ekonomik olarak incelendiğinde anlaşılmaktadır ki her üye devletin Topluluk ekonomisine katkısı aynı seviyelerde değildir.

Bu çerçeveden değerlendirildiğinde Topluluğa yönelik alınan kararlarda her üye devletin oyu aynı oranda etkili değildir. Almanya veya Fransa gibi önemli ülkeler, Topluluğun ortak menfaatlerini ilgilendiren konularda, diğerlerine göre daha fazla söz hakkına sahip olabilmektedir.

Rekabet Politikası açısından değerlendirildiğinde, ekonomik kararlar verilirken bazı üyelerin diğerleri karşısında daha etkili oy gücüne sahip olması, ekonomisi güçlü ülkeler karşısında zayıf ekonomiye sahip olan ülkeleri sıkıntıya sokabilmektedir. Bu durum, ekonomisi zayıf ülkelerin Birlik içinde ve uluslararası alanda rekabet edebilme güçlerini zayıflatabilmektedir.

Ortak Rekabet Politikası, dünyadaki ekonomik şartlara göre belirlenmektedir. Fakat bu politika uygulanırken bir takım zorluklar yaşanmaktadır. Topluluk, kendi üyelerine yönelik uyguladığı rekabet politikasını bazen kendi amaçlarına uygun şekilde geliştirememektedir. Bu yüzden Topluluk üyesi ülkeler arasında uyum sorunu yaşanabilmektedir.

Türkiye, Birliğe katıldığı zaman Avrupa Birliği ülkelerinin başına gelen bu uyum sorununu yaşamak istememektedir. Topluluk ile sürdürdüğü müzakerelerde onların dikkatini bu konuya çekmeye çalışmaktadır. Bu bağlamda Türkiye, yükümlülüklerinin toplamı olarak görülmesi gereken Avrupa Birliğine uyum sürecinin rekabet politikasıyla ilgili kısmının sadece yasal düzenlemeler ile sınırlı kalmaması gerektiğine vurgu yapmaktadır.

Türkiye, AB'nin Rekabet Politikası hakkındaki mevzuatına benzer uygulamaları ülkesinde gerçekleştirmeye çalışmaktadır. Fakat bu düzenlemeleri uygularken bir takım zorluklar yaşamaktadır. Bu zorlukları aşabilmek için rekabet konularıyla ilgilenecek bir birim kurmuştur. Bu birimin adı Rekabet Kurumudur.

Rekabet Kurumuna özerk bir otorite verilmiş olup 4054 sayılı Rekabetin Korunması hakkındaki Kanunun tek uygulayıcısı ve denetleyicisi olarak bu Kurum seçilmiştir. Fakat buradaki temel sorun Türkiye'nin ekonomik altyapısının, sermaye kaynaklarının ve iş gücünün bu rekabet mevzuatına uygun bir yapıda olmamasıdır.

Bu temel sorunun aşılabilmesi için Rekabet Kurumu ülkenin ekonomik altyapısını genişletmeye, sermaye kaynaklarını çeşitlendirmeye ve iş gücünü artırmaya yönelik ekonomik tedbirler almaktadır. Fakat bu ekonomik tedbirler uygulanırken bu uygulamaların 4054 Sayılı Rekabet mevzuatına uyumlu olması gerekmektedir.

4054 Sayılı Rekabet Mevzuatı AB Rekabet Mevzuatına paralel olarak hazırlandığı halde henüz Topluluk Mevzuatındaki uygulamaların sadece bazıları 4054 Sayılı Ulusal Mevzuatta yer almaktadır. Mesela devlet yardımlarının uygulanması ve denetlenmesi hakkında AB'de etkin ve verimli düzenlemeler varken aynı düzenlemeler Türkiye'de tam anlamıyla yoktur.

Şirket birleşmeleri konusunda da Türkiye'nin gerçekleştirmesi gereken sorumlulukları AB müzakere sürecinde Türkiye'nin önemli engellerinden

sayılabilmektedir. Bütün bu gelişmeler ışığında Türkiye'nin müzakere sürecinde Rekabet Politikası bağlamında AB ile temel sorunlarının henüz çözümlenmediği anlaşılmaktadır. Topluluk ile müzakerelerde sekizinci fasıl olarak değerlendirilen Rekabet Başlığının ne zaman görüşmelere açılacağı ise henüz belli değildir.

Amaç

Avrupa Birliği ülkelerinin iç Pazar oluşturmak için başlattıkları ekonomik bütünleşme süreci devam eden bir harekettir. Giderek daha fazla ülke Avrupa Birliğine katılmakta olup üye ülkelerin Birlik ile bütünleşme düzeyi zaman içinde artmaktadır. Bütünleşmiş ve eşit ekonomik koşullara sahip bir Avrupa düzeni yaratabilmek için üye ülkelerin ve aday ülkelerin ekonomik şartlarının Avrupa Birliği Ortak Rekabet Politikasına uyumlaştırılması amaçlanmaktadır.

Bu bağlamda Türkiye'nin Avrupa Birliğine uyum sürecinde rekabet politikası çerçevesinde kendi ulusal yasalarında bir takım ekonomik reformları gerçekleştirmesi hedeflenmiştir. Türkiye'de iç pazarın tanımlanması için doğru işleyen bir rekabet politikasının oluşturulması mecburidir.

Önem

Kapitalist dünya düzeninde ülkelerin uygulamaya çalıştığı rekabet politikaları onların ekonomik büyüme stratejilerinin tamamlayıcısı durumundadır. Aynı şey AB'nin ve Türkiye'nin uygulamaya çalıştığı rekabet düzenlemeleri içinde geçerlidir. AB açısından değerlendirildiğinde Rekabet Politikası üye devletlerde faaliyet gösteren şirketlerin uluslararası rekabet ortamına asimile olabilmeleri ve kapitalist dünya düzeninden ekonomik fayda sağlayabilmeleri için önem arz etmektedir.

AB'de uygulanan Rekabet Politikası sonucunda kamu sektöründe etkin ve verimli rekabet uygulamalarına geçilmektedir. Kamu sektörünün özel sektörle rekabet edebilmesinin önü açılmaktadır. Fakat Kamu sektörünün gelişimi teşvik edilirken, özel sektör karşısında ihtiyaçtan daha fazla güçlenmesine müsaade edilmemektedir. Bu sayede kamusal sektör ile özel sektör arasında rekabet açısından denge sağlanarak iki tarafın gelişimine de destek verilmeye çalışılmaktadır.

Türkiye açısından bakıldığında Avrupa Birliği'nin Rekabet Politikasına Uyumu çerçevesinde ülkede devlet yardımları konusunda bir an önce doğru ve etkin adımlar yürürlüğe konulmalıdır.. Bu konuyla ilgili olarak 4054 sayılı Türk Rekabet Mevzuatında AB mevzuatına paralel uygulamalara geçilmelidir. AB mevzuatına paralel yasalar yürürlüğe konulurken Rekabet Kurumuna daha fazla yetki ve sorumluluk verilmelidir. Mesela hükümet herhangi bir ekonomik tedbiri yürürlüğe koymadan önce Rekabet Kurumuna danışmalıdır.

Sınırlamalar

Çalışmada öncelikle Avrupa Birliğinin ekonomik gelişimi, ekonomik teoriler çerçevesinde ele alınarak Ortak Rekabet Politikası ile ilişkilendirilecektir. Bu çerçevede AB Ortak Rekabet Politikasına genel bir bakış çerçevesinde politikanın amaç ve esaslarından, gelişim sürecinden ve öngördüğü hedeflerden bahsedilecektir.

Türkiye 3 Ekim 2005 tarihinden itibaren Avrupa Birliği ile tam üyelik görüşmelerine başlamıştır. Bu tarihten itibaren, Topluluğun Rekabet Politikası hakkındaki düzenlemelerini kendi mevzuatında uygulamaya çalışmıştır. Fakat hala rekabet yönünden var olan eksikliklerini gidermeye çalışmaktadır. Bu çerçeveden değerlendirildiğinde Ortak Rekabetin Korunması Kanunu olarak ta adlandırılan 4051 Sayılı Kanun hakkında çıkartılan yasalar ve Türkiye'nin yürürlüğe koyması gereken düzenlemeler ülkenin Topluluk ile sürdürdüğü müzakerelerin geleceği ve istikrarı açısından önem arz etmektedir.

Tanımlar

Avrupa kıtasında bütünleşme hareketinin ortaya çıkışı ve bu faaliyetin gelişerek birçok ülkeyi kapsayan bir bütünleşme hareketine dönüşmesi sürecinin özü ekonomik nedenlere dayandırılmaktadır. Bu çerçeveden değerlendirildiğinde üye devletlerin ekonomik ihtiyaçlarının giderilmesi için kurulan bu birliğin gücü o ülkelerin birbiriyle ve diğer ülkelerle kurduğu ticari ilişkileri ile geliştirilmektedir.

Bütün bu gelişmelerin temeli ekonomik olduğu için bu süreçte birliğe üye ülkelerin birbiriyle ve üçüncü ülkelerle ilişkilerinde Rekabet Politikası kurallarına ihtiyaç duyulmaktadır. Aksi takdirde hiçbir teşebbüs diğerinin haklarına riayet etmeyerek, haksız kazanç sağlamaya çalışacaktır. Bu durum, Topluluğun ekonomik istikrarını tehdit altına sokacaktır.

Aynı durum Türkiye için de geçerlidir. Haksız kazanç yoluyla ülkenin ekonomik istikrarını bozmaya çalışanların önüne geçilmeye çalışılmaktadır. Aksi takdirde Türkiye ekonomisi belirsizlik ortamına sürüklenecektir. Aynı zamanda ülkenin uluslararası piyasalardaki rekabet gücü zayıflayacaktır.

Avrupa Birliğinin Bütünleşme hareketi ifade edilirken gerekli tanım ve kavramlar özellikle ekonomik teoriler ve iktisadi terimlerle açıklanmaktadır. Aynı durum Türkiye ekonomisi için de geçerlidir. Avrupa Birliğinin ekonomik yapısına paralel bir ekonomik yapı inşa etmeye çalışan ve onun ekonomik düzenlemelerini kendi ülkesinde uygulamaya çalışan Türkiye'de de AB'de uygulanan iktisadi bütünleşme teorilerinden ve iktisadi terimlerden faydalanılmaktadır.

ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

Araştırma Modeli

Bu çalışma hazırlanırken, çoğul ve ilişkisel araştırma tekniklerinden faydalanılacaktır. Türkiye'nin, Avrupa Birliği Rekabet Politikasına uyum konusunda gerçekleştirmesi gereken düzenlemelerinden bahsedilirken ilişkisel araştırma modeli kullanılarak AB ile Türkiye arasındaki ortak ilişkilerden bahsedilecektir.

Bu çerçevede Avrupa Birliği ülkelerinde gerçekleştirilen uygulamalar ile Türkiye'deki faaliyetler ilişkilendirilerek ülkenin Rekabet Politikasına uyum sürecinde hangi aşamada olduğu ortaya konulmaya çalışılacaktır. Burada ise çoğul araştırma tekniği kullanılacaktır.

Veriler ve Toplanması

Kaynak ve eserler, belgesel tarama metoduyla ortaya çıkartılacaktır. Basın ve yayın organlarından konuyla ilgili bilgiler, makaleler toparlanacaktır. Konuyla ilgili kitapların temini için kütüphanelere gidilecektir. İnternetten araştırma yapılarak diğer kaynaklar ile internetteki bilgiler birleştirilecektir. Bütün bu araştırma metotlarında Literatür Taraması yöntemi kullanılacaktır.

Literatür Taraması yöntemi ile geçmişte yaşanan olaylar ortaya konulacak ve ilerisi hakkında öngörüde bulunulacaktır. Bu bağlamda AB Rekabet Politikasına Türkiye'nin Uyumu süreci incelenirken doğru kaynakların ortaya çıkartılarak birbiriyle ilişkilendirmesi için titiz bir çalışmanın ortaya konulması gerekmektedir. Eğer bu konuda titiz ve doğru bir çalışma ortaya konulursa verilerin çözümlenmesi ve yorumlanması aşamasında herhangi bir zorlukla karşılaşılmayacaktır.

Verilerin Çözümü ve Yorumlanması

Topluluğa üye ülkelerin Rekabet Politikasına uyum için neler yaptıkları araştırılacak ve bazı veriler elde edilecektir. Bu veriler çerçevesinde AB'nin Türkiye'den Ortak Rekabet Politikasına Uyum çerçevesinde istedikleri ortaya çıkartılacaktır. Türkiye'nin bu politikaya uyum sürecinde hangi aşamada olduğunun tespitinde Topluluk ile olan ekonomik ilişkileri esas alınacaktır.

Elde edilen bütün veriler birbiriyle ilişkilendirilerek yorumlanacaktır. Bu çerçevede Türkiye'nin AB Ortak Rekabet Politikasına Uyum sürecinde hangi aşamada olduğu hakkında bir analiz ortaya konulmuş olacaktır.

1. BÖLÜM

EKONOMİK ENTEGRASYON TEORİSİ

1.1. Ekonomik Entegrasyon Teorisine Genel Bakış

İkinci Dünya Savaşı sonrasında kurulan iktisadi temelli örgütler arasında olan Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET) 1957 yılında kurularak ekonomik bütünleşme kavramının uluslararası politikaya girmesinde etkili olmuştur. Ekonomik Entegrasyon sürecinin biçimlendirdiği AET'nin kuruluş amacı şiddet unsurlarından arındırılmış bunun yerine karşılıklı ekonomik bağımlılık, ortak ekonomik fayda ve ticari işbirliği kavramlarının etkili olduğu bir örgüt yapısı oluşturmaktır.[1]

Ekonomik Entegrasyon teorisi, ekonomik amaç çerçevesinde ülkelerin bir araya gelmesiyle oluşturulmuş bütünleştirilmiş ekonomik yapıyı vurgulamak için ifade edilmekte olup Avrupa Birliği'nin özünü oluşturmaktadır. Bu bağlamda Topluluğun kuruluş amacının iktisadi nedenlere dayandırıldığı tezinden yola çıkılarak Ekonomik bütünleşme teorisine yönelik tanım günümüzde AB ülkeleri arasında ekonomik ilişkilerin meşru bir zeminde yürütülmesi için gerçekleştirilen ***Ortak Rekabet Politikası*** ile ilişkilendirilebilir. [2]

1.2. İşlevselcilik Teorisi

İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemde İşlevselcilik yaklaşımı benimseyen politikacılar siyasi sorumluluk üstlenmekten ziyade İkinci Dünya Savaşından yıpranarak çıkmış ekonomilerini düzeltme yolunu tercih etmişlerdi.

---

[1] Wikipedia, *European Economic Community*, http://en.wikipedia.org/wiki/European_Economic_Community, (06.10.2010)
[2] Tayyar Arı, *Uluslararası İlişkiler Teorileri*, 5.Baskı, MKM Yayıncılık, Bursa 2008, s.446.

Avrupa Devletlerinin ekonomilerini nasıl düzeltmeleri gerektiğinin yöntemini sunan kişi o dönem İşlevselcilik yaklaşımın öncülüğünü de yapan David Mitrany (1888–1975) idi. Mitrany, Avrupa ülkelerinin ekonomik ihtiyaçlarının giderilmesi için ekonomik temelli uluslararası organizasyonların kurulmasını savunmuştu.[3]

Ona göre, her devlet vatandaşlarının ekonomik çıkarlarını maksimize edebilmek ve hükümetinin ekonomik sistemine esneklik ve işlerlik kazandırabilmek için diğer devletlerle ekonomik işbirliği sürecine gitmek zorundaydı.

Bu gelişmeler ışığında İşlevselcilik yaklaşımının benimsenmesi gerekmekteydi. İşlevselcilik yaklaşımına göre her devlet otoritesini bir üst yapı olan uluslararası bir örgüte teslim etmeliydi. Bu üst yapı temelde ekonomik ihtiyaçların giderilmesine öncelik vermeli daha sonra siyasi ve güvenlik konularında işbirliği sürecine gidilmesini tavsiye etmeliydi.

1951yılında altı Avrupa Devletinin bir araya gelerek Kömür ve Çelik Topluluğunu (AKÇT) kurması neticesinde akabinde bu altı ülkenin Avrupa'nın Entegrasyon sürecini başlatması İşlevselcilik yaklaşımı ile değerlendirildiğinde Mitrany'nin görüşleriyle paralel şekilde Avrupa'nın tarihinin de örtüştüğü anlaşılmaktadır.[4]

AKÇT'nin uluslararası ekonomik bir örgüt olarak kurulmasında Mitrany'nin İşlevselcilik fikirlerinden esinlenen Fransız iktisatçı Jean Monnet (1888-1979) etkili olmuştur. 1952, 1955 yılları arasında AKÇT'nin ilk başkanı olan Monnet ekonomik nedenlerle kurulan bu örgütü Avrupa'nın Ekonomik Entegrasyonunun bir başlangıcı olarak görmüştür.

---

[3] Birol Yesilada- David M. Wood, *The Emerging European Union*, 5th Edition, Pearson Publish, Newyork 2010, s.11.

[4]Ümit Kurt, "Historical Outlook to the EU from the Functionalist Perspective; Europe of Monnet, Schumann and Mitrany", http://www.essex.ac.uk/ecpr/events/graduateconference/barcelona/papers/473.pdf , (07.10.2010), s. 4-5.

Ona göre ekonomik bütünleşme tamamlandıktan sonra siyasi bütünleşme sürecine de geçilmesi gerekmekteydi. Monnet'in İşlevselci bir yaklaşım ile AKÇT'nin kurulmasında yaptığı önderlik bugünkü Avrupa Birliği sürecinin ilk ve en önemli adımı olarak nitelendirilmektedir. [5]

1912,1992 yılları arasında yaşamış Karl Deutch İşlevselcilik yaklaşımının önemli temsilcilerinden biri olup David Mitrany'nin temel görüşlerini geliştirerek ortaya yeni fikirler koymuştur. Ona göre İkinci Dünya Savaşı'nın ortaya çıkmasının altında yatan temel unsur sadece ekonomik nedenlere dayandırılabilir.

Deutch İkinci Dünya Savaşı sonrasında devletlerin ihtiyacı olan toplumsal refahın ve ekonomik istikrarın ancak devletler otoritelerini bir üst mekanizmaya devrettikleri zaman çözülebileceğini düşünmüştür. Bu bağlamda Jean Monnet'in çabaları sonucunda AKÇT'nin kurulması Deutch'a göre gerçekleşmesi gereken doğal bir süreçti.

Ona göre Fonksiyonel anlamda uluslararası ekonomik örgütlere üyelik tüm devletlere veya sadece bazı devletlere yönelik olabilmekteydi. Örneğin Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) her ülkenin üye olabileceği bir örgüt olduğu halde, ilk kuruluş amacı ekonomik olan Avrupa Birliği sadece Avrupa kıtası ülkelerinin üye olabileceği bir Topluluk idi.

Deutch'un Fonksiyonalist teori ile açıklamaya çalıştığı ekonomik örgütlere üyelik süreci çok amaçlı ekonomik kapasitelerin geliştirilmesine yönelik çabaların bütününü kapsamaktaydı. Bu çerçeveden değerlendirildiğinde Avrupa Birliği özünde ekonomik temeller üzerine kurulmuş bir örgüt olup, ekonomik çıkarları doğrultusunda diğer stratejilerini belirlemekteydi.[6]

---

[5]Stephen D. Hofer, "Neo-functionalism relaoaded. The Energy Community of Southeast Europe", http://www.hks.harvard.edu/kokkalis/GSW9/Hofer_paper.pdf , (07.10.2010), s. 3- 4.
[6] Tayyar Arı, *a.g.e.* , s.447-452.

Günümüzde Avrupa Birliği'nin uyguladığı ekonomi politikası, Topluluk ülkelerinin kendi arasında ve üçüncü ülkelerle gerçekleştirdiği ticari ilişkiler ile yürütülmektedir. Bu kuralların bütünü Avrupa Birliği Ortak Rekabet Politikasının temelini oluşturmaktadır.

Avrupa Birliği, ortak ekonomik beklentilerinin uzlaşarak eyleme dönüştürüldüğü bir uluslar üstü kurumdur. İşlevselcilik teorisine göre Avrupa Birliği sadece örgüte üye olan ülkelerin arasındaki ekonomik faaliyetleri düzenleyen ve rekabet kurallarını belirleyen bir mekanizma değildir. Aynı zamanda Avrupa Birliği, üye devletlerin farklı ulusal kimliklerinin ve ideolojilerinin de Entegrasyonunu sağlamak ile mükelleftir.[7]

1.3. Neo-İşlevselcilik Teorisi

Ernst Bernard Haas (1924-2003) başlangıçta Jean Monnet'in fikirlerinden esinlenmiş daha sonraki süreçte AKÇT'nin kurulmasını müteakip Uluslararası örgütlere üye devletlerin sadece ekonomik temelli bütünleşmeye ihtiyaçları olmayacağını ileri sürmüştür.

Haas'a göre Uluslararası örgütlere üye devletlerin hem politik hem ekonomik çıkarlarına yönelik stratejilere ihtiyaçları vardı. Bu yüzden Avrupa Entegrasyon sürecini açıklayabilmek için işlevselcilik kavramının yeterli olmayacağını iddia ederek Neo-İşlevselcilik teorisini ortaya koymuştur.[8]

Onun düşüncesine göre, İşlevselcilik temelli Ekonomik Entegrasyon ancak etkili ve güçlü siyasi elit ve hükümet liderleri tarafından kararlı şekilde uygulanırsa faydalı olabilmektedir. Fakat pratikte uygulanması zor bir süreçtir.

---

[7] Donatella M. Viola, "International Relations and European Integration Theory: The Role of the European Parliament, The Role of the European Parliament in the Realist Model: Functionalism'', *http://www.fscpo.unict.it/EuroMed/jmwp26.htm* , (07.10.2010)

[8] Birol Yesilada- David M. Wood, *a.g.e.* , s.13.

Avrupa Entegrasyonu, AKÇT'nin kuruluşu ile başlatıldığında, AKÇT'nin sadece altı üyesi vardı. Devlet liderlerinin ekonomik bir karar üzerinde uzlaşması için daha fazla çaba sarf etmesi gerekmekteydi. Ayrıca hükümet liderlerine kendi ülkelerindeki baskı gruplarından, muhaliflerden ve ekonomi sektörü liderlerinden baskı gelmekteydi. [9]

Haas 1958 yılı itibariyle çalışmalarını geniş çapta Avrupa Bütünleşmesi üzerine yoğunlaştırmıştı. Ona göre Avrupa Entegrasyon Sürecini açıklayabilmek için Neo-İşlevselcilik teorisinin üç temel unsurundan faydalanılmalıydı. Bunlar Ulus üstücülük (Supranationalism), Spill-over (sıçrama etkisi) ve Spill-back (geri adım etkisi) kavramlarıydı.[10]

Haas, sıçrama etkisi kavramını açıklayabilmek için AKÇT'nin kuruluş amaçlarından ve AKÇT'den sonraki süreçte yaşanan gelişmelerden bahsetmenin faydalı olacağını düşünmüştü. Ona göre AKÇT kurulduktan sonra Kömür ve çelik endüstrisinin, ticaret açısından önemi daha fazla fark edilmeye başlanmıştı.

Avrupa Entegrasyon'un sadece kömür ve çelik sektörleriyle sınırlı olmayacağını ve Ortak Pazar'ın kurulması ile Avrupa Ekonomik Bütünleşmesinin daha fazla yayılacağını savunan Haas herhangi bir sektörde yaşanan bütünleşme hareketinin diğer sektörlere de yayılacağını düşünmekteydi. Bu kavramın Neo-İşlevselcilik teori açısından ismi Sıçrama etkisiydi.[11] Geri adım etkisi kavramı ise, Sıçrama etkisi kavramının tam tersi durumu açıklamaktaydı. Avrupa ülkelerini ilgilendiren ekonomik konular hakkında alınan kararlar, her ülkenin çıkarını farklı düzeylerde etkilemekteydi. Bu yüzden, Avrupa Devletleri kendi çıkarlarını düşünerek ortak hareket etmemeyi tercih edebilmekteydi. Bu durum ekonomik

[9] Lee Mc. Gowan, "Theorising European Integration: Revisiting Neo-Functionalism and Testing it's Suitability for Explaining the Development of EC Competition Policy", http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=989925 , (08.10.2010)
[10] Birol Yesilada- David M. Wood, *a.g.e.* , s.13.
[11] Tayyar Arı, *a.g.e.* , s.461-462.

entegrasyon sürecinde geri adım atılmasına sebep olabilmekteydi. Bunun Neo-İşlevselcilik teorisi açısından ismi Geri- Adım etkisiydi.[12]

Haas, Avrupa'nın ekonomik bütünleşme sürecini bir ulus üstü mekanizma olarak değerlendirmekteydi. Ona göre bu sürece dâhil olan bütün ülkeler ekonomik iradelerinin bir kısmını ulusüstü bir örgüte teslim etmeliydi. Ona göre, Avrupa'daki Ekonomik Entegrasyon ülkelerden bağımsız olan ve örgütün ekonomik kurallarını ortaya koyan bu tarzda bir sistem ile başarıya ulaşabilirdi.

Neo-İşlevselcilik teorisinin önemli temsilcilerinden ve aynı zamanda Haas'ın öğrencilerinden olan Leon Lindberg ekonomik temelli örgütler içinde kolektif karar verme mekanizmasının özelliklerine değinmekteydi. Bu bağlamda ekonomik bütünleşme sürecini çok boyutlu bir kavram olarak görmekteydi.

Linderberg, Haas'ın tanımına değişiklik getirerek Neo-İşlevselcilik teorisini farklı bir şekilde açıklamayı tercih etmişti. Ona göre, devletlerin her birinin ekonomi stratejileri bir diğerinden farklıydı. Bu yüzden devletler gelişen ekonomik şartlara birbirlerininkinden farklı tepkiler geliştirmekteydi. Linderberg'e göre İşlevselcilik teorisinin en büyük hatası Avrupa Bütünleşmesini açıklarken ekonomik sorunları politik süreçten ayrı olarak değerlendirmesi ve çözmeye çalışmasıydı. Ona göre ekonomik bütünleşme süreci için gerekli olan uluslararası seviyede politik bütünleşme hareketinin başlatılması ihtiyacıydı.[13]

1.4. Hükümetlerarasıcılık Teorisi

Hükümetlerarasıcılık bölgesel bütünleşme teorisi olarak nitelendirilmekte olup temel dayanağı realizmdir. Bu yaklaşıma göre uluslararası sistem anarşik olarak nitelendirilmektedir. Anarşik yapı içerisinde devletler temel ve üniter aktörlerdir.

[12] Fatma Yılmaz Elmas, ''Schengen Debate: A Spill-back in EU Integration?'', http://www.usak.org.tr/EN/makale.asp?id=2158, (08.10.2010)
[13] Özgür Ay, "The Possibility of Postnationality in The Case of European *Union* Citizenship", http://etd.lib.metu.edu.tr/upload/12604936/index.pdf , (08.10.2010), s.40-41.

Entegrasyon süreci devletlerin birbiriyle etkileşim ağı kurması sonucunda gerçekleşmektedir.[14] Bu yaklaşıma göre hükümetler arasındaki ekonomik ilişkiler belirli kurumlar vasıtasıyla gerçekleştirilmelidir. Bu sayede devletlerin arasındaki ekonomik ilişkiler daha fazla gelişecektir.

Hükümetlerarasıcılık, gerçekçilik yaklaşımını (realizm) temel alan bir teori olduğu halde birçok açıdan gerçekçilikten ayrılmaktadır. Entegrasyon süreci gerçekçilik yaklaşımına göre daha detaylı bir bütünleşme sürecini içermektedir. Hükümetlerarasıcılık yaklaşıma göre devletlerin arasındaki işbirliği süreci daha fazla geliştirilmelidir. Hükümetler arasında uluslararası kurumsallaşma süreci daha fazla teşvik edilmelidir.

Bu teoriye göre Uluslararası sistem tamamen anarşik olup Neo-gerçekçilik (Neo-realist) bakış açısıyla uluslararası anarşik durum açıklanmaktadır. Bu anarşik yapıyı açıklayabilmek için devletler üzerinde daha fazla kısıtlama ve baskı uygulanması gerekmektedir. [15]

Entegrasyon süreci, devletlerin bireysel çıkarları doğrultusunda şekillenmekte olup hükümetler arası işbirliğini öngörmektedir. Uluslararası sistem, hükümetlerin ekonomik olarak kendilerini daha yüksek seviyeye ulaştırmak için kullandıkları bir araçtır. Uluslararası işbirliği sayesinde uluslararası kurumlar oluşturulurken Neo-İşlevselcilikte öngörülen Ulusüstü kurumlara Hükümetlerarasıcılık teorisinde müsaade edilmemektedir. Onlara göre ulusüstü kurumlar devletlerin egemenliğini kaybetmesine yol açmaktadır. [16]

Günümüzde AB'nin bütünleşme sürecini Hükümetlerarasıcılık yaklaşımıyla açıklayabilmek için AB politikalarının işleyişine bakmak gereklidir. Topluluk içinde

---

[14] Birol Yesilada- David M. Wood, *a.g.e.* , s. 15.
[15] Amaleia Kolovos, *Regional Integration in East Asia*,(Portland State University, Social Sciences Institute, Department of International Relations, Draft Thesis), Portland 2011, s. 10-11.
[16]Celal Polat, "The Immigration Policy and Process of European Integration: Supranationalism Versus Intergovernmentalism? ", *http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/16/1123/13221.pdf* ,(11.10.2010), s.71-72.

alınan kararlarda oy birliği usulü kullanılmaktadır. Oy birliği ile karar alındığında herhangi bir ülke karara muhalefet ettiğinde o karar yürürlüğe girmemektedir. Bu yüzden genelde bu uygulama küçük ülkelerin işine gelmektedir. Çoğunluk oyu ile alınan kararlarda her ülkenin büyüklüğü ve AB ekonomisine sunduğu katma değer esas alındığı için ona göre o ülkenin oy değeri hesaplanmaktadır.

Almanya, Fransa gibi büyük nüfusa sahip ve güçlü ekonomisi olan ülkelerin oyları Malta, Çek Cumhuriyeti gibi küçük ülkelerin oylarına nazaran daha etkili olabilmektedir. [17]

AB üyesi ülkelerin bazıları Topluluğu ilgilendiren konularla ilgili oylamalarda ön yargılı davranmaktadır. Müzakerelere başlamadan önce ret oyu kullanacaklarını belirtmektedirler. Bu durum bazı ülkelerin lehine bazılarının ise aleyhine olabilmektedir. Sorunun çözümü için teorisyen Andrew Moravcsik liberal hükümetlerarasıcılık teorisini ortaya koymuştur.

Liberal Hükümetlerarasıcılık yaklaşımına göre oylama öncesi gerçekleştirilen müzakerelerde ülkelerin ekonomik çıkarları ve ilgi alanları ön planda tutulmalı ve ülkelere yönelik farklı stratejiler geliştirilmelidir. Bu sayede ülkelerin oylama öncesi güdülenmesi sağlanacak ve önyargılı davranmalarının önüne geçilecektir.

Moravcsik'e göre, herhangi bir seçim gerçekleştirilirken veya bir takım anlaşmalar imzalanırken Topluluk üyesi ülkeler kendi ulusal çıkarlarını ön planda tutarak AB'nin menfaatlerini göz ardı edebilmektedirler. Onun görüşüne göre bu durumun önüne geçilmesi ve AB menfaatlerinin ön planda tutulması sağlanmalıdır.[18]

---

[17] Thomas Christiansen, ''The Council of Ministers- Institutionalising intergovernmentalism'', *European Union Power and Policy Making*, (ed: Jeremy Richardson), 3th Edition, Routledge Publishment, Newyork 2004,
s.149-150.

[18] Birol Yesilada- David M. Wood, *a.g.e.* , s.17.

Moravcsik, AB'nin geçmişte kendi üyeleri arasında imzaladığı anlaşmaların hükümetler arası veya uluslar üstü müzakereler sonucunda yürürlüğe konmadığını savunmaktadır. Moravcsik'e göre imzalanan anlaşmalar öncesi yürütülen müzakere süreçleri AB'nin sadece güçlü üyeleri tarafından yönetilmekteydi. Anlaşmaların imzalanmasına karşı olan üye devletlere psikolojik baskı uygulanmaktaydı.

AB dışındaki ulus üstü kurumlara sınırlı yetki verilmekte ve bu sınırlı yetki ile donatılan ulus üstü kurumlar güçlü devletlerin hizmetinde her zaman hazır bekletilmekteydi. Topluluk içerisinde tam bağımsız bir karar alma mekanizması yoktu. 1990'lı yıllar boyunca teorisyenler, Moravcsik'in serbest kurumsallaşma (Liberal Hükümetlerarasıcılık) görüşünü Avrupa Entegrasyon sürecini açıklayabilmek için kullanmıştı.

Fakat bazı kesimler, onun akılsalcı yaklaşımını temellendirirken kullandığı serbest kurumsallaşma modelini Avrupa Bütünleşmesini açıklayabilmek için yetersiz görmüştü. Onlara göre Avrupa bütünleşme sürecini açıklayacak yeni bir teoriye ihtiyaç duyulmaktaydı.[19]

1.5. Rasyonel Seçim Kuramı Teorisi

Rasyonel Seçim Kuramı teorisi AB çalışmaları esnasında ortaya çıkmış bir teori değildir. Fakat AB'nin çeşitli şekillerde yeniden tanıtılmasında etkili olmuştur. Bu yaklaşım, Neo-İşlevselcilik ve serbest hükümetlerarasıcılık teorilerinin AB bütünleşme hareketini açıklayabilmek hususunda yetersiz kaldığını savunmaktadır.[20]

---

[19] Mark A. Pollack,"Theorizing The European Union: International Organization, Domestic Polity or Experiment in New Governance?", *http://people.cas.sc.edu/coate/Readings/Pollack_Theorizing_the_European.pdf* (13.10.2010), s. 360-362.

[20] Kenneth A. Shepsle, '' Rational Choice Institutionalism'', *http://scholar.harvard.edu/kshepsle/files/rational_choice_institutionalism_4.5.05.pdf* , (14.10.2010), s.1.

Rasyonel Seçim Kuramı teorisi ilk kullanıldığı zamanlarda sadece yargının işleyişiyle ilgilenmekte ve AB Yargı Mahkemesinin bağımsızlığına önem vermekteydi. Daha sonraki süreçte teorinin çerçevesi genişletilmiştir. Mesela AB içinde uluslarüstü delegasyon ve uluslarüstü temsil yetkisinde yenilik süreci başlatılmıştır. Bu çerçevede AB yasama mekanizmasının da en az yargı mekanizması kadar önemli olduğu vurgulanmış ve Avrupa Parlamentosunun yasamadaki rolünün kapsamının genişletilmesi gerektiği savunulmuştur.

Bu teorinin temel düşünürleri Geoffrey Garrett ve George Tsebelis'tir. Bu iki teorisyen Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Adalet Mahkemesinin yetki ve sorumluluklarının çerçevesini yeniden düzenlemişlerdir.[21]

Onlara göre, AB'nin kurumsal çatısı birçok konuda uzlaşamama sorununa göğüs gerecek şekilde yeniden yapılandırılmalıydı. Bakanlar Konseyi gibi kurumların ülkeler üzerindeki rolü Avrupa Konseyi gibi Topluluğun çıkarlarını gözeten Kurumların ülkeler üzerindeki rolüne nazaran daha az otoriter etkiye sahipti. Bakanlar Konseyi ve Avrupa Konseyinin rolleri yeniden düzenlenmeliydi. [22]

1.6. Günümüzde Avrupa Ekonomik Entegrasyonu

Günümüzde AB'nin en büyük çelişkisi ekonomik bütünleşme sürecini tamamlamış olduğu halde sınırlarını her geçen gün genişleten bu Topluluğun ekonomisini daha verimli hale nasıl getireceği ile ilişkilidir.

Tek pazarın kabul edilmiş olması Topluluk içinde mal, hizmet ve sermayenin birbiriyle daha sıkı etkileşim içine girmesi ihtiyacını doğurmuştur. Bu bağlamda AB içinde ekonomik anlamda bazı reformların gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

---

[21] Mark. A. Pollack,"Robert Schuman Center for Advanced Studies, International Relations Theory and European Integration", *http://www.eui.eu/RSCAS/WP-Texts/00_55.pdf* , (14.10.2010), s. 6-8.
[22] Radu Teisanu, "Rational Choice Institutionalism and European Peripheries", *http://www.uta.fi/isss/monnetcentre/peripheries/pdf/Radu_Teisanu.pdf* , (15.10.2010), s. 5-6.

AB üyesi devletlerin işçilerine verdikleri çalışma ücretleri her ülkede aynı seviyelerde değildir. İş gücü piyasasının bazı ülkelerde ucuz olması Almanya, Fransa gibi gelişmiş ülkelerin işgücü piyasalarını diğer ülkelere kaydırması anlamına gelmektedir. Bu durum gelişmiş ülkelerde yaşayan insanların işlerini kaybetmelerine sebep olmaktadır. Bütün bu gelişmeler kapitalizm sürecinin AB ekonomik yapısına getirdiği olumsuz etkilerdir. Topluluk içindeki bu sorunlarla başa çıkacak etkili önlemlerin alınması gerekmektedir.[23]

2000 yılında ortaya atılan Lizbon Stratejisi AB içinde alınacak önlemlerin bütününü açıklayan önemli bir gelişme olarak algılanmaktadır. Günümüzde AB içinde adil rekabet kurallarının tam olarak uygulanmaması sonucunda Toplulukta bazı sorunlar baş göstermiştir. Ekonomik anlamda istikrarsızlık, bilgiye dayalı hizmet sektöründe gerileme ve kalıcı işsizlik sorunları bunlara örnektir.[24]

Mikro ekonomik perspektiften bakıldığında Topluluk içinde üretim oranını arttırmak ve işsizlik oranını düşürmek için yapısal reformlar yürürlüğe konmalıdır. Bilgi teknolojilerine, taşımacılık ve enerji alanlarına daha fazla serbestlik getirilmesi hedeflenmelidir. Bütün bu hedefler daha dinamik ve rekabetçi Avrupa ekonomik Entegrasyonu için gereklidir.

Lizbon Stratejisinin yaratıcılarından Maria João Rodrigues'e göre bu stratejisinin esas hedefi Avrupa genelinde ekonomik istikrarı sağlamak ve daha sonraki süreçte politik istikrara kavuşmaktır. Bu yüzden Topluluk içinde sürdürülen ekonomik ilişkiler daha fazla teşvik edilerek geliştirilmelidir.

---

[23] Sophie Meunier, Kathleen R. Mcnamara, "Making History: European Integration and Institutional Change At Fifty", *http://fds.oup.com/www.oup.com/pdf/13/9780199218677.pdf* , (20.10.2010), s. 8-10.

[24] Sema Gençay Çapanoğlu, "Geçmişten Günümüze Lizbon Stratejisi ve 2020 için Yeni Bir Vizyon Işığında AB 2020 stratejisi", *http://www.ikv.org.tr/images/upload/data/files/gecmisten_gunumuze_lizbon_stratejisi_ve_2020_icin_yeni_bir_vizyon_isiginda_ab_2020_stratejisi.pdf* , (22.10.2010), s. 1.

Rodrigues'e göre AB vatandaşlarının yaşam şartlarının geliştirilmesi de gerekmektedir. Aynı zamanda Topluluk kurumlarının yasama güçleri de arttırılmalıdır. Bütün bu gelişmeler ışığında Topluluk dünya çapında küresel bir güç olacaktır. Ayrıca ekonomik ve siyasi etki alanını daha fazla genişletecektir. [25]

Lizbon Antlaşması çerçevesinde AB'nin dünya genelinde daha etkili bir ekonomi politikası uygulaması hedeflenmektedir. Ekonomik ve siyasi kararlar müzakereler sonucunda alınacak olup bütün ülkelerin çıkarları aynı anda gözetilecektir. Genel İşler Konseyinin sorumlulukları genişletilerek AB ekonomik ve sosyal politikalarının koordinasyonu daha uyumlu seviyeye getirilecektir. Ayrıca yeni finansal mekanizmalar yürürlüğe sokulacaktır. AB bütçesi yeniden yapılandırılarak daha verimli işlemesi sağlanacaktır. [26]

1.6.1. Avrupa Komisyonu'nun 2020 yılı Ekonomi Stratejisi

Avrupa Komisyonu'nun 3 Mart 2010 tarihinde açıkladığı stratejik plan, AB ekonomisini gelecek on yıllık sürece hazırlamak için alınmış ekonomik hedefleri içermektedir. Bu plan aynı zamanda Yunanistan ve İspanya'ya ekonomik krizden çıkmaları için gerekli tavsiyelerde bulunmaktadır.

Ekonomik büyümenin AB seviyesinde ve aynı zamanda ülkelere de yönelik olması planlanmaktadır. Bu ekonomik büyümenin, akılcı (rasyonel), sürdürülebilir ve tüm ekonomik unsurları kapsayacak şekilde gerçekleştirilmesi hedeflenmektedir. Bilgiye dayalı ticaret teşvik edilerek yeni buluşların keşfedilmesine yönelik destek sağlanmalı ve teknolojik eğitim verilerek evrensel toplum bilinci oluşturulmalıdır.

---

[25] David Natali, "The Lisbon Strategy, Europe 2020'', *http://www.centreurope-montreal.ca/fileadmin/contenu/documents_pdf/20100923_paper_Natali.pdf*, (22.10.2010), s. 2-3

[26] Maria Joao Rodrigues, "Priorities for the Post 2010 Lisbon Strategy", *http://www.estrategiadelisboa.pt/Document/Texto_Maria_Rodrigues.pdf*, (22.10.2010), s. 1-3.

AB, ekonomik büyümeyi arttırmak için öz kaynaklarına yönelik üretime ağırlık vermelidir. Bu sayede topluluk içinde ticaret zenginleşecek ve rekabet artacaktır.[27]

Günümüzde Topluluğun ekonomisi üretim endüstrisine dayandırılmaktadır. Endüstriyel alandaki ekonomik gelişmeler başka sektörlere de kaydırılarak ekonomik büyümede sektörel çeşitlilik sağlanmalıdır. Bu sayede girişimcilik hız kazanacak ve yeni üretim tesisleri kurulacaktır. Bu bağlamda yeni iş imkânları yaratılacaktır. Bütün bu gelişmeler AB ekonomisine katma değer katacaktır. Fakat ekonomideki canlılık ve çeşitlilik AB içinde ortak rekabet kurallarının yeniden düzenlenerek hassaslıkla uygulanmasını gerektirecektir. [28]

2. BÖLÜM

AVRUPA BİRLİĞİNİN KURULMASINA VARAN GELİŞME SÜRECİNİN EKONOMİK BOYUTU

2.1. Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğunun Kuruluşu

İkinci Dünya Savaşı'nın (1939-1945) sona ermesi ile birlikte Avrupa kıtası savaştan ağır yenilgiyle ayrılmış ve ekonomik yönden yıpranmıştır. 1945-1947 yılları arasında Amerika Birleşik Devletleri (ABD) Avrupa kıtası ülkelerine bireysel olarak para yardımında bulunmuştur. ABD'nin Avrupa ülkelerine gerçekleştirdiği bu yardımların genel toplamı 9 Milyar Dolar seviyelerinde olup bu ülkelerinin ekonomilerini istikrara kavuşturmak için yeterli olamamıştır.[29]

---

[27] Europa Press, *Europe 2020: Commission proposes new Economic Strategy in Europe*, http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/10/225&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en , (22.10.2010)

[28] EU Facts, Europe *2020: A European Strategy for Smart, Sustainable and Inclusive Growth*, http://www.eurunion.org/eu/images/stories/eufactsh-eur2020-8-10.pdf , (22.10.2010), s. 1-2.

[29] Pelin Güney, ''Marshall Planı: Avrupa Birliği'nin İnşasında Amerikan Harcı'', *http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/16/6/469.pdf* , (04.11.2010), s.104-105.

ABD açısından Avrupa kıtasının istikrarlı ve sürdürebilir bir ekonomik yapıya kavuşturulmasının gerekliliği Sovyetler Birliği'nin (SSCB) Avrupa'yı ekonomik ve stratejik olarak etki alanına almasını engellemek içindi. Aynı zamanda Avrupa ülkelerindeki ekonomik istikrarsızlık ABD'nin ekonomik yapısını ve istikrarını olumsuz yönde etkilemekteydi.

Bu yüzden ABD, Avrupa ülkelerine yönelik gerçekleştirdiği yardımların etki alanını genişleterek Avrupa bütünleştirilmiş ekonomik yardım stratejisini uygulama kararını vermiş ve 1947 yılında ABD Dışişleri Bakanı George Marshall'ın ismini taşıyan Marshall Planını yürürlüğe sokmuştur. ABD, Avrupa ülkelerine altı yıl boyunca para yardımında bulunmuş ve verilen para yardımlarının toplamı altı yıl sonunda 13 milyar dolara ulaşmıştır.[30]

1953 yılında plan sona erdiğinde Avrupa ülkelerinin ekonomilerinin canlandığı, bu ülkelerin ABD ile arasında gerçekleşen ticari faaliyetlerinin daha fazla geliştiği gözlemlenmiştir. Aynı zamanda bu plan Avrupa ülkelerinin kendi aralarındaki ekonomik sorunları çözmeleri yönünde onlara yardımcı olmuştur. Bu çerçeveden değerlendirildiğinde ABD'nin Avrupa Devletlerinin ekonomik kalkınmasına yönelik başlattığı Marshall Yardımı Avrupa ülkelerinin birlik yolunda önemli gelişmeler kaydetmesinin önünü açmıştır.[31]

ABD'nin uyguladığı Marshall Planının Avrupa kıtasının kalkınması için yeterli olmayacağını düşünen ülkeler 9 Mayıs 1950 tarihinde Fransız hükümeti tarafından bir bildirge yayımlanmasına müsaade etmişlerdir. Bu bildirge çerçevesinde Fransız dış işleri bakanı olan Robert Schuman'ın adıyla anılan ve

[30] Erhan Akdemir- Hüsamettin İnanç, " Avrupa Entegrasyonunun Tarihsel Gelişimi", *Ekonominin AB'si*, (ed: Ümit Güner), Ekin Yayıncılık, İstanbul 2008, s. 10-11.
[31] Juhana Aunesluoma, "Themes in European Integration History Lecture 2: The Marshall Plan", *http://www.valt.helsinki.fi/blogs/jauneslu/eu2luento.ppt#269,14,Conclusion* , (04.11.2010)

Avrupa ekonomik bütünleşmesi için özel olarak hazırlanan doktrin açıklanarak faaliyete geçirilmiştir. Bu doktrinin adı Schuman Doktrinidir.[32]

Schuman Doktrinine göre İkinci Dünya Savaşı sonrası barışın yeniden düzenlenmesi için Avrupa Devletlerinin bozulan ekonomik sistemlerinin yeniden düzenlenmesi gerekmekteydi. Fakat Marshall Planı çerçevesinde ülkeler ekonomilerini düzenlerken yeni bir savaş tehdidi olgusu Avrupa ülkelerini endişelendirmekteydi. Bunun sebebi Almanya ve Fransa arasında yatan husumetten dolayı idi.

İkinci Dünya Savaşı sonrası çelik ve kömür sektörüne yönelik yatırımlarını artıran Almanya ve Fransa arasında oluşan bu husumet ortamı Avrupa ülkelerini çevreleyecek yeni bir savaşın habercisi olabilirdi. Schuman Doktrinine göre Avrupa'da yeni bir savaşın önlenmesi için çelik ve kömür sektöründe Almanya ve Fransa arasındaki rekabetinin ortadan kaldırılması gerekmekteydi.

Bunun için Eski Milletler Cemiyeti Genel Sekreteri Jean Monnet'in önerisine dayanan Avrupa Ekonomik Bütünleşmesine ihtiyaç vardı. Jean Monnet'in önerisine göre Almanya- Fransa çekişmesini önlemenin en etkili yolu yüksek bir otoritenin egemenliğinde kurulacak bir örgüt ile Almanya ve Fransa'nın kömür, çelik üretimini kontrol altında tutabilmekti.

Almanya, Fransa, Lüksemburg, İtalya, Belçika ve Hollanda Jean Monnet'in önerisine dayanan Schuman Doktrini kabul ederek yeni kurulacak uluslarüstü ekonomik topluluğun kurulması için görüşmelere 1951 yılında başlamışlardır.[33]

Schuman Doktrini çerçevesinde sürdürülen müzakereler neticesinde Avrupa Topluluklarının başlangıcı sayılan Avrupa Kömür Çelik Topluluğu(AKÇT), 18

[32] Joaquin Roy, "The European Union in The World: An Introduction, The European Steel and Coal Community", *http://www6.miami.edu/eucenter/EUWOintroduction.ppt* , (04.11.2010)
[33] Ümit Kurt,"Europe of Monnet, Schumann and Mitrany: A Historical Glance to the EU from the Functionalist Perspective, *http://ejeps.fatih.edu.tr/docs/articles/24.pdf* , (07.11.2010), s.54-57.

Nisan 1951 yılında Almanya, Fransa, İtalya, Belçika, Hollanda ve Lüksemburg'un imzaladığı Paris Antlaşması ile kurulmuştur.

Bu teşkilatın kuruluş amacı ekonomik nedenlere dayandırılmıştır. Zira o yıllara bakıldığında İkinci Dünya Savaşı (1939–1945) henüz bitmiş ve Avrupa ülkeleri ekonomilerini düzeltmek çabası içine girmişlerdir. 25 Temmuz 1952 tarihinde AKÇT resmi olarak yürürlüğe sokulmuştur.[34]

Devletlerin AKÇT'den beklentisi, vatandaşlarına daha fazla istihdam yaratılması ve ülkelerinde işsizliğin önlenmesiydi. AKÇT'nin hedefi ise kömür ve çelik ürünlerinin ülkelere yönelik dağılımını kontrol altında tutarak yeni bir savaşın çıkmasını önlemekti.

Ayrıca bazı devletler ülkelerinde yerel şirketlere ihtiyacı olmadığı halde finansman desteğinde bulunmaktaydı. Bu sayede güçlenen şirketler faaliyet gösterdikleri sektörlerde haksız rekabet ortamına yol açmaktaydı. AKÇT çerçevesinde bu durumun önlenmesi için şirketlere bazı yaptırımlar getirilmişti.

Bu yaptırımlar, ithalat ihracat vergilerinin kontrol altına alınması hakkındaki düzenlemeleri ve devlet yardımlarının kontrolü hakkındaki düzenlemeleri içermekteydi. Bu sayede adil rekabet ortamı muhafaza edilmeye çalışılmıştı. [35]

2.1.1. AKÇT Antlaşmasında Rekabete Yönelik Hükümler

AKÇT Antlaşmasında, kömürün ve çeliğin üretimi hakkında bazı düzenlemelere yer verilmiştir. Bu iki ürün ancak belirli bir adette ve belirli bir kalite seviyesinde üretilmeliydi. Bunun sebebi, Almanya ve Fransa'da üretilen kömür ve

---

[34] Hitoshi, Suzuki, " European Integration and Trade Unions: The Role of Interest Groups in Policy-Making of European Integration and it's Impact on National Welfare States'', http://www.jean-monnet-coe.keio.ac.jp/workingpapers/hitoshi_suzuki_01.pdf, (07.11.2010), s.13-15.

[35] Gülören Tekinalp- Ünal, Tekinalp, *Avrupa Birliği Hukuku*, 2. baskı, Beta Yayınları, İstanbul 2000, s.6-7.

çeliğin diğer ülkelerde üretilen kömür ve çelikten daha fazla adette olmasını ve daha iyi nitelikte olmasını önlemek içindi. Bu sayede Almanya ve Fransa'nın kömür ve çelik üretiminin kontrol altında tutulması sağlanabilecekti. Fazla miktarda ve daha iyi nitelikte üretilecek kömür ve çelik hammaddesi yeni bir dünya savaşını çıkarma riskini barındırabilirdi. Ayrıca haksız rekabet ortamına yol açarak üye devletlerin ticari faaliyetlerini olumsuz yönde etkileyebilirdi.[36]

Kömür ve çelik üretiminin tek bir ülke kontrolünde gerçekleştirilmesinin engellenmesi için gerekli düzenlemelere, AKÇT Antlaşmasının 66.maddesinin 1. fıkrasında yer verilmiştir. Bu tarzda eylemlerin denetlenmesi için AKÇT içinde Yüksek Otorite ismiyle adlandırılan bir kurum kurulmuştur.[37]

Yüksek Otorite, kişi ve şirketlerden gelen birleşme taleplerini değerlendirirken o sektörlerdeki üretim seviyelerini incelemekteydi. Eğer söz konusu birleşme pazarda tekelleşmeye yol açacak ise bu tarzda bir birleşmeye müsaade edilmemekteydi.[38]

Yüksek Otorite teşebbüsleri, sahip oldukları gücü doğru bir şekilde kullanmamaları yönünde uyarmaktaydı. Eğer teşebbüsler, Yüksek Otorite'nin kararlarına uymamak konusunda ısrarcı tutum sergilerler ise Yüksek Otorite teşebbüslere cezai yaptırımlar uygulamaktaydı. [39]

AKÇT Antlaşması'nın 66. maddesinin 7. fıkrasında bahsedilene göre herhangi bir teşebbüsün, bulunduğu sektörde üretim ve satış fiyatlarıyla oynamasına

---

[36] Official Website for the First Term of 2005 for the Luxembourg Presidency of the Council of the European Union, *History of The EU: First Steps Towards European Integration: The ECSC*, http://www.eu2005.lu/en/savoir_ue/historique_UE/index.php , (10.11.2010)

[37] T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı, *Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğunu Kuran Antlaşma*, http://ekutup.dpt.gov.tr/ab/antlasma/akct.pdf, (15.11.2010), s. 56.

[38] Ercüment, Tezcan, " Avrupa Birliği Rekabet Politikasının Hukuksal Boyutu", *Dünden Bugüne Avrupa Birliği*, (der: Beril Dedeoğlu), Boyut Matbaacılık, İstanbul 2003, s.224-225.

[39] Berthold Rittberger ve Iris Glockner, "The ECSC Treaty", *http://euce.dal.ca/Files/Rittberger_paper.pdf* , (17.11.2010), s.6.

ve ilgili sektörde gerçekleşen arz, talep dengesini bozmasına müsaade edilmemesi gerekmekteydi. Çünkü bu durum, ilgili sektörde tekelleşme riskine yol açabilirdi.

2.2. Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu'nun Kurulması

AKÇT'yi kuran altı Avrupa ülkesi (Almanya, Fransa, İtalya, Belçika, Hollanda, Lüksemburg) Avrupa Atom Enerji Topluluğunun da (AAET) kurucu üyeleri arasında yer almışlardır. AAET 25 Mart 1957 yılında bu altı ülke arasında imzalanan Roma Antlaşması ile faaliyete geçirilmiştir.

AAET'nin kurulması ile bu örgüte üye ülkelerde gerçekleştirilen ticari faaliyetlerin bilimsel yönünün daha fazla desteklenmesi hedeflenmiştir. Araştırma ve Geliştirme (ARGE) faaliyetlerinin ve teknik araştırma süreçlerinin desteklenmesi çerçevesinde ticaretin boyutu genişletilerek daha fazla teknik bilgilere dayalı üretimin teşvik edilmesi amaçlanmıştır.

Bu çerçeveden değerlendirildiğinde anlaşılmaktadır ki daha nitelikli üretime geçilmesi daha nitelikli işçilere sahip olunmasını gerektirmekteydi. Bu yüzden AAET'de çalışanların iş güvenliği standardizasyonunun düzenli bir şekilde sağlanması ve korunmasına ihtiyaç duyulmaktaydı.[40] Topluluğa üye ülkelerin arasındaki ticaretin daha bilinçli ve rekabeti teşvik edici bir şekilde geliştirilmesi gerekmekteydi. Bunun sağlanabilmesi için gelişen ticaret ile birlikte ticari faaliyetleri düzenleyen rekabet kurallarının da daha etkin ve düzenli bir şekilde yürütülmesi önem arz etmekteydi. Aynı zamanda Topluluk içerisinde sürdürülen ekonomik yatırımların daha fazla desteklenmesine de ihtiyaç duyulmaktaydı.[41]

Topluluğu kuran Antlaşmanın ikinci maddesine göre AAET'nin kuruluş amaçlarından en önemlisi barışçıl amaçlı nükleer yakıt üretilmesi konusu ile ilgili

[40] Halil, Seyidoğlu, *Uluslararası İktisat Teori, Politika ve Uygulama*, 16. baskı, Güzem Can Yayınları, İstanbul 2007, s.246.
[41] The Euratom Treaty, *Objective of the Treaty: Scope and Area of Application*, http://esarda2.jrc.it/references/Technical_sheets/ts-Euratom-040304.pdf , (20.11.2010), s. 1-2.

olan düzenlemeydi. Topluluğa üye ülkeler arasında gerçekleştirilen ticaret daha rasyonel çerçevede sürdürmeliydi. Ayrıca ARGE yatırımlarına daha fazla önem verilmeliydi. Bu gelişmeler neticesinde AAET'ye üye ülkeler daha rekabetçi bir ortamda, tarafsız ve düzenli bir şekilde nükleer yakıt üretimine geçebilecekti.[42]

2.3. Avrupa Ekonomik Topluluğu'nun Kurulması

Topluluk üyesi ülkeler, kömür ve çelik alanında gerçekleştirilen ekonomik işbirliği sürecinin çerçevesinin genişletilmesi gerektiği konusunda uzlaşmışlardı. Bu bağlamda tam bir ekonomik birlikteliğe geçilmesinin gerekliliğini ortaya koymuşlardı. Roma Antlaşmasının imzalanması ile 25 Mart 1957 tarihinde Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET) kurulmuştu. AET, kapsamlı ekonomik işbirliği sürecinin ilk adımı olarak nitelendirilmekteydi. 1 Ocak 1958 tarihinde resmi olarak AET faaliyete geçirilmişti. [43]

AET çerçevesinde kömür ve çelik endüstrisinde sürdürülen ekonomik faaliyetler genişletilmeliydi. Topluluk üyesi ülkeler arasında yürütülen ticari faaliyetlerde mallar üzerindeki gümrük vergileri kaldırılmalıydı.[44]

AET üyesi ülkelerde yaşayanların ekonomik ve sosyal refah açısından daha yüksek standartlarda varlıklarını sürdürebilmelerine imkân sağlanmalıydı. Topluluk genelinde yeni ekonomik ve sosyal politikalar geliştirilmeye çalışılmalıydı. Bu stratejilerin amacı AET üyesi ülkeler arasındaki ekonomik gelişmişlik düzeyi farklılıklarını dengelemek için olmalıydı. Bu sayede AET üyeleri arasındaki ticaret daha verimli hale gelecekti. Her ülke hedeflediği kar oranına diğerinin menfaatlerini engellemeden ulaşacaktı. Fakat bunun gerçekleşmesi için uluslararası ticaretin

---

[42] Halil Seyidoğlu, *a.g.e*, s.246.
[43] Gunter Schafer, "Eurostat: Statistical Office of the European Communities; Statistical Portrait of the European Union 2007'', *http://www.stat.gov.lt/uploads/docs/KS_76_06_276_en_1.PDF?PHPSESSID* , (27.11.2010), s.6.
[44] Çağrı, Erhan- Erhan Akdemir, "Giriş: Avrupa Bütünleşmesi", *Avrupa Birliği'nin Güncel Sorunları ve Gelişmeler*, (ed: Belgin Akçay, Sevilay Kahraman ve Sanem Baykal), Seçkin Yayıncılık, Ankara 2008, s.26-27.

kuralları yeniden düzenlemeliydi. Aynı zamanda, serbest market ekonomisine geçilmesi gerekmekteydi. [45]

AET'yi oluşturan antlaşma 240 maddeye dayandırılmaktaydı. Bu antlaşma; kişiler, mal ve sermayenin özgür dolaşımına olanak sağlayan bir Avrupa ekonomik sistemini oluşturmak için kurulmuştu. Bu sistemin daha sonra uluslararası ekonomik sisteme dâhil edilmesi hedeflenmekteydi. AET ile ticari mallarda ve özellikle tarımsal olanlarda, Topluluk içerisinde serbest dolaşıma müsaade edilmiştir. Kişi ve sermayenin serbest dolaşımı hakkında ise gerekli düzenlemelere geçilememiştir. Üç temel serbestliğin aynı anda uygulanamaması AET'nin temel eksikliği olarak nitelendirilmiştir.[46]

2.4. Avrupa Topluluğu'nun Kurulması

Roma Antlaşmasında, AET içinde ne türde bir genişleme stratejisi uygulanacağı konusu hakkında herhangi bir yasa maddesi olmaması AET'nin geleceğini belirsizleştirmişti. 5 Nisan 1965 yılında AKÇT, AAET ve AET'nin artık bağımsız birer Topluluk olarak faaliyetlerini sürdürmesinin bir anlamı olmadığına karar veren kurucu üyeler bu üç Topluluğun hepsini kapsayacak bir Füzyon Antlaşmasının Taslak Planını oluşturmuşlardı. Yeni kurulacak Topluluk, bir üst yapı şeklinde varlığını sürdürecekti. AKÇT, AAET ve AET, bütün yetki ve sorumluluklarını bu üst yapıya devredecekti.[47] 1 Temmuz 1967 yılında AKÇT, AAET ve AET'nin kurucu üyeleri kendi aralarında Füzyon Antlaşması Tasarısını imzalayarak Füzyon Antlaşmasını resmi antlaşma olarak yürürlüğe sokmuşlardı. Yeni Topluluğun adı bu üç Topluluğu kapsayacak şekilde Avrupa Topluluğu olarak

---

[45] Europa: Summaries of EU Legislation, *Treaty Establishing the European Economic Community: EEC Treaty- original text non consolidated version: The Contributions of the Treaty*, http://europa.eu/legislation_summaries/institutional_affairs/treaties/treaties_eec_en.htm , (27.11.2010)

[46] Bence Soltesz, "University of Economics Prague: Past, Present and Future of the Single Market of the EU", *http://uni-obuda.hu/users/vecseya/RePEc/pkk/wpaper/0907.pdf* , (27.11.2010), s. 3-4.

[47] European Parliament, *Merger Treaty: Treaty Establishing a Single Council and a Single Commission of The European Communities*, http://www.europarl.europa.eu/parliament/archive/staticDisplay.do?id=77&pageRank=10&language=EN , (02.12.2010)

kabul edilmişti. AKÇT, AAET ve AET'nin idari mekanizmaları ve sorumlulukları tek bir mekanizmanın yetkisi altına girmişti.[48]

Üç topluluğunda komisyonları AT Komisyonu ismini almış ve AT Komisyonu bu üç topluluğun tek yetkili yürütme organı şeklinde kabul edilmişti. AKÇT, AAET ve AET'nin konseyleri de tek bir konsey şekline dönüştürülerek faaliyete geçirilmişti. AT ile birlikte mal, hizmet, emek ve sermaye faaliyetlerinin serbest dolaşımının sağlanması hedeflenmişti. [49]

AT çerçevesinde üye ülkeler arasındaki ticaret daha fazla kolaylaştırılmalıydı. Bu bağlamda mallar üzerindeki gümrük vergileri kaldırılmalı ve iş kurma prosedürleri basitleştirilmeliydi. Ayrıca işçilerin farklı ülkelerde serbest dolaşımı sağlanmalıydı. Bu gelişmeler neticesinde üye devletler kendi arasında gerçek anlamda bir Ortak Pazara geçebileceklerdi.[50]

1960'lı yılların sonlarına yaklaşıldığı dönemde AT'nin Avrupa bütünleşmesine yönelik gerçekleştirdiği çabalar olumlu sonuçlar vermeye başlamıştı. Bu bağlamda üye ülkeler arasında kişi, hizmet ve sermaye unsurlarının serbest dolaşımı yönünde önemli aşamalar kaydedilmişti.

Fakat bu üç unsurun serbestleştirilmesi aşamasında bazı sorunlar ortaya çıkmıştı. Üye ülkeler arasında gerçekleştirilen ticarette tam olarak serbestlik sağlanamamıştı. Bazı üye devletler diğer devletlerin malları ve işçilerinin kendi ülkelerine geçişinde AT'nin kendilerinden talep ettiği serbest dolaşım ilkesi şartlarına uymuyorlardı.

---

[48] Finn Laursen, "Dalhousie University: The Merger Treaty 1965: The First Reform of the Founding European Community Treaties",
http://euce.dal.ca/Files/The_Merger_Treaty_1965_by_Finn_Laursen.pdf , (02.12.2010),
s. 2.

[49] M. Hakan Keskin, *Doğru Sanılan Yanlışlarla Avrupa Birliği*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara 2008, s. 6-7.

[50] Mustafa Fişne, "Avrupa Birliği'nin Doğuşu ve Gelişimi*", Avrupa Birliği Ortak Politikalar ve Türkiye,*
(ed: Muhsin Kar ve Harun Arıkan), Beta Yayınları, İstanbul 2003, s. 60.

Herhangi bir üye diğer üyeden farklı sınaî üretimi, norm ve standartlarına sahip olabilmekteydi. Ayrıca mallar üzerindeki KDV oranları her devletin kendi kontrolündeydi. Üye ülkelerin serbest dolaşım ilkesine uyması için AT'nin bazı denetim mekanizmalarını yürürlüğe sokması gerekmekteydi.

AT Komisyonu bütün bu olumsuz gelişmeleri engellemek ve hedeflediği Ortak Pazara ulaşabilmek için kapsamlı bir rapor hazırlamıştı. Bu raporda, Ortak Pazara ulaşılması için atılması gereken adımlardan bahsetmişti. Bütün bu gelişmeler ışığında gerçek bir Ortak Pazara geçilmesi yönünde önemli bir aşama olarak kabul edilen Avrupa Tek Senedi Antlaşmasının imzalanmasına karar vermişti.

Bu bağlamda 17 Şubat 1986 yılında Lüksemburg şehrinde 28 Şubat 1986 yılında ise Lahey şehrinde imzalanan protokoller sonucunda AT üyesi devletler resmi olarak iç pazarlarını bir üst seviye olan Ortak Pazara devretmişlerdi. Avrupa Tek Senedi dört bölüm ve otuz dört temel maddeyi esas alan bir antlaşmaydı. Avrupa Tek Senedi ülkelerin iç pazarlarını tamamen birleştirmelerini belirli bir zamana yaymayı öngörüyordu.[51]

Antlaşma imzalandıktan sonra ilk aşamada üye ülkeler arasında malların serbest dolaşımına olanak tanıyan düzenlemelere geçildi. Emek, sermaye ve hizmet unsurlarının AT üyesi ülkeler arasında serbest dolaşımına olanak sağlayan düzenlemelerine ise en son 31.12.1992 tarihine kadar geçilmesi öngörülmüştü.[52]

2.5. Avrupa Birliği'nin Kurulması

AT üyesi devletler 1991 yılı boyunca Devlet ve hükümetlerin başkanlarının katıldığı bir dizi konferanslar gerçekleştirmişlerdi. Devlet liderlerinin bu konferanslar aracılığıyla bir araya gelmesinin sebebi AT'nin sadece ekonomik amaçlı bir

[51] Ümit Güner, *a.g.e.* , s.17.
[52] İrfan. Kaya Ülger, *Avrupa Birliği'nin ABC'si*, 3. baskı, Sinemis Yayınları, Ankara 2005, s. 21-22.

Topluluk olarak kurulmuş olmasının artık Avrupa bütünleşme hareketi için yeterli olmayacağı görüşüydü.

Bir yıl boyunca sürdürülen bu konferanslarda AT'nin görevini tamamladığının ve yeni bir Topluluk ihtiyacının doğduğunun sinyalleri verilmişti. AET'yi kuran Roma Antlaşmasında bir takım düzenlemelere gidilmesi konusu tartışılmıştı. Ayrıca ekonomik ve parasal birlik hedefi ile siyasal birlik hedefinin yeniden gözden geçirilmesine karar verilmişti. Daha verimli stratejiler benimsenerek 1992 yılının sonunda bütünleşmiş Avrupa Tek Pazarı hedefine ulaşılması gerektiği görüşünde uzlaşılmıştı.[53]

Almanya ve Fransa Devletleri gerçekleştirilen bu konferanslarda AT'nin yerini alacak yeni bir Topluluğun kurulmasını güçlü bir şekilde desteklemişti. Fransa'nın Avrupa Bütünleşmesine destek vermesinin öncelikli nedeni Doğu Almanya'da komünist rejim çöktükten sonra Batı Almanya'nın Doğu Almanya ile birleşerek gücünü daha fazla pekiştirmiş olması ve bu bağlamda Almanya'nın Avrupa'da güçlü bir merkezi ülke konumuna gelmiş olmasıydı. AT'nin yerini alacak bir Topluluk ile Fransa, Almanya'yı kontrolü altında tutabileceğini düşünüyordu. Almanya ise Fransa'nın kendisini kontrol altında tutacağına inanmıyordu. Aksine yeni kurulacak bir Topluluk ile daha da güçleneceğini düşünüyordu.[54]

9–10 Aralık 1991 tarihinde Hollanda'nın Maastricht kentinde bir zirve gerçekleştirildi. AT'nin, yetki ve sorumluluklarını yeni kurulacak olan bu Topluluğa devretmesi konusunda uzlaşıldı. Yeni kurulacak bu Topluluk sadece ekonomik temelli olmayacaktı. Siyasi bütünleşmeyi de kapsayacaktı. AT üyesi ülkeler, siyasi egemenliklerinin bir kısmını da kurulacak olan bu Topluluğa devredeceklerdi.

[53] Birol Yesilada- David M. Wood, *a.g.e.* , s. 48.
[54] Rıdvan Karluk, *Avrupa Birliği ve Türkiye*, 8. baskı, Beta Yayınları, İstanbul 2005, s. 85-86.

Bu durum İngiltere, Danimarka ve Portekiz gibi bazı üye devletleri endişelendirmekteydi. Bu devletler yeni kurulacak Topluluğun üye ülkelerin ulusal mevzuatlarına müdahale edeceğini düşünmekteydiler.

9–10 Aralık 1991 tarihinde gerçekleştirilen bu zirveden sonra AT üyesi devletler, Hollanda'nın Maastricht kentinde yeniden toplanarak oybirliği ile 7 Şubat 1992 tarihinde Maastricht Antlaşmasını imzalamışlardır. Maastricht Antlaşması, resmi olarak Kasım 1993 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bu antlaşma ile AT'nin adı Avrupa Birliği (AB) olmuştur.[55]

2.5.1 Maastricht Antlaşması

Maastricht Antlaşması Topluluğun özünü oluşturmaktadır. AB'nin kurulmasına kadarki süreç incelendiğinde AKÇT'nin kurulmasıyla başlatılan bütünleşme döneminin AB kurulana kadar sadece ekonomik bütünleşmeyi hedeflediği anlaşılmaktadır.

Fakat AB'nin kurulması Avrupa Bütünleşmesinin hedeflerini genişletmiştir. AB'ye üye ülkelerin tek pazarda bütünleşmesi sonucunda siyasal bir birlik oluşturması fikri gündeme gelmiştir. Aynı zamanda NATO'dan bağımsız güvenlik ve savunma alanlarında bir işbirliğine gidilmesi de hedeflenmiştir.[56]

Maastricht Antlaşması'nın B kısmında AB'nin temel prensiplerinden bahsedilmiştir. B kısmının ikinci maddesine göre Topluluğun hedeflerinden bazıları üye ülkeler arasında ortak pazarın kurulması, ekonomik ve parasal birliğin yaratılması ve bu çerçevede siyasal birliğin yaratılmasıdır.

---

[55] Türkiye Büyük Millet Meclisi, *TBMM Kütüphanesi: Maastricht Antlaşması*, http://www.tbmm.gov.tr/kutuphane/AB/Maastricht_Anla%C5%9Fmasi.pdf , (07.12.2010), s. 1.
[56] Türkiye Başbakanlık Gümrük Müsteşarlığı, *Tarihlerle Avrupa Birliği'nin Kuruluşu ve Evrimi*, http://www.gumruk.gov.tr/tr-TR/abdisiliskiler/Sayfalar/ABGenel.aspx , (07.12.2010)

Bu hedeflerin gerçekleştirilmesi için uyumlu ve dengeli bir ekonomik büyüme sağlanmalıydı. AB üyesi ülkelerin dış büyüme oranları birbirininkine benzer seviyelere getirilerek, enflasyon oranları düşürülmeliydi. Ülkelerde iş olanakları çeşitlendirilerek işçilerin serbest dolaşımı tam olarak uygulanmalıydı. Ülkeler arasında ekonomik ve sosyal uyum ancak bu şekilde sağlanabilecekti.

Maastricht Antlaşmasının B kısmında üçüncü madde de, ortak pazara geçiş aşamasından bahsedilmiştir. Bu aşamada hangi kurallara uyulması gerektiği vurgulanmıştır. Üye ülkeler arasında uygulanan gümrük mevzuatlarına yönelik yaptırımlar aşamalı ve eş zamanlı olarak ortadan kaldırılmalıydı. Bu kapsamda ihracat ve ithalat oranlarında miktar ve ağırlık sınırlamalarından vazgeçilmeliydi.[57]

Üye ülkeler arasında ticareti engelleyen diğer kurallar esnetilerek, AB içinde ticari faaliyetler geliştirilmeliydi. AB içinde ticaret geliştirilirken, üye devletlerin kendi içerisindeki rekabet ortamının bozulmamasına bilhassa özen gösterilmeliydi. AB içerisinde endüstriyel sektörde rekabet artırılmalıydı. Aynı zamanda deniz aşırı ülkeler ile sürdürülen ticari faaliyetlere daha fazla önem verilerek, AB ekonomisi çeşitlendirilmeye çalışılmalıydı.[58]

Maastricht Antlaşmasının B kısmının 8. maddesinde ise Topluluğun güvenlik alanında bütünleşme sürecine ihtiyacı olduğu vurgulanmaktadır. Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikasının temelleri (AGSP) ve daha genel çerçevede Avrupa'nın güvenlik stratejisini ortaya koyan Ortak Dışişleri ve Güvenlik Politikası'nın (ODGP) temelleri Maastricht Antlaşmasıyla birlikte oluşturulmuştur. Maastricht Antlaşması ile AKÇT, AAET, AET'yi kuran antlaşmalar bir çatı altında toplanmıştır. AT ise AB bünyesi içerisinde bağımsız olarak varlığını sürdürmektedir.

---

[57] Birol Yesilada- David M. Wood, *a.g.e.* , s.50-51.

[58] Eurotreaties, *The Maastricht Treaty: Provisions Amending the Treaty Establishing the European Economic Community with a View to Establishing the European Community*, http://www.eurotreaties.com/maastrichtec.pdf , (15.12.2010), s. 2-3.

AKÇT ile ilgili yasal düzenlemeleri içeren maddeler Maastricht Antlaşmasında madde H'yi, AAET ile ilgili yasal düzenlemeleri kapsayan maddeler ise madde I'yı oluşturmaktadır.

AET'yi kuran antlaşma, Maastricht Antlaşmasıyla birlikte adı değiştirilerek Avrupa Topluluğu Yasası ismini almıştır. Avrupa Topluluğu Yasasını içeren maddeler ise Maastricht Antlaşmasında madde G'yi oluşturmaktadır.

Maastricht Antlaşmasıyla birlikte Avrupa Bütünleşme hareketi AB çatısı altında 3 sütuna ayrılmıştır. Bu sütunlar Avrupa Topluluğu, Adalet- İçişleri ve Ortak Dış-Güvenliktir. Maastricht Antlaşmasının temeli Avrupa Topluluğu sütunu üzerine inşa edilmiştir. İlerleyen süreç ile birlikte Avrupa Bütünleşmesi hareketinin ihtiyacı olan yeni ortak politikalar Maastricht Antlaşmasına eklenerek AB'nin görev ve hedefleri genişletilecektir.[59]

2.5.2. Amsterdam Antlaşması

Amsterdam Antlaşması AB üyeleri tarafından 2 Ekim 1997 tarihinde imzalanmış olup 1 Mayıs 1999 tarihinde yürürlüğe girmiştir. AB içinde işçilerin çalıştırılmasına yönelik mevzuat değiştirilmiştir. Aynı zamanda ODGP ve AB'ne yeni üyelerin nasıl kabul edileceği hakkında yeni yasal düzenlemelere gidilmiştir.

Yeni kararların alınması aşamasında AB Parlamentosunun yetkileri artırılmıştır. Demokrasi, bireysel hak ve özgürlüklerin korunmasına yönelik düzenlemeler yasalaştırılmıştır. Maastricht Antlaşmasında sadece azınlığın hakları korunurken Amsterdam Antlaşması ile çoğunluğun hakları korunmaya alınmıştır.[60]

---

[59] Nicholas, Moussis, "Avrupa Antlaşmaları*", Avrupa Birliği Politikalarına Giriş Rehberi*, (çev: Ahmet Fethi), Mega Press Yayınları, İstanbul 2004, s. 2828-29.
[60] Vikipedi, *Amsterdam Antlaşması*, http://tr.wikipedia.org/wiki/Amsterdam_Antla%C5%9Fmas%C4%B1 , (18.12.2010)

Maastricht Antlaşması uygulanırken AB'nin karar alma mekanizmasında yaşanan bazı aksaklıklardan dolayı bu konu ile ilgili olarak Amsterdam Antlaşmasında yeni düzenlemelere gidilmiştir. Uygulanmasına karar verilen bu yeni düzenlemenin adı Esneklik Stratejisidir.

Esneklik Stratejisine göre Topluluk genelinde uygulanan her ekonomik reform bütün üye ülkeleri ilgilendirmek zorundaydı. Fakat ilgili reformların bütün üye ülkelerde aynı anda yürürlüğe konulması imkânsızdı. Bu yüzden üyelerin bu yenilikleri ülkelerinde uygulaması için AB onlara tolerans göstermekteydi.

Amsterdam Antlaşmasında esneklik ile ilgili yasal düzenlemelerden, bu antlaşmanın ''Yakın İşbirliği ve İlgili Hükümler'' isimli yedinci başlığında bahsedilmiştir. Başlığın 43, 44 ve 45. maddeleri, bu konu hakkındaki gerekli düzenlemeleri ortaya koymuştur.[61]

Ekonomik bütünleşme hareketinin siyasal reform hareketinden bağımsız değerlendirilemeyeceğini düşünen AB üyeleri, Amsterdam Antlaşmasıyla Avrupa Parlamentosunun yetki ve sorumluluklarını artırarak AB'nin siyasal kanadını güçlendirmeyi amaçlamıştır.[62]

AB'de Avrupa Parlamentosundan sorumlu kurum Avrupa Konseyidir. Avrupa Konseyi'nin üyeleri her üye devletin devlet ve hükümet başkanlarından oluşmaktadır. Avrupa Konseyi ODGP politikalarıyla ilgilenmesi için ODGP'nin başına ODGP Yüksek Temsilcisini atar. Bu kişi aynı zamanda Avrupa Konseyi'nin genel sekreterliği görevini de üstlenmektedir.

---

[61]Elif Uçkan Dağdemir, "Avrupa Birliği'nin Bütünleşme Sürecinde Esneklik Kavramı: Amsterdam Antlaşması Çerçevesinde Bir Değerlendirme", *http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/42/471/5413.pdf* , (21.12.2010),
s. 30-32.

[62] Gamze Değirmenci, "Avrupa Birliği'nin Demokratikleşme Sorunsalı ve Lizbon Antlaşması ile Atılan Adımlar",
http://www.bilgesam.org/tr/index.php?option=com_content&view=article&id=772:avrupa-birliinin-demokratikleme-sorunsal-ve-lizbon-antlamas-ile-atlan-admlar&catid=70:ab-analizler&Itemid=134 , (21.12.2010)

Avrupa Konseyi ODGP Yüksek Temsilcisi'nin denetimi altında olan Politika Planlama ve Erken Uyarı Biriminin yöneticilerini atamaktadır. Bütün bu atanan kişiler Avrupa Konseyinin denetimi altında ilgili oldukları kuruma karşı sorumluluklarını yerine getirmek ile mükellef olup AB'nin uluslararası politikalarına destek vermektedirler.

Topluluk genelinde ekonomik refahı güçlendirmenin yolu işsizlik sorunu çözmekten geçmektedir. Bu bağlamda Amsterdam Antlaşmasına yeni düzenlemeler getirilerek, üye ülkelerdeki işsizlik sorununa çare bulunması gerekmektedir.

Fakat bütün bu çabalar ekonomik temeller üzerine inşa edilmekteydi. Bu tarzda bir Avrupa Bütünleşme hareketi ile herhangi bir başarıya ulaşılamayacağına karar veren AB üyeleri Topluluğun görev ve hedeflerinin genişletilmesi gerektiğini düşünmekteydiler. Onlara göre siyasi bir bütünleşme kurmanın zamanı gelmişti. Bu yönde atılması gereken adımları planlamaları gerekmekteydi.[63]

2.5.3. Nice Antlaşması

AB üyesi ülkeler 7–9 Aralık 2000 tarihleri arasında Fransa'nın Nice Şehrinde bir zirve gerçekleştirmişlerdir. 26 Şubat 2001 tarihinde aynı şehirde Nice Antlaşmasını imzalamışlardır. Nice Antlaşması, 1 Şubat 2003 tarihinde Avrupa Birliği'nin yeni antlaşması olarak yürürlüğe sokulmuştur.[64]

Topluluğa yeni üyeler kabul edildikten sonra genişleme sürecine giren AB, Nice Antlaşmasıyla örgüte yeni üye olmuş ülkeleri Topluluğa asimile etmeyi hedeflemiştir.

---

[63] Nicholas Moussis, *a.g.e.* , s.29-30.
[64] Füsun Arsava, '' Nice Antlaşmasının Getirdikleri'', http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/16/2/377.pdf , (25.12.2010), s.1.

Bu asimilasyon temelde bazı sorunların aşılmasını gerektirmekteydi. Avrupa Parlamentosunda ülkelerin oy oranları, meclisteki temsil güçleriyle aynı seviyelerde değildi. Bu düzensizlik Topluluğun genişleme stratejisinin önünde engel teşkil etmekteydi.[65]

Bu sorun hakkında gerekli düzenlemelere, Nice Antlaşmasının Ek15'inde yer verilmiştir. Topluluğa yeni üye olan devletlerin daha önce üye olmuş devletlerle ekonomik açıdan aynı seviyede olabilmeleri için belirli bir zamana ihtiyaçları vardı.

Topluluğun Ortak Politikaları ile ilgili kararlar oylanırken yeni üye devletlerin oylamalara katılımına kısmen müsaade edilmesi gerekmekteydi. Seçimlerde nitelikli oy çoğunlu sistemi esas alınmalıydı. Bu sisteme göre her ülke nüfusu ve ekonomik gücü oranında bir oy oranına sahip olmalıydı. Herhangi bir oylamada Konsey üyelerinin en az %55'i evet dediğinde o oylama kabul edilmeliydi. Fakat bu yüzde 55'lik oran Konsey üyelerinin en az %15'ini ve Topluluk üyelerinin en az %65'ini kapsamalıydı.

Ortak parasal politikalar hakkındaki oylamalarda, iç pazara ilişkin meseleler hakkındaki ve güvenlik-adalet konuları hakkındaki oylamalarda ilk kez nitelikli çoğunluk oylamasına Nice Antlaşması çerçevesinde geçilmiştir.[66]

2.5.4. Lizbon Antlaşması

Topluluğun karar alma mekanizmasında bazı sorunlar yaşandığı için 2001 yılı Aralık ayında AB ülkeleri toplanarak bir Konvansiyon gerçekleştirmişti. Bu konvansiyonda, daha önce Avrupa Birliği tarafından Topluluğun ihtiyacına yönelik hazırlanmış fakat henüz yürürlüğe konmamış AB'nin Anayasa Taslağı üzerinde

[65] KKTC Başbakanlık Avrupa Birliği Koordinasyon Merkezi, *Avrupa Birliği Tarihçesi*, http://www.eucoordination.org/tarihce.html , (25.12.2010)
[66] Desmond Dinan, ''Nitelikli Çoğunluk'', *Avrupa Birliği Ansiklopedisi İkinci Cilt*, (çev: Hale Akay), Kitap Yayınevi, İstanbul 2005, s. 192-194.

uzlaşılmıştı. Bu Anayasa taslağı yürürlüğe girdiğinde ismi Lizbon Antlaşması olacaktı.[67]

Bu taslağın, Topluluğun resmi bir anayasası olarak yürürlüğe girebilmesi için bütün üye ülkelerin onayından geçmesi gerekmekteydi. Fransa ve Hollanda'da 2005 yılında gerçekleştirilen referandum ile ret edilen taslak metin 2007 yılına kadar imzalanmamıştı.[68]

2007 yılının Haziran ayında AB ülkeleri nezdinde zirve toplantısı gerçekleştirilmişti. Daha önce görüşülmüş fakat uzlaşma sağlanamamış bu yeni Anayasa Taslağının yasalaşması hakkında bu defa uzlaşılmıştı.

Aynı yılın Aralık ayında bu taslak metin İrlanda haricinde tüm üye devletler tarafından imzalanarak onaylanmıştı. İrlanda ise taslak metni imzalamak için halk referandumuna başvuracağını belirterek AB'den belirli bir süre talep etmişti. 12 Haziran 2008 tarihinde İrlanda'da gerçekleştirilen halk oylamasında halkın büyük bir çoğunluğu bu yeni Anayasa için ret oyu vermişti.

Fakat 2009 yılı Ekim ayında İrlanda'da tekrar bir halk oylaması gerçekleştirilmişti. Bu halk oylamasında taslak halindeki Lizbon Antlaşması kabul edilmişti. Artık bu taslak Anlaşmasının resmi bir Antlaşma olarak faaliyete geçirilmesinin önünde hiçbir engel kalmamıştı. 1 Aralık 2009 tarihinde Lizbon Antlaşması resmen onaylanmış ve yürürlüğe konulmuştu.[69]

---

[67] Wilhelm Lehmann, "European Parliament: The Treaty of Nice and the Convention on the Future of Europe", *http://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/en//FTU_1.1.4.pdf* , (28.12.2010), s. 1.
[68] T.C. Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı, ''*Lizbon Antlaşması*'', http://www.dtm.gov.tr/dtmweb/index.cfm?action=detay&yayinID=2157&icerikID=2316&dil=TR , (03.01.2011)
[69] Işıl Özkan, "Lizbon Antlaşması Yürürlüğe Girdi", *http://www.turkiyeavrupavakfi.org/index.php/arastirma-yorum/basinda-cikanlar/1866-lizbon-anlasmasi.html*, (03.01.2011)

AB üyelerinin oybirliği ile kabul ederek AB'nin geleceğini teslim ettiği bu antlaşmaya getirilen en büyük eleştiri bu antlaşmanın Topluluğa tüzel bir karakter niteliği kazandırdığı görüşüdür. Lizbon Antlaşması ile beraber Topluluğun isminin sadece AB olarak sınırlandırılmasına karar verilmiştir. [70]

Lizbon Antlaşmasının 15. maddesi, AB Konsey Başkanlığı biriminin sorumluluklarından bahsetmektedir. AB Konsey Başkanı her zaman AB Komisyon Başkanı ile iletişim halinde olmalıdır. Düzenli olarak yılda iki kere AB Konseyi zirvesi oluşturulmalıdır. Bu Konsey Zirvesinde alınan bütün kararlar AB parlamentosuna bildirilerek Parlamento tarafından gerektiğinde değerlendirilmelidir.

Lizbon Antlaşması ile AB'nin ODGP politikalarına yönelik adımları belirlenmiştir. ODGP politikalarının daha verimli yürütülmesi için bu politikaların işletilmesinden sorumlu bir temsilcinin göreve getirilmesine karar verilmiştir. Lizbon Antlaşmasının 18. ve 27. maddelerine göre, ODGP Temsilcisi Avrupa Komisyonu Başkan Yardımcılığı görevini de üstlenmelidir. Bu Temsilci, Avrupa Konseyi Başkanlığı ile Dış Güvenlik Stratejilerinin belirlenmesi konusu hakkında koordineli şekilde çalışmalar düzenleyerek AB'ne destek olmalıdır.[71]

Lizbon Antlaşmasında, Nice Antlaşmasıyla getirilen nitelikli çoğunluk oylaması sisteminde yeniliğe gidilmesine karar verilmiştir. Fakat bu yenilik Polonya'nın itirazı dolayısıyla gerçekleşmemiştir. 2014 yılı itibariyle yeni sisteme geçilmesine karar verilmiştir.[72]

---

[70] Gökhan Sümer, "Lizbon Antlaşması, Avrupa Nereye? Türkiye Nerede?", http://www.bilgesam.org/tr/index.php?option=com_content&view=article&id=530:lizbon-antlamas-avrupa-nereye-tuerkiye-nerede&catid=70:ab-analizler&Itemid=134, (03.01.2011)

[71] Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası, *AB'de Önemli Bir Adım: Lizbon Antlaşması*, http://www.mess.org.tr/content/LizbonAntlasmas%C4%B1.pdf, (03.01.2011), s. 2-4.

[72] Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, *Lizbon Antlaşması*, http://www.mfa.gov.tr/lizbon-antlasmasi.tr.mfa , (03.01.2011)

3. BÖLÜM

3. AVRUPA İKTİSADİ BÜTÜNLEŞME MODELLERİ

3.1 İktisadi Bütünleşmeler

Bütünleşme, bu birleşmeyi sağlayan ekonomik unsurların bir araya getirilmesi ve bu unsurların bir bütün içerisinde birleştirilmesi süreçlerini kapsamaktadır. Avrupa Bütünleşme hareketinin en son şekli Avrupa Birliği olmakla birlikte bu bütünleşme AB'ne üye olan ülkeler arasındaki ticari faaliyetleri teşvik etmektedir.[73]

Ekonomik bütünleşmeler hakkında hipotez geliştiren Samuelson Balassa'nın ortaya koyduğu görüşe göre ortak Pazar oluşturulması iktisadi bütünleşme süreçlerinin nihai hedefi olmak ile beraber bu hedefin oluşturulması için izlenen yollar bazen farklı olabilmektedir. Balassa; iktisadi bütünleşme süreçlerinin önündeki en büyük engelin ülkeler arasındaki ekonomik birimlerin farklılığından kaynaklandığını savunmaktadır. Bu çerçeveden değerlendirildiğinde bütün iktisadi bütünleşme türlerinin nihai hedefi tek bir ortak pazara geçebilmektir.[74]

Bunun gerçekleştirilmesi için iktisadi bütünleşme sürecinde olan ülkeler arasında tüm ekonomik engellerin kaldırılması gerekmektedir. Mal ve hizmet sektörleri daha fazla liberalleştirilerek uluslararası düzeyde serbestleştirilmesine çalışılmalıdır. Ülkeler çok yönlü ihracatı teşvik eden rekabet politikaları geliştirmelidirler.

---

[73] Nurettin Bilici, ''AB'de Ekonomik Bütünleşme ve Türkiye'nin Entegrasyonu'', http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/16/1122/13212.pdf , (06.01.2011), s.40.

[74] Süleyman Uyar, "Ekonomik Bütünleşmeler ve Gümrük Birliği Teorisi", *Dış Ticaret Dergisi*, Sayı 19, Ankara 2000, s.103-104.

Aksi takdirde rekabet ortamının gerektirdiği ürün ve hizmetleri sunamayan işletmeler iktisadi bütünleşme sürecinin dışına itileceklerdir. Bu çerçeveden değerlendirildiğinde Avrupa Bütünleşmesi sürecinin Ortak Rekabet Politikasından ayrı tutulmaması gerektiği hususu anlaşılmaktadır.

Ortak Rekabet Politikasının gerektirdiği mevzuat kurallarına uyulması gerekmektedir. Bu sayede ülkelerde faaliyet gösteren teşebbüslerin birbiriyle ticareti teşvik edilerek gelişecektir. Bu gelişme, Topluluğun ekonomisine düzen ve istikrar unsurunu getirecektir.[75]

3.1.1 Tercihli Ticaret Antlaşması

Tercihli Ticaret Antlaşması (TTA) bir çeşit ekonomik birleşme modeli olarak değerlendirilmektedir. Bu türde bir antlaşmayı imzalayan devletler TTA'nın maddeleri esasınca belirtilen mallar üzerindeki gümrük vergisi oranlarını özel olarak azaltmak durumundadır.

Gümrük vergisi tarifelerinin düşürülmesi, üye ülkeler tarafından karşılıklı yâda tek taraflı olarak gerçekleştirilmektedir. İlgili gümrük tarifelerinin tek taraflı veya çok ülke tarafından azaltılması imzalanan TTA'nın maddelerinde belirtilmektedir. [76]

1990'lı yıllarda çok taraflı ticaret sisteminde tüm dünyada durgunluk ve gerileme süreci yaşanmaya başlanmıştı. Bu süreç devletlerin ekonomi stratejilerinde değişikliğe gitmelerine yol açmıştı.

---

[75] Kazım, Bektaş, "Ekonomik Küreselleşme Sürecinde Rekabet Gücü ve Üstünlüğünün Önemi ve Kaynakları: Türkiye İçin Bir Değerlendirme", *T.C Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı- İktisat Kongresi*, Ankara 2004, s.85.

[76] Cihan Dura- Hayriye Atik, *Avrupa Birliği, Gümrük Birliği ve Türkiye*, 3. baskı, Nobel Yayıncılık, Ankara 2007, s.7.

Değişen şartlara yönelik olarak dünya genelinde devletler ekonomik ve ticari faaliyetlerini çok taraflı ticaret sistemi yerine TTA'lar üzerine dayandırma sürecine girmişlerdi.[77]

1948 tarihinde yürürlüğe giren Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Antlaşması'nda (GATT), 1994 tarihinde bazı iktisadi yeni düzenlemelere gidilmesine karar verilmişti. Bu çerçeveden değerlendirildiğinde anlaşılmaktadır ki GATT Antlaşması'nın 4'üncü bölümünün 3'üncü kısmında bazı değişikliklere gidilerek TTA'ların faaliyet alanları genişletilmiştir.

En az iki sayıda devlet bir araya gelerek ekonomik bir örgüt oluşturduğunda ve bu ekonomik örgüt tek bir pazarın gerektirdiği bütün iktisadi aşamaları yerine getirdiğinde, GATT tarafından bu devletlere uygulanan bazı ekonomik tedbirlerin artık yürürlükten kaldırılması gerekmektedir. Bu ekonomik tedbirlerden en önemlisi Damping uygulamalarına karşı alınan tedbir politikalarıdır.

GATT'ın XXIV' üncü maddesinde belirtilen düzenlemeye göre herhangi bir ülkede uygulanan tercihli ticaret antlaşmasının uluslararası alanda kabul görebilmesi, bu antlaşmanın GATT'ın Anti-Damping kurallarını düzenleyen 4'üncü bölümünün 3'üncü kısmındaki kurallarına uygun faaliyetlerde bulunmasına bağlıdır.

AB kendi üyeleriyle gerçekleştirdiği ticari faaliyetlerden bağımsız olarak üçüncü ülkelerle gerçekleştirdiği ticari faaliyetlerinde de GATT hükümlerine paralel düzenlemelere gitmiştir. Topluluğun belirlediği bu düzenlemeler AB'nin rekabet mevzuatıyla kontrol altında tutulmaya çalışılmaktadır. Üçüncü ülkeler ile imzalanan Tercihli Ticaret Antlaşmaları genel olarak Avrupa Serbest Bölgesi Birliği (EFTA) ülkeleri ve Doğu Avrupa ülkeleri ile yürütülmektedir.[78]

---

[77] T.C. Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı, Akdeniz İhracatçı Birlikleri, ''*Serbest Ticaret Anlaşmaları*'', http://www.akib.org.tr/akib.php?HID=132, (07.01.2011)

[78] Neslihan Yılmaz, ''Avrupa Birliği Ortak Ticaret Politikası ve Türkiye'nin Uyumu'', http://diabk.tarim.gov.tr/neslihany%C4%B1lmaz.pdf, (08.01.2011), s.83-84.

Topluluk; EFTA ülkelerinin kendisine karşı dampingli mal ithal edeceğini düşünmemektedir. Bu yüzden bu ülkelerden ithal edilen mallara karşı herhangi bir önlem paketini yürürlüğe sokmamaktadır. Bunun nedeni EFTA ülkelerinin istikrarlı bir ekonomik yapıya sahip olmaları ve AB için rekabet anlamında bir endişe unsuru oluşturmamalarıdır.

Doğu Avrupa ülkeleriyle imzalanan Tercihli Ticaret Anlaşmalarında ise AB temkinli hareket etmektedir. Damping önlemlerinin bu ülkelere uygulanmasının temel nedeni Doğu Avrupa ülkelerinin istikrarsız ve güvenilir olmayan bir ekonomik yapıya sahip olmalarından dolayıdır.[79]

3.1.2. Serbest Ticaret Bölgesine Geçiş

Dünya üzerinde yaşanan ekonomik gelişmelere paralel olarak, ülkeler farklı iktisadi birleşme modellerini uygulamaya koymuşlardır. TTA ile başlatılan ekonomik bütünleşme kavramının çerçevesi Serbest Ticaret Antlaşması (STA) modeliyle genişletilmiştir. STA'ya taraf olan ülkeler, aralarında gerçekleştirdikleri ticarette gümrük oranlarını ve ihraç edilecek veya ithal edilecek mallar üzerindeki vergi kısıtlamalarını kaldırmışlardır. Üçüncü ülkelere yönelik ticaretlerinde ise kendi ulusal mevzuatlarına göre alışverişlerini sürdürmeye devam etmişlerdir.[80]

AB'nin, EFTA ülkeleriyle imzaladığı ilk STA 1 Ocak 1994 tarihinde yürürlüğe konulmuştur. Bu antlaşmanın 26. maddesi; AB'nin üçüncü ülkelere yönelik uyguladığı damping önlemlerinden bahsetmekteydi. Bu önlemlerin, EFTA ülkelerine yönelik olarak uygulanmayacağından bahsedilmişti. Bunun nedeni EFTA ülkelerinde damping yaşanması ihtimalinin düşük olmasından dolayıdır.

---

[79] Hüseyin Öztürk, "Pazara Giriş Stratejisi Açısından 1/95 Sayılı Türkiye- AB Ortaklık Konseyi Kararı'nın Dampinge Karşı Önlemlere İlişkin 44'üncü Maddesi Buzdağının Görünen Kısmı mı? ", *Dış Ticaret Dergisi*, Sayı 25, Ankara 2002, s.78-80.
[80] Cihan Dura- Hayriye Atik, *a.g.e.* , s.7.

STA'lar uygulanırken bu uygulamaya yönelik olarak belirlenmiş yaptırımlar GATT tarafından üstlenilmiştir. GATT üyesi olan her ülkenin, bu kuralları uygulaması zorunludur.

GATT'ın VI'ncı yasa maddesi STA'lara yönelik düzenlemeleri içermektedir. Bu çerçevede belirlenen bazı ekonomik tedbirler ve standartlar mevcuttur. Bu tedbir ve standartları yerine getirmeye yanaşmayan ülkeler ile imzalanan STA'ların güvenilirliği tartışılmakta olup bu ülkelerle yapılan ticarette damping tehdidi ile karşılaşılması olası bir durumdur.

Topluluk 1994 yılında imzaladığı Essen Bildirgesiyle, Merkezi ve Doğu Avrupa ülkelerine yönelik izleyeceği stratejisini belirlemiştir. Bu ülkeler, AB ile imzaladıkları STA'lardan dolayı aralarındaki ticarette daha fazla esneklik talep etmekte bu bağlamda anti-damping önlemlerine son verilmesini istemektedirler.

Topluluk, Merkezi ve Doğru Avrupa ülkelerinin bu esnekliği kaldırabileceğini düşünmediğinden dolayı onların talebini ret etmektedir. Onlarla olan ticaretinde, Ortaklık Konseyi Kararının (OKK) 44. maddesini uygulayacağını belirtmektedir; Bu maddede belirtilen düzenlemeye göre, Merkezi ve Doğu Avrupa ülkeleri ile olan ticarette damping önlemlerine başvurulması faydalıdır denilmektedir.[81]

Merkezi ve Doğu Avrupa ülkelerinin birçoğu 2004 ve 2007 yıllarında AB'ne kabul edildiği için, bu ülkelerle olan STA Antlaşmaları fesih edilmiştir. Fakat halen Avrupa Birliğine kabul edilmemiş Merkezi ve Doğu Avrupa ülkeleri mevcuttur. Bu ülkelerin, Topluluk ile ticaretlerinde gümrük vergisi oranlarını, AB seviyelerine indirmeleri zorunludur.[82]

---

[81] Hüseyin Öztürk, *a.g.m.* , s.80-83.
[82] İhracatta Gelişen Pazarlar: Serbest Ticaret Antlaşmaları ", *Avrupa Birliği Sanayi Dergisi*, sayı 506, İstanbul 2008, s.68-69.

Bu uygulama, STA' ya taraf olan fakat AB üyesi olmayan ülkeleri zorlayan bir durumdur. Sebebi onlardaki gümrük vergisi oranlarının, AB ülkelerindekine nazaran çok daha yüksek seviyelerde olmasından dolayıdır. Bu durum AB dışında kalan Avrupa ülkelerinin uluslararası rekabet gücünü azaltmaktadır.

AB'nin, Merkezi ve Doğu Avrupa ülkeleriyle imzaladığı STA'lar Bulgaristan, Romanya, Polonya, Çek Cumhuriyeti, Macaristan ve Slovak Cumhuriyetiyle 1991-1993 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Akabinde AB ile Slovenya ve Baltık Ülkeleri (Litvanya, Estonya, Letonya) arasında STA' ya benzer nitelikte olan diğer ekonomik anlaşmalar imzalanmıştır.[83]

STA'lar ve diğer Avrupa ülkeleriyle gerçekleştirilen benzer nitelikteki anlaşmalar, AB'nin bu ülkelerle yürüttüğü ticari faaliyetlerini artırmayı amaçlamıştır. Tekstil sektörü ve kömür, çelik sektörleri dışındaki diğer alanlarda vergi oranları karşılıklı olarak düşürülmüştür. Bu sayede, AB ile Merkezi ve Doğu Avrupa ülkeleri arasında gerçekleştirilen ihracat ve ithalatta kolaylık sağlanması hedeflenmiştir. Bu çerçevede mal adedi sınırlaması uygulamasından da karşılıklı olarak vazgeçilmiştir.

AB'nin üçüncü ülkeler ile imzaladığı STA'lar kapsamında AB ile bu ülkeler arasında Serbest Ticaret Birliği (STB) oluşturulmaktaydı. AB üyesi her ülke üçüncü ülkelere yönelik gerçekleştirdiği ticarette farklı oranlarda gümrük tarifesi uygulama hakkına sahipti. Bu çerçeveden değerlendirildiğinde, AB içinde üçüncü ülkelere karşı ortak bir gümrük tarifesi (OGT) oluşturulmaması bazı ekonomik sıkıntılara neden olmaktaydı.[84]

Bu durum, AB'nin üçüncü ülkelerle olan ticaretini olumsuz etkilemekteydi. Her üyenin kendi menfaatleri doğrultusunda davranması, AB içerisinde

---

[83] Food and Agriculture Organization of the United Nations: Economic and Social Development Department, *Central and Eastern Europe and the CommonWealth of Independent States: Decelerating Economic Growth and Weaker Agricultural Performance at Central and Eastern Europe*, http://www.fao.org/docrep/w5800e/w5800e11.htm , (15.01.2011)

[84] *AB ve Türkiye*, T.C. Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı- Avrupa Birliği Genel Müdürlüğü, Pozitif Yayıncılık, Ankara 2007, s.84.

istikrarsızlığa neden olmaktaydı. Bunun önlenmesi için her AB üyesinin üçüncü ülkelerle farklı STA imzalamasına müsaade edilmemesi gerekmekteydi. AB'nin üçüncü ülkelerle ticaretinde ortak gümrük tarifesine geçmeye ihtiyacı vardı.[85]

3.1.3. Gümrük Birliği

Gümrük Birliği; Avrupa'nın Ekonomik bütünleşme hareketinin özünü oluşturmuştur. Roma Antlaşması'nın 23. maddesi çerçevesinde, Topluluk üyeleri kendi arasındaki ticarette bütün gümrük vergilerini kaldırılmıştır. Topluluğa üye olmayan ve üçüncü ülkeler olarak nitelendirilen EFTA ve Doğu Avrupa ülkelerine yönelik ortak bir Gümrük Birliği tarifesine geçilmesi hedeflenmiştir.

Gümrük Birliğine taraf olan devletlerin üçüncü ülkelerle ticareti kontrol altında tutulmaya çalışılmıştır. Bu gelişmeler ışığında şirketlerin haksız rekabet ortamı yaratmasının önüne geçilmesine çalışılmıştır.[86]

Topluluk üyeleri karşılıklı yürüttüğü ticari faaliyetleri kapsamında üçüncü ülkelerden gelen mallara yönelik olarak bazı gümrük vergilerini 1 Temmuz 1968 yılında kaldırmıştır. Bu gelişme, Avrupa Bütünleşme aşamasının ilk önemli adımı olarak değerlendirilmektedir. Üçüncü ülkelere yönelik uygulanan Gümrük vergileri ve adet sınırlamaları AKÇT Antlaşmasını kuran Roma Antlaşmasının 12. ve 30. maddelerine uygun şekilde yürürlükten kaldırılmıştır.[87]

İkinci önemli aşama ise Topluluk üyesi ülkelerin AKÇT Antlaşması çerçevesindeki tüm mallara yönelik gümrük vergilerini 1 0cak 1972 tarihinde birleştirmesiyle gerçekleştirilmiştir. Kömür ve çelik endüstrisi ve buna bağlı yan sanayi dalları serbestleştirilerek bu sektörlere yönelik yatırımlar artırılmıştır.

---

[85] Nevzat Güran, *Uluslararası Ekonomik Bütünleşme ve Avrupa Birliği*, 2. baskı, Anadolu Matbaacılık, İzmir 2002, s.66-67.
[86] Cihan Dura- Hayriye Atik, *a.g.e.* , s.7-8.
[87] Rıdvan Karluk, *a.g.e.* , s.350.

1988 yılında, Topluluk üyesi ülkeler arasında gerçekleşen ticarette bazı değişikliklere gidilmiştir. Yeni ekonomik reformlar yürürlüğe sokularak üye ülkeler arasında ticaretin daha fazla geliştirilmesi için çaba gösterilmiştir. Bütün bu gelişmeler ışığında değerlendirildiğinde Gümrük Birliği sürecinin 1988 yılı itibariyle hedefine ulaştığı söylenebilir.[88]

Roma Antlaşması, Gümrük Birliği'nin başarılı olabilmesi için gerekli olan altyapı çalışmaları hakkındaki yasa maddelerini içermekteydi. Bu antlaşmaya göre Birlik üyeleri arasındaki ticarette uygulanan Gümrük vergisi oranları aşamalı olarak bitirilmeliydi. Ayrıca üye ülkeler arasında Ortak Gümrük Mevzuatı uygulamalarına geçiş, belirli bir süre kapsamında kademeli olarak sağlanmalıydı. [89]

Gümrük Birliği, Ortak Pazara geçiş için gerekli olan bir bütünleşme süreci olarak değerlendirilmekteydi. Ortak Pazara geçiş için ön hazırlık olan bu süreç Topluluğun ekonomik altyapısının istikrara kavuşturulmasını hedeflemekteydi.

1995 yılında AB Komisyonu, Ortak Pazara geçiş hakkında üye ülkelere yol göstermesi için bir kılavuz hazırlamıştı. Bu kılavuz, Beyaz Kitap olarak adlandırılmıştı. İlgili kılavuzda, Topluluk genelinde ticaretin nasıl olması gerektiğinden bahsedilmişti.

Bu kılavuza göre her tür mal, herhangi bir gümrük engeline takılmadan Topluluk içerisinde serbestçe dolaştırılabilmeliydi. Bu çerçevede, AB üyesi bütün ülkelerin ulusal mevzuatlarını birbirininkiyle uyumlaştırması gerekmekteydi. Ancak bu şekilde AB ekonomisi daha etkin ve verimli bir hale gelebilirdi.[90]

---

[88] Enis Coşkun, *Bütünleşme Sürecinde Avrupa Birliği ve Türkiye*, Cem Yayınevi, İstanbul 2001, s.81-82.
[89] Gülören Tekinalp- Ünal Tekinalp, *a.g.e.* , s. 311.
[90] Tunay Köksal, "Avrupa Birliği'ne Tam Üyelik Sürecinde Gümrük Birliği'nin Rekabet Kuralları", *Rekabet Bülteni*, Sayı 4, Ankara 2001, s.9.

Üreticiler arasındaki rekabet ortamı her geçen gün daha fazla kızışmaktaydı. Daha kaliteli malın daha kısa sürede üretilebilmesi için daha yeni teknolojilerin kullanılması gerekmekteydi. Bu sayede fabrikaların üretim kapasiteleri artacaktı. Ayrıca üretimin çoğalması AB ekonomisine daha fazla canlılık getirecekti.[91]

Gümrük Birliği'ne geçildiğinde, bu Birliği kuran Roma Antlaşmasında, seçilen bölgenin tanımına ilişkin herhangi bir yasa maddesi yoktu. Gümrük Birliği bölgesinin tanımı, 1968 yılında oluşturulan 1496/68 sayılı Gümrük Bölgesi hakkındaki Tüzük ile yapılmıştı. Bu Tüzüğün birinci maddesinde bahsedilene göre, Topluluğa üye olan devletlerin sınırları içerisindeki bütün bölgeler, Topluluğun ortak gümrük bölgesine dâhil kabul edilmektedir. Bu yüzden Gümrük Birliğinin ticari faaliyetleri ortak rekabet kuralları ile düzenlenmektedir.[92]

3.1.4. Ortak Pazar

Ortak Pazara geçildiğinde AB üyelerine yönelik uygulanan gümrük vergisi ve kota düzenlemelerinde, muafiyet uygulamalarına devam edilmiştir. İktisadi Birliğe geçiş için gerekli ekonomik önlemler, Ortak Pazar ile alınmaya başlanmıştır.

Bu ekonomik tedbirler sayesinde Topluluk genelinde malların serbest dolaşımının yanında emek ve sermaye gibi iki önemli unsurunda serbest dolaşımına olanak tanınmıştır. Emeğin serbest dolaşımı ile AB üyesi ülkelerde insanların farklı bir üye ülkeye giderek çalışmasına müsaade edilmiştir. Bu sayede AB içerisinde tek ve güçlü bir işgücü altyapısı oluşturulmaya çalışılmış olup işsizliğin önüne geçilmesi hedeflenmiştir. [93]

Ortak Pazara dâhil olan bütün ülkeler potansiyel bir sermaye pazarıdır. AB üyesi bütün devletler bu sermaye pazarından serbestçe faydalanmak hakkına sahiptir.

---

[91] Süleyman Uyar, *a.g.m.* , s.123-124.
[92] Gülören Tekinalp- Ünal Tekinalp, *a.g.e.* , s. 310-311.
[93] Cihan Dura- Hayriye Atik, *a.g.e.* , s.8.

Bu çerçeveden değerlendirildiğinde belirlediği herhangi bir sektörde yatırım yapmak isteyen bir işletme, seçtiği bir ülkede gümrük mevzuat kurallarına tabi tutulmadan istediği şekilde sermayesine uygun bir yatırımı gerçekleştirebilme hakkına sahiptir. [94]

Ortak Pazar'da serbest dolaşım hakkı elde eden birçok işçi, Topluluk içerisindeki başka ülkelere çalışmaya gitmiştir. Ortak Pazar ilkesi bağlamında işçilerin gittiği ülkeler, bu işçilerin işe başlatılmasına yönelik yönetmelikte, işçilerin aldıkları maaşlarda ve onların çalışma ortamlarına yönelik koşullarda kendi vatandaşlarına uyguladıkları mevzuatların hepsini onlara birebir uygulamak zorundadır.

Başka bir ülkeye çalışmaya giden işçilerin oraya asimilasyonunun sağlanması gerekmektedir. Fakat bu işçilerin birçoğu diğer ülkelerin çalışma koşullarına ve o ülkelerin sosyal ve kültürel farklılıklarına adapte olamayıp belirli bir zaman sonra ülkelerine geri dönmektedirler. Bu açıdan değerlendirildiğinde, Topluluk içerisinde işçilerin serbest dolaşımı konusunda gerçek anlamda başarılı olunduğu söylenemez. İşçi dolaşımının serbestliği ilkesinde yaşanan bu karışıklık Topluluk içerisinde başka bir ülkeye gidip kendi işyerini açmak isteyen meslek sahipleri içinde geçerlidir.

Sigortacı, Avukat veya Bankacılık alanında yetişmiş uzman kişilerin diğer ülkelerde kendi özel şirketlerini açmaları teoride serbesttir. Fakat bazı üye ülkeler bu kişilerin mezun olduğu üniversite diplomalarına denklik vermemektedir. Bu durum, bazı istenmeyen sonuçlara neden olabilmektedir. Bu çerçeveden değerlendirildiğinde kişilerin dilediği ülkede işyeri açması konusunda pratikte bir serbestliği yoktur. Bu konuda mağdur olan bir kişinin AB'ne başvuruda bulunarak şikâyette bulunması gerekmektedir. [95]

---

[94] Süleyman Uyar, *a.g.m.* , s.110.
[95] Halil Seyidoğlu, *a.g.e.* , s. 248-249.

Ortak Pazar çerçevesinde üye ülkeler arasında gayrimenkullerin serbest şekilde alınıp satılmasına olanak sağlanmalıdır. Ticari kredilerin tahsis edilmesi konusunda üye ülkelere esneklikler sağlanmalıdır. Ayrıca, İktisadi Birliğin oluşturulmasına yönelik gerekli reform stratejileri de uygulanmaya başlanmalıdır.

Üretim ve mal ticaretinde sağlanan serbestlik ilkesi ile AB genelinde sektörel üretim fiyatları her ülkede eşit seviyelere çekilmelidir. Bu bağlamda ekonomik kaynakların daha verimli şekilde kullanılması sağlanacaktır.[96]

Topluluk üyelerinden bazıları sermaye borsalarını birleştirmişlerdir. Ortak Pazar ile birlikte yaşanan bu gelişmeler İktisadi Birliğe geçilmesi yönünden en son hazırlık aşaması olarak değerlendirilebilir.[97]

3.1.5. İktisadi Birlik

İktisadi Birlik, Ekonomik ve Parasal Birliğe giden yolda en son aşama olarak görülmektedir. Ekonomik ve Parasal Birliğe (EPB) geçiş hakkında gerekli tedbirlerin düzenlendiği bir İktisadi Bütünleşme modelidir.

Topluluk genelinde uygulanması planlanan tek bir para birimine geçiş için gerekli reform uygulamalarının yürürlüğe konulduğu bir İktisadi Bütünleşme modeli olarak da değerlendirilmektedir.

Üye ülkeler arasında gerçekleştirilen ticaretin kapsamı daha fazla genişletilerek bu ülkelerin ekonomik ve mali politikalarının arasındaki farklılıkların giderilmesine çalışılmıştır. Gerçekleştirilen bu uygulamanın nihai hedefi Birlik üyeleri arasında tek bir Ekonomi ve Mali Politikasına geçilmesidir.

---

[96] Süleyman Uyar, *a.g.m.* , s.110.
[97] Halil Seyidoğlu, *a.g.e.* , s. 249.

İktisadi Birliğe geçilmeden önce Topluluk üyesi ülkeler makro ekonomik seviyelerde belirledikleri politikalarını bağımsız olarak uygulama hakkına sahiptiler. Fakat bu tip uygulamalar her üyenin farklı çıkarları doğrultusunda uygulandığından çeşitli stratejilerin ortaya çıkmasına neden olmaktaydı. Bunun sebebi, üye ülkelerin makro ekonomik düzeyde uyguladıkları politikalarında herhangi bir uyumun söz konusu olmamasından dolayıydı.

İktisadi Birlik kurulmadan önce, üye ülkeler arasındaki ticarette ülkeler arasındaki makro ekonomik farklılıklara göz yumulabilmekteydi. İktisadi Birlik modeli ile birlikte üye ülkeler arasındaki ticarette yeni düzenlemelere geçilmiştir. Bu bağlamda üye ülkeler arasındaki ticarette farklı makro ekonomi politikası uygulamalarına son verilmesi hedeflenmiştir.[98]

İktisadi Birlik, üye ülkelerin Ekonomik ve Parasal Birliğe giden yolda kendi ekonomik çıkarlarını Topluluğun menfaatlerine göre düzenlemeleri gerektiği ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. Değişen şartlar çerçevesinde mal ve faktör unsurlarına yönelik bütünleşmenin sadece gümrük mevzuat uygulamalarının kaldırılması ve bu çerçevede işgücü ve sermayenin serbestleştirilmesi ile gerçekleştirilmesinin artık mümkün olmadığı anlaşılmıştır.[99]

Topluluğa üye ülkelerin, üçüncü ülkelere yönelik ticari faaliyetlerinde ortak ekonomi politikaları belirlemesi gerekmekteydi. Uluslararası sermayenin elde edilmesine yönelik bazı stratejiler geliştirilmeliydi. Uluslararası sermayenin verimli kullanılması ile beraber Topluluk içerisinde sermaye ve üretim kapasitesi artırılarak mal sektörlerinde çeşitliliğe gidilmeliydi. Bütün bu gelişmeler ülkelerin piyasaya daha kaliteli mal ve hizmet sunmasını sağlayacaktı.[100]

[98] Cihan Dura- Hayriye Atik, *a.g.e.* , s.8-9.
[99] Süleyman Uyar, *a.g.m.* , s.110-111.
[100] Cihan Dura- Hayriye Atik, *a.g.e.* , s.8-9.

3.1.5.1 Parasal Birliğe Yönelik Maastricht Kriterleri

Maastricht Antlaşması 1 Kasım 1993 tarihinde resmi olarak yürürlüğe konulduğunda bu antlaşmada Ortak Para Politikasına yönelik düzenlemelerden bahsedilmiştir. Parasal birliğe hangi şartlarda geçilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Maastricht Antlaşması çerçevesinde ekonomik ve parasal birliğe geçilmesi hakkında bir başlık düzenlenmiştir. Bu düzenlenen başlığa göre Parasal Birliğe (EPB) dört aşamada geçilmesi öngörülmüştür. .[101]

EPB'nin birinci aşamasına 1 Temmuz 1990 tarihinde geçilmiştir. Üye ülkeler arasında sürdürülen ticari faaliyetlerin önünü açması açısından sermaye hareketlerinin özgürleştirilmesine çalışılmıştır. Bu bağlamda üye ülkelerin birbiriyle ekonomik ilişkileri geliştirilerek ulusal sermayelerini geliştirmeleri hedeflenmiştir. 31 Aralık 1993 tarihinde birinci aşama sona ermiştir.[102] 1 Ocak 1994 tarihinde ikinci aşamaya geçilmiştir. Parasal işlemlerin kontrol edilmesi için Avrupa Para Enstitüsü kurulmuştur. Parasal Birliğe geçilince bu enstitünün yerini Avrupa Merkez Bankasının alması planlanmıştır. İkinci aşama 31 Aralık 1998 tarihinde son bulmuştur.[103]

1 Ocak 1999 tarihinde üçüncü aşamaya geçilmiştir. Bu aşamada, Ortak Para sistemine zemin hazırlaması için Avrupa Merkez Bankası kurulmuştur. Bu bankanın kurulmasından sonra Euro devlet tahlillerinin çıkartılması ve en geç 1 Ocak 2002 tarihine kadar piyasaya sunulması hedeflenmiştir. Üçüncü aşama 1 Temmuz 2002 tarihinde son bulmuştur.[104]

Dördüncü aşama Ekonomik ve Parasal Birliğe giden yolda sonuncusudur. Üye devletlerin kendi arasındaki enflasyon farklılığı seviyelerinin en aza indirgenmesi için uğraşılmıştır. Bu çerçevede üye devletlerin milli enflasyon oranları

[101] T.C. Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı- Avrupa Birliği Genel Müdürlüğü, *a.g.e.* , s.203.
[102] Nevzat Güran, *a.g.e.* , s.166.
[103] T.C. Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı- Avrupa Birliği Genel Müdürlüğü, *a.g.e.* , s.204.
[104] Enis Coşkun, *a.g.e.* , s.85.

arasındaki farklılığın giderilmesi ile Topluluk piyasalarında uygulanan rekabet kurallarının etkinliğinin korunması hedeflenmiştir.

Bu çerçeveden değerlendirildiğinde üye ülkelerin devlet açıkları Gayri Safi Yurt İçi Hâsıla oranlarının (GSYIH) %60'ından daha fazla olmamalıydı. Bankaların uzun dönem için sağladıkları ticari kredilerin yıllık faiz oranları bu krediyi kullandıran bankalar içerisinde en az faiz oranı uygulayan üç ülkenin kredi oranının en fazla 2 puan üstünde olmalıydı. [105]

3.1.6. Parasal Birlik

Parasal Birlik iktisadi bütünleşme modelleri içinde en geniş kapsamlı olandır. Bu politikaya geçen ülkeler ulusal para birimlerini kullanmaktan vazgeçerek tek bir para birimini benimsemişlerdir. Bu Birliğe üye ülkelerin ulusal kurlarına paralel seyir izleyen tek bir kur sistemini esas aldıkları anlaşılmaktadır.

Parasal Birliğe üye ülkeler ortak olarak uyguladıkları kur oranlarını kafalarına göre değiştirememektedirler. Aynı zamanda belirlenen kur oranının herhangi başka bir kur oranına çevrilmesinin kuralını Parasal Birliğin düzenlemesi gerekmektedir.

Parasal Birlik, ulusların üstünde bir yapılanma olup geniş çerçevede bu Birliğe üye olan ülkeler arasındaki Ekonomi Politikalarını düzenlemektedir. Dar çerçevede ise üye ülkeler arasında gerçekleştirilen parasal ve mali düzenlemeleri gerçekleştirmektedir. [106]

Parasal birlik, Topluluk içerisinde gerçekleşen sermaye ve ticaret akışını en verimli şekilde kullanmaya yönelik stratejileri düzenlemektedir. Döviz kurları, faiz oranları ve diğer parasal işlemler Parasal Birliğin temel aktörleridir. Uluslararası

[105] T.C. Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı- Avrupa Birliği Genel Müdürlüğü, *a.g.e.* , s.204-205.
[106] Jeremy Richardson, *a.g.e.* , s.322.

ticaret arttıkça uluslararası piyasayı etkileyecek güçlü para birimlerinin oluşturulmasına ihtiyaç doğmaktadır. Ortak para birimine geçilmesinin temel nedeni bu Birliğin uluslararası alandaki gücünü artırmak içindir. [107]

Parasal Birliği, Avrupa bütünleşmesine yönelik gerçekleşen diğer iktisadi bütünleşme modellerinden ayıran temel bir farklılık vardır. Bu farklılık, AB üyelerinin ulusal para birimlerini ulus üstü bir yapı olarak kurulan Avrupa Merkez Bankasına devretmiş olmalarıdır. Bu bağlamda AB üyeleri, milli ekonomilerinin temsili olan ulusal para birimlerini Topluluğa devrederek ekonomik anlamda kendilerini AB düzenine asimile etmişlerdir.

Parasal Birliğe geçildiğinde diğer bütünleşme modellerine göre uygulanması daha zor reformlara ihtiyaç vardı. Üyelerin ekonomik gelişmişlik düzeyini benzer seviyelere çıkartabilmek gerekliydi. Bunun için ülkeler arasında üretim, ihracat ve ithalata yönelik sanayilerde belirli bir uyumun sağlanması gerekmekteydi. Üye ülkelerin ekonomilerindeki yıllık enflasyon oranı farklılıkları ve faiz oranı farklılıkları giderilmeliydi. Üyeler arasında bütçe açığı oranlarının dengelenmesi için yeni bütçe oranları belirlenmeliydi.[108]

Parasal Birlik ile endüstriyel politikalarda liberalizasyon sağlanarak, iktisadi politikalarda üye ülkelere yönelik sorumluluklar daha adil bir şekilde paylaştırılmaya başlanmıştır. Parasal ve mali konularla ilgili düzenlemeler uluslarüstü otoriteye devredilerek Parasal Birliğe üye olan ülkeler arasında ekonomik standardizasyon sağlanmaya çalışılmıştır.[109]

---

[107] John T. Rourke, *International Politics On The World Stage*, 6th. Edition, Dushkin McGraw Hill Companies Publishment, America 1997, s.434.
[108] C. Mehmet Baydur- Bora Süslü, " Ekonomik Bütünleşme olarak Parasal Birlik: AB ve Türkiye", *Avrupa Birliği Sürecinde Türkiye*, (ed: Turgay Uzun ve Serap Özen), Seçkin Yayıncılık, Ankara 2004, s. 239-240.
[109] Vivien A. Schmidt, *The Futures Of European Capitalism*, Oxford University Press, Newyork 2002, s.303.

Avrupa Merkez Bankası (ECB) 1998 yılında Almanya'nın Frankfurt şehrinde kurulmuştur. Bu banka daha düzgün işleyen bir ekonomik düzen yaratılması ve fiyat istikrarı sağlanması için kurulmuştur. Avrupa Merkez bankasının görevi AB ülkelerinde, bankaların işleyişini ortak bir düzene oturtmak ve ulusal para birimlerinin Euro'ya koordinasyon sürecini kontrol etmek aşamalarını içermektedir.[110]

Bankaya para yatırmak veya faizli kredi çekmek gibi bankacılığa yönelik işlemler Avrupa Merkez Bankasının sorumlulukları arasında değildir. Merkez Bankasından daha önce kurulmuş olan Avrupa Yatırım Bankası (EIB) ve Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası (EBRD) bu görevleri üstlenmektedir. Faizle müşterilere para vermek veya hesap açmak gibi mevduat işlemleri bu bankaların sorumluluğundadır.[111] Euro Para Birimine geçiş sürecinde, Avrupa Para Enstitüsünün görev ve sorumlulukları yeniden düzenlenmiştir. Avrupa Para Enstitüsü'nün belirlemiş olduğu yönetmeliğe göre Topluluk üyesi ülkelerde faaliyet gösteren yerel bankalar ulusal faiz oranlarını Avrupa Merkez Bankasının belirleyeceği faiz oranlarına göre düzenlemek zorundadır.[112]

Ortak Para Politikası kendisini dünya ekonomisine göre şekillendirmek zorundadır. Dünya ekonomisi geniş bir coğrafyaya hükmettiği için ve ülkeler gibi sınırlara sahip olmadığı için her gün aynı çizgide ilerleyemez. Bu yüzden dünya ekonomisini dinamik bir yapı olarak değerlendirmek gerekmektedir. Dünya ekonomisi siyasi gelişmelerden etkilenen bir sistemdir.

---

[110] M. Hakan, Keskin, *Doğru Sanılan Yanlışlarla Avrupa Birliği*, 2. baskı, Ofset Yayıncılık, Ankara 2010, s.82.

[111] European Central Bank, Eurosystem, *International Representation of Europe in the Area of Economic and Monetary Union: Legal Issues and Practice in the First Ten Years of The Euro*, http://www.ecb.int/events/pdf/conferences/emu/RSmitsInternationalRepresentationOfEMUpaper.pdf?179eee8046ee26b8ba1ea58e1625435a, (18.01.2011), s. 4.

[112] Kathleen R. Mc Namara,''Managing The Euro: The European Central Bank'', *The Institutions of The European Union*, (ed: John Peterson and Michael Shackleton), Oxford University Press, Newyork 2002, s.165.

Dünyada yaşanan siyasi gelişmelere göre dünya ekonomisinin hızı artmakta veya yavaşlamaktadır. Dünya ekonomisini şekillendiren birçok politik aktör mevcuttur. Bu yüzden üreticiler ve siyasi iradeyi yöneten devlet adamları birbirine uyumlu stratejiler belirleyerek hareket etmek zorundadır.[113]

Ekonominin temeli; nakit para akışı, sermaye ve iş gücü olsa bile sadece bu aktörlerin rol aldığı bir ekonomik sistemin güçlü bir şekilde dünya ekonomisinde yer alması zor gözükmektedir. Ekonomiyi şekillendiren arka plandaki temel faktörler siyasi ve ahlaki aktörlerdir.

Güçlü bir ekonomik sistem insanların temel çıkarlarını gözetmekte ve onların önemli ihtiyaçlarını gidermektedir. Ortak Para Politikasını yöneten ECB'nin Topluluk genelindeki siyasi ve ahlaki normları esas alması ve hareketlerini bu esaslara göre düzenlemesi AB'nin ekonomik istikrarı için önemlidir.[114]

3.1.7. Siyasal Birlik

Parasal Birliğe kadarki süreçte Avrupa'nın bütünleşmesi sadece ekonomik temele dayandırılmaktaydı. Bütünleşme sürecinin sadece ekonomik temele dayandırılmasının AB'nin geleceği için yeterli olmayacağını anlayan Topluluk üyeleri siyasal bütünleşme sürecinin bir an önce başlatılması gerektiğine karar vermişti.

AB'nin düşüncesine göre eğer siyasi alanda işbirliğine yönelik adımlar atılmaz ise Amerika ve Japonya ekonomileriyle uluslararası alanda rekabet edilmesi

[113]Immanuel Wallerstein, "The Modern World System as a Capitalist World - Economy", *International Relations Theory*, (ed: Paul R. Viotti ve Mark V. Kauppi), 4.th edition, Pearson Publishment, Newyork 2010, s.226-227.
[114] Andrew Heywood, *Political Ideas and Concepts*, MacMillan Press, London 1994, s.279.

zorlaşacaktı. Bu yüzden Avrupa Bütünleşmesinin siyasal boyutu iyi planlanarak uygulanmalıydı.[115]

Euro para biriminin AB ülkelerinde sorunsuz bir şekilde kullanabilmesi için AB içerisinde gerekli siyasal altyapının istikrarlı bir şekilde sürdürülmesi gerekmektedir. Bu bağlamda bütünleşmiş Avrupa ekonomisi her devletin vatandaşının menfaatine sahip çıkmalıdır. Bu menfaatler sadece ekonomik değildir. AB'ne bakıldığında bir tek coğrafi alan içerisinde yer alan her devletin ekonomi politikasının siyasal bir bütünlük içerisinde ele alınmasının gerekli olduğu anlaşılmaktadır.

Adil bir hukuk sistemine sahip olmayan, düzenli bir parlamentoyla yönetilmeyen devletlerde iç ve dış güvenliğin istikrarlı şekilde korunması zor olmaktadır. Böyle devletlerde uygulanan ekonomi politikaları kendi uluslarına güven vermemektedir. AB'ne üye olan birçok devlet, henüz kendi vatandaşlarıyla arasındaki bu güven sorununu aşamamıştır. Bu güven sorununun siyasal bütünleşme süreci ile aşılması için gerekli çabanın gösterilmesi gerekmektedir.

AB, sürekli yeni üyeleri bünyesine katarak genişlemektedir. AB'nin bu genişlemesi karşısında daha fazla güçlenmesinden endişe duyan devletler ortaya çıkabilmektedir. Bu yüzden siyasi bütünleşme hareketi sadece diplomatik ilişkiler anlamına gelmemektedir. Aynı zamanda güvenlik ve savunma alanlarına yönelik bütünleşme süreci de başlatılmalıdır.[116]

AB, Parasal Birlik aşamasının siyasal bütünleşme hareketinden ayrı şekilde başarıya ulaşamayacağını anladıktan sonra siyasal reformları uygulamaya başlamıştır. Bu siyasal reformlar adalet ve içişlerinde yapılan yenilikleri ve ortak dış güvenliğe yönelik politikaları içermektedir.

---

[115] Turgay Uzun- Serap Özen, *a.g.e.* , s.239.
[116] Ümit Güner, *a.g.e.* , s.54-56.

Sosyal ve çevre ile ilgili politikalarda reform uygulamaları, AB'nin geleceği için önem arz etmektedir. Bu çerçeveden değerlendirildiğinde ortak bir sosyal ve çevre politikasının belirlenmesi ve belirlenen bu sosyal ve çevre politikalarının bütün üyeler tarafından uygulanması AB'nin siyasal istikrarı için önem arz etmektedir.[117]

3.1.7.1. Adalet ve İçişlerine Yönelik Düzenlemeler

Topluluk müktesebatında siyasal bütünleşmeye yönelik olarak adalet ve içişleri alanında gerçekleştirilmesi gereken düzenlemelere; ceza ve medeni hukuk alanında, suçla ilgili konularda, AB içerisinde terörizme karşı mücadelede, üçüncü ülke vatandaşlarına yönelik politikaların belirlenmesinde ihtiyaç duyulmaktadır.

3.1.7.2. Ceza ve Medeni Hukuk Alanında İşbirliği

Avrupa Konseyi 15-16 Ekim 1999 tarihlerinde Finlandiya'nın Tampere şehrinde toplanmış ve ceza hukuku ile medeni hukuka yönelik olarak yeni bir stratejiyi kabul etmiştir. Bu yeni stratejiye göre, Topluluk genelinde yaşanacak herhangi bir cezai yaptırım gerektiren olayda, üyelerin alınacak adli kararları karşılıklı olarak tanıması gerekmektedir.[118]

3.1.7.3. Suç ile İlgili Konularda Polis ve Adli İşbirliği

AB'nin siyasal bütünleşmesi için gerekli olan diğer bir husus herhangi bir suçlunun yakalanması ve yargılanması sürecinde ortak hareket edilmesinin gerekliliğidir. Maalesef bazı suç ile ilgili davalarda ilgili ülkedeki polis teşkilatları ortak hareket etmemektedirler.

---

[117] Rıdvan Karluk, *a.g.e.* , s.98-99.
[118] Nicholas Moussis, *a.g.e.* , s.160-161.

Suç soyut bir kavram olduğu için neyin suç kapsamına girip girmediği hakkındaki kurallar, uluslararası yasalar ile düzenlenmiştir. Bütün AB üyesi ülkeler bu kurallara riayet etmelidir. Mesela yolsuzluk örneği ele alındığında, herhangi bir AB üyesinde gerçekleştirilen yolsuzluk tüm AB ülkelerinin meselesi olarak kabul edilmelidir. Yolsuzluğun ortaya çıkartılması ve suçluların yargılanmasında tüm AB ülkeleri ortak hareket etmelidir.[119]

Eskiden, üye ülkeler arasındaki polis ilişkileri hükümetler arasında yürütülen doğrudan ilişkiler ile sürdürülmekteydi. Fakat daha sonraki süreçlerde suç ile ilgili konuların çözümü için yürütülen işbirliğinde sadece üye ülkeler arasında sürdürülen doğrudan ilişkilerin yeterli olmayacağı anlaşılmıştır.

Üye hükümetler arasında polislerin ilişkilerini düzenleyecek yeni bir kurumun oluşturulması ihtiyacı doğmuştur. Oluşturulan bu yeni kurumun adı Avrupa Polis Ofisidir. 26 Haziran 1995 tarihinde Avrupa Konseyi toplanarak Avrupa Polis Ofisinin sözleşmesini hazırlamış ve aynı gün imzalamıştır.[120]

1999 yılında Avrupa Polis Ofisi görevine başlatılmıştır. Avrupa Polis Ofisinin görevi AB üyesi ülkeler ve Topluluğun ilişki içerisinde olduğu üçüncü ülkeler arasında organize suçlara yönelik çalışmaları yürütmektir. 1 Ocak 2010 tarihinde ismi Kanun Uygulayıcılar Birimi olarak değiştirilmiştir. Kanun Uygulayıcılar birimi çalışanlarının görevi, sadece suçun araştırılması ve üye ülkelerdeki polisler arasında koordinasyonun sağlanması ile sınırlandırılmıştır. Bu kurumda çalışan görevlilerin suçluları gözaltına almak, sorgulamak veya tutuklamak gibi görevleri yoktur. Bu görevler polisin sorumluluğundadır.[121]

---

[119] University of Pittsburgh, *Archive of European Integration: Police and Judicial Cooperation in Criminal Matters: Improving Governance; Institutional and Decision- Making Deficiencies in Terms of Political and Judicial Accountability*, http://aei.pitt.edu/3067/2/Texas_paper_1.doc, (25.01.2011)
[120] Nicholas Moussis, *a.g.e.* , s.163-164.
[121] Vikipedi, *Avrupa Polis Ofisi*, http://tr.wikipedia.org/wiki/Avrupa_Polis_Ofisi , (28.01.2011)

3.1.7.4. Küresel Terörizme Karşı Mücadele

Küresel terörizmin uluslararası sistemin gündemine gelmesi 11 Eylül'de El-Kaide'nin Amerikan uçaklarını Amerika'nın kendi binalarının üzerine düşürmesi sonrasında gerçekleşmiştir. Bu bağlamda Küresel Terörizm uluslararası sistemi tehdit eden bir güç olarak ortaya çıkmıştır. AB, uluslararası sistemin bir parçası olarak kendisini küresel terörizme karşı mücadeleden ayrı tutmamalıdır. AB'nin siyasal bütünleşmesinin başarıya ulaşması için Topluluk içerisinde küresel terörizme karşı etkili savunma stratejileri geliştirilmesi gerekmektedir.[122]

11 Eylül terörist saldırısından önce AB, küresel terörizm sorununa bu kadar fazla önem vermemekteydi. Topluluk üyesi devletler, küresel terörizmi kendi iç meseleleri olarak görmekteydi. Küresel terörizmle mücadele her hükümetin kendi iç meselesiydi. Çok gerekli durumlarda hükümetler arasında, bu konuyla ilgili işbirliği anlaşmaları yürütülmekteydi.

11 Eylül saldırıları sonrasında AB Konseyi bir araya gelerek küresel terörizmin Topluluğun en önemli iç güvenlik meselesi olduğunu açıklamıştır. Terörizm ile nasıl mücadele edilmesi gerektiği hakkında 2001 yılında bir eylem planını devreye sokmuştur. Bu Eylem Planı, terörist faaliyetlerin başlamadan bitirilmesi için gerekli önlemleri içermekteydi.

11 Mart 2004 yılında terörist bir grubun, İspanya'nın Madrid kentinde gerçekleştirdiği eylem herhangi bir AB ülkesinde gerçekleşen ilk terörist eylemdir. Bu yaşanan saldırıdan sonra, 2001 yılı eylem planı yeniden gözden geçirilmiştir. Bu bağlamda en büyük değişiklik AB'nin temelini oluşturan üç sütun (Topluluk, Ortak Dış-Güvenlik, Adalet- İçişleri)üzerinde gerçekleştirilmiştir.[123]

---

[122] Nicholas Moussis, *a.g.e.* , s.165.
[123] Mehmet Özcan, "Avrupa Birliği'nin Küresel Terörle Mücadelesi",http://www.usak.org.tr/makale.asp?id=412, (29.01.2011)

Terörizm ile mücadele ile ilgili stratejiler ikinci sütun olarak adlandırılan ODGP kısmına dâhil edilerek ODGP'nin alanı genişletilmiştir. Bu çerçeveden değerlendirildiğinde AB'nin küresel terörizm ile mücadelede en üst düzey önlemleri uygulamayı hedeflediği görülmüştür.

Küresel terörizmde herhangi kesin bir hedef maalesef yoktur. AB'nin başarılı olabilmek için bölgesel güvenlik hedefi çerçevesinde uluslar üstü bir güvenlik sistemini hayata geçirmesi gerekmektedir. [124]

3.1.7.5. Üçüncü Ülke Vatandaşlarına Karşı Ortak Mevzuat

Üçüncü ülke vatandaşlarının AB ülkelerine giriş çıkışını düzenleyen kurallar, Avrupa Konseyi'nin 1999 yılında Finlandiya'nın Tampere şehrinde gerçekleştirdiği kongrede ele alınmıştır. Üçüncü ülkelere yönelik sınır kontrolleri, üçüncü ülkelerden gelen mülteci sığınma talepleri ve uluslararası göç konuları hakkındaki tüm politikalar AB'nin Ortak Politikaları haline getirilmiştir.[125]

Daha önceden herhangi bir AB üyesi ülkede oturmak için vize alan üçüncü ülke vatandaşı herhangi başka bir AB ülkesine gitmek istediğinde diğer ülkenin vizesini de almak durumundaydı. Bu yeni düzenleme ile bu ülke vatandaşları herhangi bir AB üyesi vizesiyle serbest dolaşıma üye olan (Schengen) AB ülkelerine serbestçe giriş ve çıkış yapabilmektedir.

Üçüncü ülke vatandaşlarına sağlanan bu serbest dolaşım ilkesinin kuralları; mültecilere, Topluluk ülkelerine göç etmek isteyenlere, sığınma hakkı talep edenlere yönelik olarakta uygulanmaktadır. Her AB üyesi, üçüncü ülkelere yönelik Topluluğun belirlemiş olduğu bu ortak mevzuata uymak durumundadır. [126]

---

[124] Nicholas Moussis, *a.g.e.* , s. 165.
[125] Desmond Dinan, *Avrupa Birliği Ansiklopedisi Birinci Cilt*, Kitap Yayınevi, İstanbul 2005, s.483.
[126] Nicholas Moussis, *a.g.e.* , s.166.

3.1.7.6. Ortak Dış ve Güvenliğin Sağlanması için Gerekenler

AB üyeleri arasında Dış ve Güvenlik konularında ortak uygulamalara geçilmediği takdirde bu ülkelerde ekonomik ve siyasal istikrar tam olarak sağlanamayacaktır.

Bu yüzden Avrupa'yı ilgilendiren güvenlik meselelerinde AB organları daha fazla işbirliği içinde çalışmalıdır. Bu sayede ekonomik ve siyasal bütünleşmede istikrar yakalanacaktır.[127]

Ortak Dış ve Güvenlik hakkında uygulanacak düzenlemeler vasıtasıyla AB'nin uluslararası diplomaside saygınlığı artacaktır. Ayrıca dünya siyasetinde ekonomik, politik veya askeri müzakereler ile ilgili alınacak kararlarda AB daha fazla söz sahibi olabilecektir.[128]

3.1.7.6.1. Ortak Dış ve Güvenlik Hakkında Karar Oluşturma

Topluluğun güvenlik meseleleri ile ilgili konularda aldığı bütün kararlar üye ülkeler arasında uzlaşılarak kabul edilmektedir. Avrupa Konseyinin görevi alınan bu kararları ortak bir eyleme dönüştürerek etkin bir şekilde uygulamaktır.[129] Başlatılacak operasyonda kullanılacak askeri teçhizatın neler olacağını ve operasyonun hangi koşullarda ve ne kadar sürdürüleceği, Komisyonunun kendi inisiyatifindedir.[130]

---

[127] Yusuf Karakaş, *Avrupa Birliği'nde Siyasal Entegrasyon*, Siyasal Kitabevi, Ankara 2002, s.99.
[128] Mehmet, Uğur, *Avrupa Birliği ve* Türkiye, Everest Yayınları, İstanbul 2000, s.58.
[129] Desmond Dinan, bkz: İkinci cilt, *a.g.e.* , s.217.
[130] Nicholas Moussis, *a.g.e.* , s.168.

3.1.7.6.2. Ortak Dış ve Güvenliğin Kurumsal Çerçevesi

Ortak Dış ve Güvenliğin kurumsal çerçevesi Maastricht Antlaşması ile düzenlenmiştir. Maastricht Antlaşması, Ortak Dış ve Güvenlik stratejilerini bir araya getirerek bunu AB'nin temel bir politikası haline getirmiştir. Bu politikanın adı Ortak Dış ve Güvenlik Politikası(ODGP)'dir.[131]

AB hedefleri çerçevesinde üye ülkeler Ortak Dış ve Güvenliğin sağlanması için koordineli bir şekilde çalışmalarını sürdürmektedir. Bu çalışmalar sonucunda Topluluk genelinde ODGP politikalarının etkin bir şekilde yürütülmesi sağlanmaya çalışılmaktadır.

Maastricht Antlaşması'nın J maddesine göre ODGP'nin kurumsal çerçevesini oluşturan bazı hedefler vardır. Bu hedefler; Topluluğun ahlaki değerlerinin, çıkarlarının ve en önemlisi AB'nin bağımsız yapısının korunmasına yönelik çalışmaları kapsamaktadır. Bu çerçevede üye ülkeler askeri güçlerinin bir kısmını Ortak Dış Güvenliğin yürütülmesi için bir araya getirmişler ve AB ordusunu kurmuşlardır. [132]

Birleşmiş Milletler (BM) Antlaşmasında ve Helsinki Senedinde, dünyada barışın nasıl korunması gerektiği hakkında bazı yasal düzenlemeler mevcuttur. Bu yasal düzenlemeler uluslararası hukuku, insan haklarını ve temel özgürlükleri korumaya yönelik bazı tavsiyeleri barındırmaktadır. Topluluk Devletleri, ODGP politikaları hakkında alınacak kararlarda, BM Antlaşmasına ve Helsinki Senedi Antlaşmasına uygun olarak hareket etmelidirler.[133]

---

[131] *CommonForeign&SecurityPolicy (CFSP) Overview'* at http://ec.europa.eu/external_relations/cfsp/intro/index.htm (30.12.2010).
[132] The University of North Carolina at Chapel Hill, *Common Foreign and Security Policy (CFSP)*, http://www.unc.edu/depts/europe/conferences/eu/Cfsp/cfsp4.html, (05.02.2011)
[133] Gülören Tekinalp- Ünal Tekinalp, *a.g.e.* , s.17-18.

3.1.7.6.3. Güvenlik ve Savunmaya Yönelik Düzenlemeler

Avrupa Güvenliği ve Savunmasına yönelik düzenlemeler ODGP başlığı altında bir politika olarak yürütülmektedir. Bunun adı Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikasıdır (AGSP). AGSP, Avrupa Birliğinin güvenlik hakkında bütün sorunlarıyla ilgilenmektedir. Gerekli durumlarda savunmaya yönelik gerekli askeri faaliyetleri düzenlemektedir.

Temel amacı 1993 yılının Ekim ayında Brüksel'de gerçekleştirilen Avrupa Konseyi zirvesinde ortaya konulmuştur. Topluluğun ve bu çerçevede tüm üye devletlerin bağımsızlığının, ekonomik gücünün ve siyasal istikrarının korunması hedeflenmiştir.

Avrupa Konseyi, 10–11 Aralık 1999 Helsinki Zirvesinde, AGSP'nin sorumluluklarını ve faaliyet alanlarını genişletme kararını vermiştir. Topluluğa yönelik herhangi bir tehdit karşısında, AB'nin NATO'dan bağımsız askeri müdahaleler gerçekleştirmesi müzakere edilmiştir. [134]

2001 yılında AGSP bünyesinde AB Genelkurmay Başkanlığı oluşturulmuştur. Bu birimin kurulmasındaki esas amaç Topluluğun herhangi bir ülkeye yönelik askeri müdahalede NATO'dan bağımsız hareket edebilmesi içindir.

2003 yılında AGSP Politikaları hakkında ''Avrupa Güvenlik Stratejisi'' Bildirisini yayımlanmıştır. Ortaya çıkan farklı tehdit algılamalarına karşı Topluluğun yeni güvenlik önlemleri alması gerektiğinden bahsedilmiştir. [135]

---

[134] Nicholas Moussis, *a.g.e.* , s.170-171.

[135] Esra Hatipoğlu, ''Müzakere Sürecinde Türk Dış Politikasının Avrupalılaşması ve Ortak Dış ve Güvenlik Politikasına (ODGP) Uyum Tartışmaları'', *AB Yolunda Türkiye: Müzakere Sürecinin Ekonomi Politiği*, (ed: Mehmet Dikkaya), Alfa Aktüel Yayınları, İstanbul 2006, s. 489.

4. BÖLÜM

AVRUPA BİRLİĞİ ORTAK REKABET POLİTİKASI

4.1 Ortak Rekabet Politikasının Amacı

Geçmişten günümüze ülkeler dünyanın ekonomik kaynaklarına hükmettikleri ölçüde uluslararası siyasette etkili olabilmişlerdir. Bu olgu, uluslararası siyasi krizlerde kendisini göstermektedir. Bir ülke veya bölgede yaşanan itilaf büyük güçlerin ekonomik çıkarlarını olumsuz etkilediği zaman büyük güçler oraya müdahale etmektedirler. ABD'nin Irak'ı işgali buna örnek olarak gösterilebilir.

Dünya genelinde hâkim olan uluslararası sistem, küreselleşme olarak adlandırılan kapitalist ekonomik düzendir. Kapitalist ekonomik düzen içerisinde ulus devletçilik rejimi önemini yitirmeye başlamıştır. Yeni ekonomik düzene ayak uyduramayan ulus devletler, dünya siyasetine yön veren bu sistemde etkisiz birer aktör konumuna gelmektedirler.[136]

Yeni ekonomik düzen çerçevesinde uluslarüstü yapılar kurulmaktadır. Ülkeler, iradelerinin bir kısmını bir üst yapı olarak nitelendirilen bu kurumlara teslim ederek piyasanın istikrarını sağlamaktadırlar. Piyasa ekonomisinin doğru bir şekilde yürütülmesi, ticarette adil ve etkin bir rekabet ortamının kurulmasına bağlıdır.[137]

AB, uluslararası bir yapılanmadır. Bu Topluluğa üye olan ülkeler arasında sürdürülen ticari ilişkiler açık piyasa ekonomisi ilkelerine göre yürütülmektedir. Topluluk genelinde ticari faaliyetlerin etkin bir şekilde yönetilmesi için iç pazarda

---

[136] Mehmet Duman, ''Hegemonya ve Güçler Dengesi bağlamında Uluslararası Siyaset ve İktisat İlişkileri'', http://kosbed.kocaeli.edu.tr/sayi4/duman.pdf , (15.02.2011), s. 4-6.
[137] Esra Uyanusta, *Avrupa Birliği'nin Rekabet Politikası*, 3. baskı, İKV Yayınları, İstanbul 2005, s.6.

adil bir rekabet ortamının oluşturulması ve üye ülkelerin dünya pazarında etkinliğinin artırılması gereklidir.[138]

Uluslararası rekabetin ihlal edilmesini önlemeye yönelik uygulanan tedbirlerin genel amacı serbest Pazar ekonomisinin uygulandığı kapitalist düzende teşebbüslerin serbestçe ticaret yapabilmelerinin önünü açabilmek içindir. Aynı zamanda küçük ölçekten büyük ölçeğe kadar bütün girişimcilerin uluslararası rekabet kurallarıyla karlılığının korunması gerekmektedir.[139]

İç pazarda adil bir rekabet ortamının yaratılması ve uluslararası kapitalist sistemde AB şirketlerinin rekabet edebilirliğinin artırılması, hemen gerçekleştirilebilecek bir süreç değildir. Bu sürecin gerçekleştirilebilmesi için haksız kazanca yol açacak her türlü ticari girişimin önlenmesi gerekmektedir.

Ülkelerin ekonomilerini geliştirebilmeleri Ortak Rekabet kurallarına bağlıdır. Şirketlerin kendi aralarında ticari anlaşmalar yapmaları, kartel veya sübvansiyonlar yoluyla diğer işletmelere ticari engeller yaratmaları Topluluk kuralları ile yasaklanmıştır.[140]

4.2. Ortak Rekabet Politikasının Yasal Dayanakları

Avrupa ülkelerinin AKÇT ile başlattıkları ekonomik bütünleşme süreci günümüzde ekonomik, siyasal ve güvenlik boyutuyla halen sürdürülmektedir. Dünya

---

[138] Habib Yıldız, ‘’Avrupa Birliği Ortak Rekabet Politikası ve Türkiye’’, http://www.akademikbakis.org/12/makale/ABR.pdf , (17.02.2011), s.2.

[139] Deniz Özyakışır, “AB Ortak Rekabet Politikası Çerçevesinde Rekabet ve Devlet Yardımları: Türkiye Açısından Değerlendirme ve Mevzuat Uyumu”, *AB Yolunda Türkiye: Müzakere Sürecinin Ekonomi Politiği*,
(ed: Mehmet Dikkaya), Alfa Akademi Basın Yayıncılık, İstanbul 2006, s.261.

[140] Esra Uyanusta, *a.g.e.* , s.6.

düzeni dinamik bir yapıdır. AB kendisini bu dinamik yapıya göre şekillendirerek şartların gerektirdiği yönde bütünleşme hareketine devam etmek durumundadır. [141]

Rekabet Mevzuatı; AB ülkelerinin dünyadaki teknolojik gelişmeleri etkin bir şekilde kullanmalarını ve bu sayede ekonomik verimliliklerini artırmalarını teşvik edici yasalarla düzenlenmiştir. AB Rekabet Mevzuatı günümüzde henüz tamamlanmamış bir süreçtir. Bunun en büyük nedeni rekabetin temelinde ekonomik faaliyetlerin olmasıdır.

Teşebbüsler, ekonomik faaliyetlerini sürdürürken diğer teşebbüslerin ticari faaliyetlerini olumsuz etkileyebilmektedirler. Bunun önlenmesi için AB Rekabet mevzuatına her zaman ihtiyaç duyulmaktadır.[142]

Avrupa iktisadi bütünleşmesine yönelik gerçekleştirilen ve ticari faaliyetleri düzenleyen ortak rekabet kuralları hakkındaki mevzuattan, AKÇTA'da (Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu Antlaşması) ve ATA'da (Avrupa Toplulukları Antlaşması) bahsedilmektedir.[143]

AKÇTA'nın 4. ve 65. maddeleri, mal veya hizmet üreten teşebbüsler ve bu mal veya hizmeti satın alarak son kullanıcılara ulaştıran teşebbüsler arasındaki ticari faaliyetleri düzenlemektedir. Herhangi bir üreticinin diğer üreticilerden çok farklı fiyata müşterilerine mal veya hizmet sunmasına asla müsaade edilmemektedir.

Ayrıca üretilen mal, müşterilere ulaştırılırken lojistik ve teslim şartları da kontrol altında tutulmaktadır. AKÇTA'nın 4. maddesi ve 65. maddesi, satıcıların müşterilerine birbirinden çok farklı avantajlar sunmasını yasaklamıştır. Böyle bir durumun haksız rekabet ortamına yol açacağını düşünmüştür.

---

[141] Mehmet Akif Özer, "*Dünden Bugüne Avrupa Birliği* '', http://yeni.beykent.edu.tr/docs/2.pdf?phpMyAdmin=26b1ab37aa748d52c4747d623bec741b , (19.02.2011), s.183.

[142] Tunay Köksal, "Avrupa Birliği'nin Rekabet Politikasının Değerlendirilmesi", *Rekabet Bülteni*, Sayı 9, Ankara 2003, s.69.

[143] Gülören Tekinalp- Ünal Tekinalp, *a.g.e.* , s.382.

AKÇTA'nın 4. ve 65. maddelerine uymayan işletmelere Avrupa Yüksek Mahkemesi tarafından ceza yaptırımları uygulanmaktadır. Bu yaptırımlar bazen uyarı şeklinde sınırlı kalmakta olup bazen ise para cezaları şeklinde uygulanmaktadır.

Genelde para cezaları şirketlerin yıllık cirolarının iki katı şeklinde uygulanmaktadır. Para cezasına uymayan şirketlere ise günlük cirolarının %20si kadar gecikme faizi ile ceza verilmektedir. Bütün bu yaptırımların temel hedefi girişimcilerin rekabet mevzuatına harfiyen uymasını sağlayabilmek içindir. [144]

AKÇT'den sonra kurulan AAETA'da (Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu Antlaşması) rekabete yönelik herhangi bir mevzuat yoktur. Bunun nedeni, üye ülkelerin menfaatlerini koruyan ve atom enerjisinin kullanımı hakkındaki gerekli düzenlemeleri içeren yaptırımların AAETA'nın 52. maddesinde ortaya konulmuş olmasıdır.[145]

AB Rekabet Politikası, Roma Antlaşmasının 81–89 maddelerini içermektedir. Bu maddeler genel olarak iki bölüm şeklinde değerlendirilmektedir. Birinci kısım, ticari işletmelere yönelik denetleyicilik mekanizmasının düzenlenmesiyle ilgili yasaları içermektedir. Şirketlerin rekabeti bozan ticari faaliyetlerde bulunmaları ve haksız rekabet ortamına yol açmaları birinci kısımda belirtilen yasa maddeleriyle engellenmektedir.

İkinci kısım ise üye ülkelerin devlet yardımlarıyla ilgili düzenlemelerini içermektedir. Devletlerin hangi şirketlere teşvik veya yardımda bulunacağı ve hibe yardımının hangi şartlarda verileceği gibi konular bu kısımda belirtilen yasalar ile güvence altına alınmıştır.

Rekabet politikasında belirtilen yasaların üye devletler tarafından uygulanmasında birtakım sorunlar çıkabilmektedir. Bu ihlallerin ortaya çıkartılması

[144] Beril Dedeoğlu, *a.g.e.* , s.208-209.
[145] Gülören Tekinalp- Ünal Tekinalp, *a.g.e.* , s.382.

ve gerekli cezaların uygulanması kararları Avrupa Konseyi'nin sorumluluğundadır. Konsey, rekabeti düzenleyen yasaları yeterli görmediği zaman, devletlerin uygulaması gereken yeni tüzük ve direktifleri yürürlüğe koyabilmektedir. Komisyon'un hazırladığı yasalar, tüzük ve direktifler Ortak Rekabet politikasının hukuksal dayanağını oluşturmaktadır.

AT Antlaşması'nın (Roma Antlaşması) 81. ve 82. maddeleri ticari faaliyetlerde bulunan girişimcilere yönelik anti-tröst uygulamaları hakkındaki kuralları içermektedir. 81. ve 82. maddelerin uygulanmasını düzenleyen temel dayanak 1/2003 sayılı, AB'nin hazırlamış olduğu ve hala yürürlükte olan Konsey Tüzüğüdür.[146]

AT Antlaşmasının 86. maddesi Topluluk ekonomisinin serbestleştirilmesine yönelik gerekli düzenlemeleri içermektedir. Uygulanan bu mevzuat ile devletlerin hangi şartlarda kendi ulusal ekonomilerine müdahalede bulunabileceğinin kuralları düzenlenmektedir. Devlet müdahaleleri, özel veya kamu girişimcilerine yönelik olabilmektedir.[147]

AT Antlaşmasının 87–89. maddeleri devlet yardımlarının genel çerçevesini belirlemektedir. Bu maddelerin, tüm üye ülkelerde doğru şekilde uygulanması gerekmektedir. AB bünyesinde oluşturulan Yönetmelik ve yönergelerle Devlet yardımlarına yönelik mevzuat desteklenmektedir.[148]

AT Antlaşmasının 90. maddesinde özelleştirme uygulamalarından bahsedilerek, nasıl olmaları gerektiği vurgulanmaktadır. Herhangi bir teşebbüsün özelleştirilmesine müsaade edildiğinde sektörde faaliyet gösteren diğer teşebbüsler, bu durumdan olumsuz etkilenebilmektedir. Böyle bir durum yaşandığı takdirde özelleştirme ile verilen imtiyazlı haklar ilgili şirketten geri alınabilmektedir.

---

[146] Esra Uyanusta, *a.g.e.* , s.7-8.
[147] Corporate & Public Strategy Advisory Group, *Rekabete İlişkin AB Müktesebat Rehberi*, http://www.mess.org.tr/ab/PDF/Rekabet.pdf , (25.02.2011), s.12.
[148] Esra Uyanusta, *a.g.e.* , s.7.

1 Aralık 2009 tarihinde yürürlüğe giren Lizbon Antlaşması ile ATA'da bahsedilen rekabet önlemlerinde bazı değişiklikler gerçekleştirilmiştir. Bu antlaşmayla, ATA'daki bazı maddelerin çerçevesi genişletilmiştir. Sürdürülebilir ekonomik büyümenin temel dayanağının yüksek rekabet edilebilirlik potansiyeline sahip olmaktan geçtiği belirtilmiştir.

AB Rekabet Mevzuatının kuralları uygulanırken bazı olumsuz durumlarla karşılaşılabilmektedir. Bu gibi olumsuz durumlarla karşılaşılmaması için mevzuat kurallarına uymayan teşebbüslere bilinçlendirici konferanslar düzenlenmektedir. Aksi takdirde bazı girişimciler Mevzuata uymamanın getireceği ağır yaptırımlara maruz kalacaklardır. [149]

4.3. Ortak Rekabet Politikasının Temel İlkeleri ve Başlıkları

Rekabeti korumaya yönelik kurallar, ekonominin tüm sektörlerini ve bu sektörlerde faaliyet gösteren bütün iktisadi teşebbüsleri kapsamaktadır. Bu çerçeveden değerlendirildiğinde AB Ortak Rekabet Politikasının temeli üç esas ilke üzerine dayandırılmıştır. Bu ilkeler etkin rekabet, dürüst rekabet ve ortak Pazardır.

Ortak Pazar hedeflenen nihai hedeftir. Etkin ve dürüst rekabet AB'ni Ortak Pazara götürmek için hedeflenmiş stratejik bir yoldur. Etkin ve dürüst rekabet çerçevesinde serbest rekabet ortamı oluşmaktadır.[150]

Avrupa Ortak Rekabet Politikasının dokuz temel başlığı vardır. Bu temel başlıklar; kartel yasaklarını, hakim durumun kötüye kullanılmasının önlenmesini, muafiyet uygulamalarının ve şirket birleşmelerinin denetimini, batan teşebbüslerin devralınmasını, tekelci ekonomik sektörlerin liberalleştirilmesini, merkezileşmelerin

[149] Clive Stanbrook, "Rekabet Kuralları ve Dağıtım Hizmetleri", *Rekabet Politikası ve Türkiye- AB Yatırım ve Danışmanlık Hizmetleri- Türk Ekonomi Bankası*, Sayı 25, İstanbul 1998, s.64-65.
[150] Ümit Güner, *a.g.e.* , s.445.

kontrolünü, damping mevzuatlarının ve devlet yardımlarının kontrol edilmesini içermektedir.[151]

4.3.1. Kartel Yasakları

Şirketler arası bazı ticari anlaşmalar ortak rekabeti bozmaktadır. Örneğin bazı şirketler daha fazla müşteri kazanmak için ortaklaşa fiyat indirimine gitmekte ve bu anlaşmalar diğer şirketlerin müşteri kaybetmesine yol açmaktadır. Bunun ekonomideki anlamı gizli kartel anlaşmasıdır. Bu şekilde piyasa birkaç firmanın egemenliğine geçmekte ve haksız rekabet ortamı oluşmaktadır.

Her ülkede belirli sektörlerde en büyük kar oranlarına sahip olan büyük ölçekli şirketler mevcuttur. Eğer bu kar oranları adil bir rekabet ortamı sonucunda elde edilmemiş ise sektördeki diğer girişimciler bu durumdan olumsuz etkilenebilmektedir.

Bu olumsuz durum, ilgili piyasada kartelleşme riskini getirmektedir. Avrupa Komisyonu, şirketlerin rekabet edebilmesinin mümkün olmadığı durumlarda müdahalede bulunarak, kartel anlaşması neticesinde haksız rekabet ortamına yol açan teşebbüslere müdahale etmektedir.[152]

AB Ortak Pazar ilkesiyle bağdaşılmaz kabul edilen kartel anlaşmaları, Roma Antlaşmasının 81/1 ve 85/1 maddelerince yasaklanmıştır. Serbest Rekabet Kurallarıyla örtüşmeyen bu girişimler, serbest rekabet ortamını sınırlandırmak veya bozarak yok etmeye çalışmak ve iktisadi teşebbüslerin ortak hareket ve uygulamalarını kısıtlamak şeklinde açıklanmaktadır.

---

[151] *AB Rekabet Politikası; Serbest ve Adil bir Ekonomi İçin*, Avrupa Komisyonu Türkiye Temsilciliği-Plar Yayınları, Ankara 2000, s.2-3.

[152] Alp Tolga Şimşek, ‘’Uluslararası Alanda ve Türkiye’de Açık Karteller ile Mücadele’’, http://ekutup.dpt.gov.tr/hukuk/simsekat/kartel.pdf , (26.02.2011), s.1.

Roma Antlaşmasının 81/1 ve 85/1 maddelerinde kartel oluşumlarına yönelik yasaklar temel başlıklar halinde belirtilmiştir. İktisadi teşebbüsleri caydırıcı nitelikte olan bu yasalar üretilen ve piyasaya sunulan malların alış, satış ve lojistik gibi aşamalarına yönelik uygulamalarını içermektedir. Peşin satışlarda indirim, bazı mallarda iskonto, ödeme şartlarında esneklik gibi konularda, şirketlerin üzerinde kontrol sağlamaktadır.

Herhangi bir malın üretimine yönelik gerçekleştirilen faaliyetlerin bir veya birkaç teşebbüsün egemenliğinde olması durumu, kapitalist ekonomik düzene aykırıdır. Bu çerçeveden değerlendirildiğinde en az bir teşebbüsün diğer şirketlerin ARGE yatırımlarını engellemeye çalışması ve üretilen malın fiyatlarını tek başına belirlemeye çalışması AB Rekabet mevzuatınca yasaklanmıştır.[153]

Aynı zamanda, satıcıların müşterilerine sattıkları mal dışında başka farklı sorumluluklar yüklemeye çalışması da Ortak Rekabet Politikasına aykırıdır. Bu tarz faaliyetlere Topluluk genelinde müsaade edilmemektedir. Elinde başka maldan stok bulunan satıcı bu ürünleri müşterisinin satın alması yönünde ona baskı kurmamalıdır.

Herhangi bir sektörde faaliyet gösteren üreticiler, mallarını piyasaya sunmadan önce rakiplerinin aynı malı yaklaşık olarak kaç paradan ürettiğini tahmin etmelidir. Ancak bu sayede etkin bir satış stratejisi belirleyebileceklerdir.

Piyasadaki fiyatların azalma veya yükselmesinin, onların üretim maliyetlerinden mi yoksa diğerlerinin kartel anlaşması imzalamasından dolayımı gerçekleştirildiğinin doğru bir şekilde ortaya konulması gerekmektedir. Eğer fiyatlardaki bu ani yükselmenin sebebi rekabet ihlalinden dolayı ise haksız kazanç sağlayan ilgili teşebbüsler cezalandırılmalıdır.[154]

---

[153] Ümit Güner, *a.g.e.* , s. 448-449.
[154] Ali Ilıcak, ‘’ABD ve AB Hukuku Işığında Dikey Anlaşmaların İktisadi Analizi’’, *http://www.actecon.com/PDF/Dikey_2008.pdf* , (05.03.2011), s.5.

4.3.2. Hâkim Durumun Kötüye Kullanılması

Herhangi bir şirketin kendi çıkarlarına yönelik hareket etmesi, Topluluk içerisinde etkin rekabet politikalarının uygulanmasına engel teşkil eden bir durumdur. Topluluk kurallarına itaat etmeyerek sadece kendi çıkarları doğrultusunda faaliyetlerini sürdüren iktisadi teşebbüsler, maalesef kendi lehlerinde hâkim durum yaratmaktadırlar. Bu teşebbüsler, herhangi bir sektöre yönelik olarak pazarın getirdiği avantajları ele geçirmekte olup, diğer teşebbüslerin o sektöre yönelik faaliyette bulunmasını engellemektedirler.

Hâkim durum yaratılan sektörlerde genelde, üretilen malın miktarı, fiyatı, kimlere tedarik edildiği gibi faaliyetler, bir veya birkaç firmanın kontrolünde yürütülmektedir.

Hâkim durumun tanımı AB Antlaşmasının (ABA) 82. maddesinde belirtilmektedir. Bu maddeye göre, en az bir teşebbüsün Topluluk pazarında hâkim durum yaratması diğer teşebbüslerin faaliyetlerini olumsuz etkilemek için yeterlidir. Bunun nedeni, hâkim durumda olan teşebbüsün bu egemen durumunu kötüye kullanma ihtimalinden dolayıdır.[155]

Herhangi bir teşebbüs, faaliyet gösterdiği sektörde var olan hâkim durumunu kötüye kullandığında, ilgili sektördeki diğer teşebbüsleri rekabetin dışına itmektedir. Bu yüzden rekabeti ihlal eden teşebbüslere bazı yaptırımlar uygulanarak, hâkim durumlarını kötüye kullanmaları engellenmelidir.[156]

Fakat bazı durumlarda hâkim durum, rekabet ortamına yönelik tehdit unsuru oluşturmamaktadır. Eğer herhangi bir iktisadi teşebbüsün hâkim durumu, Topluluk

[155] Tunay Köksal, bkz: Avrupa Birliği'nin Rekabet Politikası'nın Değerlendirilmesi, *a.g.m.* , s.75.
[156] Orçun Şenyücel- Haluk Arı, "Dominant Position and It's Abuse: The Practice in Turkey", *Avrupa Çalışmaları Dergisi*, Cilt 3, sayı:2, Ankara 2004, s.81-82.

müktesebatına yönelik bir tehdit unsuru oluşturmuyorsa, bu teşebbüsün ticari faaliyetlerine müsaade edilmektedir.[157]

Avrupa Komisyonu, hâkim durumun kötüye kullanılmasının önüne geçilmesi için, ABA'nın 82. maddesinin Topluluk ülkelerinde daha etkin bir şekilde uygulanmasına karar vermiştir. Bu bağlamda 19 Aralık 2005 tarihinde bir rapor açıklamıştır. Bu rapor çerçevesinde, rekabeti etkileyen olumsuz faktörler ortaya konulmuştur. Yüksek fiyat uygulamaları, tek tip mal üretimi gibi girişimler rekabeti ihlal eden girişimler olarak sayılmış ve yasaklanmıştır.[158]

4.3.3. Muafiyet Uygulamalarının Denetimi

Muafiyet teriminin rekabet politikası açısından tanımı herhangi bir sektörde bütün şirketlerin yerine getirmek ile yükümlü oldukları bazı ekonomik tedbirlerin ve iktisadi yasaların bazı teşebbüslere uygulanmaması şeklinde açıklanmaktadır. Şirketlerin muafiyet talebinde bulunmak için AB'ne başvuruda bulunması gerekmektedir.

Topluluk, o şirketi değerlendirerek muafiyete uygun olup olmadığına karar vermektedir. Muafiyet hakları şirketlere ancak belirli bir süreyi kapsayacak şekilde verilmektedir.[159]

Muafiyet teriminden ABA'nın 85/3 maddesinde bahsedilmektedir. Bu maddeye göre, AB pazarında hangi şirketler diğerlerine nazaran daha kaliteli malı daha kısa sürede üretebiliyorsa Komisyon tarafından onlara muafiyet hakkı

---

[157] Beril Dedeoğlu, *a.g.e.* , s.223.
[158] Neslihan Özbek, ''ESC Danışmanlık& Hâkim Durumun Kötüye Kullanılması Yasağının Uygulanmasına İlişkin Tartışma Raporu'', *http://www.escrc.com/article/4072/hakim-durumun-kotuye-kullanilmasi-yasaginin-uygulamasina-iliskin-tartisma-raporu* , (15.03.2011)
[159] Rekabet Kurumu, *Rekabet Terimleri Sözlüğü*, http://www.rekabet.gov.tr/dosyalar/images/file/Ekonomi/rekabet.pdf , (15.03.2011), s. 65-66.

tanınmaktadır. Bunun temel nedeni, üretim teknolojilerinden daha fazla yararlanan bu teşebbüslerin AB pazarına kattıkları katma değerden dolayıdır.[160]

Muafiyet uygulamalarından yararlanabilecek teşebbüsler, farklı grupları içerebilmektedir. Bu gruplar; iktisadi teşebbüsler arası anlaşma grupları, işletme birliği grupları veya uyumlu davranış grupları şeklinde olabilmektedir.

ABA'nın 81/5 maddesi, iktisadi teşebbüslerin Topluluk içerisinde uyması gereken bazı yasaklarından bahsetmektedir. Bunlar; rekabeti sınırlayıcı anlaşmalar ve planlı eylemlere getirilen yasaklardır. [161]

Herhangi bir şirketin muafiyet uygulamasından yararlanıp yararlanmayacağı o şirketin faaliyet gösterdiği sektörde ki verimliliğine bağlıdır. Bunun ortaya çıkartılması için ilgili teşebbüsün yıllık ciroları incelenmektedir.

Muafiyet başvurusunda bulunan şirketin o yılki pazar payı, ilgili piyasada aynı hizmeti sunan ya da aynı malı satan başka firmaların toplam pazar payının %5ini geçtiği durumlarda bu durum muafiyet kapsamı dışında değerlendirilmektedir.

Bazı durumlarda ise şirketler önce birleşmekte sonra muafiyet başvurusunda bulunmaktadırlar. Bu firmaların yıllık toplam ciroları incelenerek karar verilmektedir. Her ikisinin birleşmeden önceki yıllık ciroları toplanmaktadır. Birleştikten sonraki yıllık ciroları ile karşılaştırılmaktadır. Birleşme sonrası gerçekleşen yıllık ciro, birleşmeden önceki yıllık ciro toplamlarından 200 Euro bile fazlaya denk gelirse, bu şirketler muafiyet kapsamı dışında değerlendirilmektedir.[162]

---

[160] Erdal Türkkan, ''Rekabet Politikası Uygulamalarında İstisna ve Muafiyetlerin Yeri'', http://www.rekabet.gov.tr/index.php?Sayfa=sayfahtml&Id=1110 , (20.03.2011)

[161] Emel Badur,"Türk Rekabet Hukukunda Rekabeti Sınırlayıcı Anlaşmalar, Uyumlu Eylem ve Kararlar",
Türkiye Rekabet Kurumu Dergisi, Sayı 6, Ankara 2001, s.129-133.

[162] Ümit Güner, *a.g.e.* , s. 453.

Komisyon bazen şirketlerin yıllık ciro oranlarını hesaplarken ‘De–Minimis’ doktrininden faydalanmayı tercih etmektedir. ’De-Minimis’ kuralının genel anlamı, küçük çapta gerçekleştirilen rekabet ihlallerine göz yumulması demektir. Bu bağlamda yüksek yıllık ciro gerçekleştiren şirketlerin, bazen küçük çapta rekabet ihlali gerçekleştirmesine göz yumulmaktadır.

Rekabette ‘De-Minimis’ kuralından faydalanılması bazı dayanaklar ile açıklanmaktadır. Maddi imkânsızlık dayanağına göre AB ve küresel pazarda faaliyet gösteren teşebbüslerin, rekabet ihlallerinin denetlemesi zordur. AB standardında ciro eşikleri bu yüzden oluşturulmuştur. Bu şekilde bir standardizasyon yaratılması düşünülmüştür.

Fayda- maliyet analizi dayanağına göre, her devlet AB için ayıracağı ekonomik kaynakların maliyetinin kendi uluslarında sağlayacağı faydadan daha çok olmasını istememektedir. ‘De-Minimis’ kuralı çerçevesinde, ülkelerin Topluluğa ayıracağı kaynaklar doğru olarak hesaplanmalıdır.

Rasyonel Tercih dayanağına göre AB içerisinde her üyenin öz sermayesi aynı değildir. En az ekonomik kaynaklara sahip ülkelerin ekonomik kaynakları artırılarak onların AB toplumsal refahına katkı vermeleri sağlanmalıdır. Bu katkının, ‘De-Minimis’ kuralı çerçevesinde belirlenmesi gerekmektedir.[163]

Bazı teşebbüsler, AB Komisyonuna bazı şikâyetlerde bulunarak rakiplerinin rekabet ihlali yaptığını iddia etmektedirler. Bu iddiaların bazıları asılsız şikâyet başvuruları şeklinde olmaktadır.’De-Minimis’ kuralları çerçevesinde bazı düzenlemeler ortaya konularak bu durumun önüne geçilmesi gerekmektedir.[164]

---

[163] Erdal Türkkan, ‘’Rekabet Yasasının Uygulanmasında De Minimis Kuralına Neden İhtiyaç Vardır?’’, *http://www.rekabet.gov.tr/index.php?Sayfa=sayfahtml&Id=746* , (25.03.2011)

[164] İktisadi Kalkınma Vakfı, *Avrupa Birliği’nin Rekabet Politikası*, http://www.ikv.org.tr/pdfs/9d1e7701.pdf, (25.03.2011), s.8.

4.3.4. Şirket Birleşmeleri

Şirket birleşmesi, en az bir teşebbüsün diğerini idari veya ekonomik olarak bünyesine katması ile oluşan bir durumdur. Şirket birleşmesi teşebbüsler arasında ekonomik anlamda güç birliği oluşturmanın en gelişmiş şeklidir. Şirket birleşmeleri teşebbüsler arasında imzalanan ticari anlaşmalara göre daha etkili ve güvenli bir ekonomik işbirliği sürecine tanıklık etmektedir.

Şirket birleşmeleri çerçevesinde, daha kaliteli malın daha kısa sürede üretilerek daha ucuza satılabilmesinin önü açılmaktadır. Teşebbüsler, AB pazarında ve uluslararası pazarda daha etkin rekabet edebilmek imkânına sahip olmaktadır.

Bazen rekabet piyasası şirket birleşmelerinden olumsuz etkilenebilmektedir. Güçlerini birleştiren teşebbüsler, diğer şirketlerin sektördeki gücünü kırmak için, onlardan daha fazla mal üretmektedirler. Bu faaliyetler diğer teşebbüslerin sektörde faaliyet göstermesini zorlaştırmaktadır. Bu çerçevede tekel piyasa gücü oluşmakta ve bu güç haksız rekabet ortamına yol açmaktadır.[165]

Avrupa Bütünleşmesine yönelik tehdit içeren ve haksız rekabet ortamına yol açan şirket birleşmeleri, ABA'nın 82. maddesi esasınca yasaklanmış olup bu birleşmelerin kontrolü 4064/1989 sayılı Birleşme Tüzüğü ile düzenlenmiştir.[166]

Bazı durumlarda ise AB'nin istediği standartları kısmen yerine getiren teşebbüsler, koşullu izin alarak birleşmektedirler. Fakat koşullu izin, belirli bir dönemi kapsamaktadır. Bu süreçte şirketler AB'nin kendilerinden istediği diğer yükümlülükleri de yerine getirmek ile sorumludurlar.

---

[165] Berk Tulga Yeşilada, ''AB'de Şirket Birleşmelerine Yönelik Düzenlemeler ve Türkiye'de Uygulanabilirliği'', http://www.bilgesam.org/tr/index.php?option=com_content&view=article&id=785:abde-irket-birlemelerine-yoenelik-duezenlemeler-ve-tuerkiyede-uygulanabilirlii&catid=70:ab-analizler&Itemid=134, (03.04.2011)

[166] *Avrupa Birliği Müktesebatının Uygulanışının Türk İş Dünyasına Etkileri Projesi Seminer Bilgi Notları*, İktisadi ve Kalkınma Vakfı- Promat Basım Yayıncılık, İstanbul 2005, s.77-78.

Kendilerine verilen süreçte yükümlülüklerini yerine getiremeyenlerin, şirket birleşmesi hakları ellerinden alınmaktadır. Koşullu Birleşmeler, AB'nin tercih ettiği bir durum değildir. Topluluk, birleşmek isteyen teşebbüslerin gerekli olan şartları bir an önce yerine getirmesini istemektedir. Bazı şirketler ise bütün yükümlükleri yerine getirmekten kaçınarak Koşullu Birleşmeyi tercih etmektedirler. [167]

4064/1989 sayılı Tüzük, birleşen şirketlerin AB'nin denetiminde mi veya ülkelerin kendi denetiminde mi faaliyetlerini sürdüreceğine karar vermek için bir düzenleme gerçekleştirmiştir. Şirketlerin, AB dışındaki ülkeler ve AB içindeki ülkelerle yaptığı ticaret hesaplanarak iki farklı ciro eşiği oluşturulmuştur. Şirketlerin, ciro eşiklerinin neresinde oldukları bu sisteme göre belirlenmektedir. [168]

Herhangi bir teşebbüsün uluslararası seviyedeki ciro eşiği 5 milyar Euro'dan fazlaya veya Topluluk içerisindeki ciro eşiği 250 milyon Euro'dan fazlaya tekabül ediyorsa bu yönde birleşmeler Topluluk bazında değerlendirilmektedir.[169]

Şirket birleşmelerinin Topluluk boyutunda değerlendirilebilmesi için başka ciro eşikleri de belirlenmiştir. Teşebbüslerin cirolarının toplamı en az üç AB üyesinin her birinde 100 milyon Euro'dan fazla ise veya birleşmeye katılanların en az iki tanesinin toplam cirosu 25milyon Euro'dan fazla ise bu tarzda birleşmeler de Topluluk boyutunda değerlendirilmektedir.[170]

Yurtdışı ciro eşiği olan 5 milyar Euro'dan aza denk gelen veya Topluluk ciro eşiği olan 250 milyon Euro'dan aza denk gelen ciro oranları ise ulusal çapta

---

[167] Harun Gümrükçü, *Küreselleşme ve Türkiye*, Beta Basım Yayıncılık, İstanbul 2003, s.184.
[168] Harun Ulu, "Birleşme ve Devralmalarda Ortaya Çıkan Rekabet Sorunları ve Koşullu İzin", *Rekabet Kurumu Yayınları*, Ankara 2004, s.2–3.
[169] Ümit Güner, *a.g.e.* , s.455.
[170] Berk Tulga Yeşilada, ''AB'de Şirket Birleşmelerine Yönelik Düzenlemeler ve Türkiye'de Uygulanabilirliği'', *http://www.bilgesam.org/tr/index.php?option=com_content&view=article&id=785:abde-irket-birlemelerine-yoenelik-duezenlemeler-ve-tuerkiyede-uygulanabilirlii&catid=70:ab-analizler&Itemid=134*, (10.04.2011)

değerlendirilmektedir. Bu tarzda birleşmelerde, AB üyesi her devlet kendi ülkesinde gerçekleşen birleşmenin denetimini üstlenmek zorundadır.[171]

4.3.4.1. Şirket Birleşmesi Türleri

AB'de şirket birleşmeleri yatay birleşme, dikey birleşme, karma birleşme ve biçimsel birleşme şeklinde sınıflandırılmaktadır. Şirket birleşmeleri hangi türde olursa olsun, kartel ve çıkar grupları oluşturma riski her zaman mevcuttur. Bu yüzden şirket birleşmelerinin farklı türden olması, bu birleşmelerin getirebileceği haksız rekabet ortamı riskini ortadan kaldırmamaktadır.

Yatay birleşme türü, birbirine benzer mal ve hizmet üreten ve aynı sektörde faaliyet gösteren şirketlerin birleşmesini ifade etmektedir. Bu yönde bir birleşme o sektörde rekabet eden diğer teşebbüslerin güç yitirmesine ve bu bağlamda sektörden çekilmesine neden olabilmektedir.

Yatay birleşme faydalı yönde kullanıldığında, AB'ne sağladığı avantajlı durumlar olabilmektedir. Birleşmenin yaşandığı sektörlerde şirketler, üretim teknolojilerinden daha fazla faydalanabilmektedir. Bu sayede maliyetlerin düşürüldüğü ve kalitenin artırıldığı bir üretim sürecine geçilebilmektedir.[172]

Dikey birleşmelerde teşebbüsler birbirinin ürettiği mallarla ilişkili sektörlerde faaliyet göstermektedirler. Mesela bir şirket gıda üretiminde ise diğer şirket o üretilen gıdanın lojistik desteğini sunabilmektedir. Bu tarzda bir birleşme, dikey olarak adlandırılmaktadır.

---

[171] Ümit Güner, *a.g.e.* , s.455.
[172] Kobi Finans, *Şirket Birleşmelerinin Türleri Nelerdir?* , http://www.kobifinans.com.tr/tr/bilgi_merkezi/020601/434, (13.04.2011)

Bu tarz birleşmelerde rakip teşebbüslerin sektörden dışlanmamasına özen gösterilmesi gerekmektedir. Aksi takdirde dikey birleşmeler haksız rekabet ortamına neden olabilmektedirler.

Dikey birleşmeler ileriye veya geriye doğru olabilmektedir. Geriye doğru birleşmede üretim yapan herhangi bir iktisadi teşebbüs ürettiği ürünü kimden tedarik ediyorsa o teşebbüs ile birleşmektedir. Mesela kumaş elbise üretimi yapan bir teşebbüsün kumaş üreten bir başka teşebbüs ile birleşmesi buna örnek olarak gösterilebilir.[173]

İleriye doğru birleşmede ise, herhangi bir teşebbüs kendi ürettiği malın bir sonraki aşamasında faaliyet gösteren şirket ile birleşmektedir. Bu birleşme türünde geriye doğru birleşme örneğinin tamamen tersi bir süreç yaşanmaktadır. Kumaş üreten bir teşebbüsün bunu elbiseye dönüştüren diğer bir teşebbüsle birleşmesi ileriye doğru birleşmeye örnek olarak gösterilebilir.

Dikey birleşmeler sonucunda avantajlı durumlar ortaya çıkabilmektedir. Eğer kullanılan hammadde doğru seçilip üretilen mal doğru fiyatlandırılırsa o sektörde şirketlerin kullandığı hammaddenin fiyatında belirli bir istikrar oluşması sağlanmaktadır.

Fakat dikey birleşme, sektörün ihtiyacına yönelik gerçekleştirilmez ise birleşme sonrası sektörde hammadde tedariki ve fiyatlarda dalgalanmalar yaşanabilir. Bu beraberinde birleşen şirkette idari yapıda istikrarsızlığa ve karlılığın azalmasına neden olabilir.[174]

Karma Birleşme türünde birbiriyle rakip olmayan ve tamamen farklı sektörlerde ürün ve hizmet sunan teşebbüsler bir araya gelerek güçlerini

[173] Serpil Çınaroğlu, ‘’Rekabet Hukukunda Dikey Birleşmeler: Etkinlik ve Rekabet’’, http://www.rekabet.gov.tr/dosyalar/tezler/tez25.pdf , (15.04.2011), s.28.
[174] Ankara Sanayi Odası,“*Şirket Birleşmeleri*”, Asomedya Dergisi, Ankara Sanayi Odası Yayınları, 2000, s.34-35

birleştirmektedirler. Karma Birleşme türüne örnek olarak herhangi bir ayakkabı üreticisinin bir inşaat şirketiyle birleşmesi veya sabun üreten bir teşebbüsün herhangi bir restoran zinciri ile birleşmesi örnek gösterilebilir.[175]

Biçimsel birleşme türünde ise şirketler belirli bir biçime uygun olarak birleşmektedirler. Bu birleşme türünde şirketler ekonomik anlamda güçlerini bir araya getirmektedirler. Aynı zamanda hukuki olarak bağımsızlıklarını koruyabilmektedirler. Bu uygulamanın rekabet politikasında adı tröst uygulamalarıdır.

Bu çerçeveden değerlendirildiğinde tröst uygulamalarında teşebbüsler hukuki bağımsızlıklarını yitirmemekte fakat ekonomik bağımsızlıklarını kaybetmektedirler. Tröstler tekelleşmeye yol açtıkları için AB içerisinde yasaklanmıştır. Tröst uygulamalarının engellenmesi için AB içerisinde Anti-tröst uygulamalarına yer verilmektedir.

Anti-tröst mekanizması ekonomik piyasaları düzenlemek ve ülkelerde rekabeti korumak için oluşturulmuştur. Topluluk üyesi ülkeler ve özel işletmeler piyasalar arası rekabeti gereksiz biçimde sınırlayabilecek tröst uygulamaları ve şirket birleşmelerinden kaçınmalıdırlar.[176]

4.3.5. Batan Teşebbüslerin Devralınması

Batan Teşebbüslerin Devralınmasını hakkındaki düzenlemelerden şirket birleşmelerini denetleyen yasalar sorumludur. Bu çerçeveden değerlendirildiğinde ABA'nın 82. maddesinde ve 4064/1989 sayılı tüzüğünde Teşebbüslerin hangi şartlarda ve nasıl devralınabileceğinden bahsedilmektedir.

---

[175] Ayşe Sezen, ''Uluslararası Rekabet ve Teknoloji Birliği& Birleşme ve Devralmalar'', *http://www.urteb.org/images/File/Birlesme%20ve%20Devralmalar,Ayse%20Sezen.pdf* , (20.04.2011), s.4.

[176] Ankara Sanayi Odası, *a.g.e.* , s. 33.

Batan bir şirketin başka bir teşebbüs tarafından devralınması, şirket birleşmesi ile benzer özellikler taşısa bile temelde farklıdır. Batan Teşebbüslerin devralınmasının şirket birleşmelerinden farkı, devralmada şirketin artık varlığını sürdüremeyecek duruma gelmiş olmasıdır. Eğer diğer şirket batmak üzere olan teşebbüsü devralmaz ise batmakta olan teşebbüsün bütün varlıkları elinden alınacaktır.[177]

Batmakta olan şirketlerin batmadan önceki durumları, onu devralacak şirket açısından önemlidir. Teşebbüsün batmadan önceki durumu incelendiğinde o dönemde sektöründe lider konumda olmadığı tespit edilirse, o zaman batmakta olan teşebbüsün herhangi bir şirket tarafından devralınmasına gerek görülmeyebilir.[178]

4.3.6. Tekelci Ekonomik Sektörlerin Liberalleştirilmesi

Üye devletler kamu işletmelerine ve özel haklar tanıdıkları işletmelere ABA'nın belirlediği esaslar dışında hiçbir imtiyaz sağlama hakkına sahip değildirler. İmtiyazlar tekelleşme riskini beraberinde getirdiği için, AB tarafından, özel durumlar dışında müsaade edilmemektedir. ABA'nın 86. maddesinin birinci fıkrasında bununla ilgili yasal düzenlemeler gerçekleştirilmiştir. Kamu hizmeti sunan işletmelerin tekelleşmesinin önüne geçilmesi için bu işletmelerin rekabet ilkesine bağlı olarak liberalleştirilmesine çalışılmalıdır.

Bu bağlamda üye devletlerin temel ekonomik yararına ilişkin hizmetleriyle görevli teşkilatlarının tekel niteliğinde olmaması gerekmektedir. Telekomünikasyon sektörünün, demiryolu taşımacılığının, elektrik şebekesi ağının ve posta sektörünün bütün AB üyesi ülkelerde serbestleştirilmesi Topluluğun menfaatleri açısından önem arz etmektedir.

---

[177] Duygu Yücesoy, ''Avrupa Birliği Rekabet Politikası İçerisinde Tüketicinin Yeri'', http://www.debud.org/Html/dergi/27/dyucesoy.pdf , (23.04.2011), s.47-48.

[178] Murat Çetinkaya, "Batmakta Olan Teşebbüsün Devralınması, Literatür Taraması ve Örnek Olay Çalışması ", *Rekabet Dergisi*, Sayı 13, Ankara 2003, s.46-48.

Fakat bu sektörler dışında kalan diğer kamusal alanlarda da liberalleştirmeye gidilebilmektedir. Fakat bunun kararının doğru bir şekilde verilmesi gerekmektedir. Liberalleştirmenin getireceği risk ve faydanın ortaya konulması lazımdır.[179]

Herhangi bir devlet sektörünün liberalleştirilmesinin, o ülkenin genel ekonomik menfaatini tehlikeye atmaması gerekmektedir. Ülkenin genel ekonomik refahını korumayan bir liberalleştirme politikası o sektörde fiyatların yükselmesine ve ilgili sektörde yeni yatırımların azalmasına neden olabilir. Bu tarzda uygulamalara müsaade edilmemesi gerekmektedir.[180]

ABA'nın 86. maddesinin 2. fıkrası; bankaların, finansal şirketlerin ve devlet bütçesine ek sermaye getiren diğer teşebbüslerin faaliyetlerini düzenlemektedir. Ülke ekonomisinin istikrarı ve geleceği için önemli bir aktör olan bu şirketlerin iyi yönetilmesi ve verimli olması halkların menfaatleri için önem arz etmektedir.

Bu şirketlere bazı esneklikler tanınmaktadır. Bu esneklikler tekelleşme riski taşıyabilmektedir. Fakat ülkelerin ekonomik çıkarlarına katkıda bulunan bu tarzda tekelleşmelere kısmen göz yumulabilmektedir.

Bunlara göz yumulması kapitalist sistemde doğal tekelleşmelerin var olduğunu göstermektedir. Doğal tekeller ölçek ekonomilerinin sebep verdiği yapılanmalardır. Ölçek Ekonomisi kavramı, iktisadın önemli bir terimi olmakla birlikte Rekabet Politikası açısından önemlidir.

Ölçek ekonomisine göre, ilgili sektörde güçlü bir firma üretim maliyetlerini düşürerek daha kaliteli malı üretmeyi başarabildiğinde bu süreç akabinde verimli ölçek eşiğinin oluşmasına neden olmaktadır.

---

[179] Ümit Güner, *a.g.e.* , s.457.
[180] Muhsin Kar- Harun Arıkan, *a.g.e.* , s.165.

Verimli ölçek eşiği o sektörde üretilen en kaliteli mala biçilen en uygun fiyatı ifade eden ekonomik bir terimdir. Verimli ölçek eşiğini oluşturan teşebbüsler bir anlamda o sektörde tekel durumuna gelmektedir.[181]

Fakat bu tekel durum ülke ekonomisine önemli katkılarda bulunmaktadır. Verimli ölçek eşiği sonucunda büyük pazarlar oluşmaktadır. Bu bağlamda emek ve teknolojinin kalitesi artmakta ve üretim için kullanılan sermaye düşmektedir. Bu da karlılık ve müşteri memnuniyeti yükseltmektedir.[182]

Bu verimli ölçek eşiği sayesinde ilgili sektörde rekabet daha fazla artmaktadır. O sektörde faaliyet gösteren diğer şirketlerin bu eşiğin ortaya çıkardığı yeniliklere ayak uydurması gerekmektedir. Aksi takdirde rekabet edemeyecek duruma gelmektedirler.

Bu bağlamda onlarında, üretim maliyetlerini düşürerek daha kaliteli malı daha ucuz fiyata pazara sunabilmeye ihtiyaçları olmaktadır. Bu çerçeveden değerlendirildiğinde doğal tekelleşmenin rekabet politikasına olumlu katkılarından söz edilebilir.[183]

4.3.7. Merkezileşmeler

Ekonomik yoğunlaşmanın en üst derecesi olup birçok sermayenin tek bir sermaye şeklinde birbirine entegre olmasına merkezileşme denilmektedir. Bu sayede, genel tek bir sermaye oluşturulmaktadır. AB'de, yeni üyelerin Topluluğa katılımı merkezileşme sorununu beraberinde getirmiştir.

---

[181] Gülören Tekinalp- Ünal Tekinalp, *a.g.e.* , s.486-487.
[182] Hacer Ansal – Dilek Çetindamar, ''Teknolojik Gelişmelerin Ölçek Ekonomisine Etkileri'', *http://arsiv.mmo.org.tr/pdf/10113.pdf* , (27.04.2011), s.180-183.
[183] Yavuz Ege, "Dünyadaki Uygulamalar Işığında Rekabet Politikası ve Özelleştirme", *Hazine Dergisi*, Sayı 13, Ankara 2000, s.52.

Bazı yeni üyeler, diğerleriyle ekonomik ilişkilerinde sorunlar yaşamaktadır. Bu ekonomik adaptasyon sorununun temel nedeni yeni üyelerin ekonomik anlamda eski AB üyelerine göre güçsüz olmalarından kaynaklanmaktadır.

Eski üyelerle uyum sorunu yaşayan yeni üyeler, ticari olarak onlarla rekabet etmekte zorlanmaktadırlar. Yeni üyelerden bazıları geçmişten gelen merkezileşme stratejilerinden vazgeçmemektedirler. Eski stratejilerini, AB içerisinde sürdürmeye çalışmaktadırlar.

Bu durum Topluluk pazarının rekabet dengesini bozmaktadır. Bunun önlenmesi için AB Komisyonu, yeni üyelere uygulamaları gereken bazı yapısal düzenlemeler getirmiştir.[184]

ABA'da merkezileşmelerin denetlenmesi hakkında direkt bir hüküm yoktur. Herhangi bir üye merkezileşme stratejisi uygulayarak birliğin çıkarlarını ön planda tutmayıp kendi bireysel menfaatlerini ön planda tutabilmektedir. Bu durum AB'nin ekonomik istikrarını tehdit etmektedir.

Bu gelişmeler neticesinde bazı devletler AB içerisinde hâkim duruma gelmektedir. Bu hâkim durumu kötüye kullananlar, Topluluk pazarında haksız kazanç elde ederek rekabeti engellemektedirler.[185]

Merkezileşme faaliyetlerinin rekabeti olumsuz etkilememesi için AB Komisyonu, bu faaliyetleri denetleyecek bir Konsey Tüzüğünü hazırlamaya karar vermiştir. Bu çerçevede, 21 Aralık 1989 tarihinde, 4064/89 sayılı bir Konsey Tüzüğünü yürürlüğe sokmuştur.

---

[184] Koray Karasu,''Yerelleşme Söylemi ve Bölge Kalkınma Ajansları'', http://www.yayed.org.tr/resimler/ekler/5422afb467e9456_ek.pdf , (28.04.2011), s.5-6.
[185] Onur Bülbül,''AB Devlet Yardımları ve Sanayi Politikalarının Çelişkisi Işığında Son AB Genişlemesine Eleştirel Bir Bakış'', http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/16/6/476.pdf , (28.04.2011), s.161-162.

AB, serbest piyasa ekonomisinin dinamik yapısı çerçevesinde uluslararası ekonomik şartlara göre kendisini sürekli yenilemek durumundadır. Topluluk, değişen şartlara uyum konusunda 4064/89 sayılı Konsey Tüzüğünün yetersiz kaldığına inanarak 1 Mart 1998 tarihinde 1310/97 sayılı başka bir tüzüğü yürürlüğe sokmuştur.

Bu yeni Tüzüğün amacı Topluluk pazarında hâkim duruma yol açan merkezileşmeleri önlemeye çalışmak ve rekabeti ihlal eden teşebbüslere cezai müeyyideler uygulayarak AB Ortak Rekabet Politikasını muhafaza etmektir. [186]

4.3.8. Damping Uygulamalarına yönelik Anti- Damping

Damping uygulaması, bir ürünün piyasada bulunan normal değerinden daha düşük bir fiyat ile bir başka ülkede pazara sunulması faaliyetinin ekonomideki tanımıdır. Damping uygulamasının, uluslararası rekabete olumsuz etkisi vardır. Dampingli malı ithal eden şirket, diğer teşebbüsler o fiyattan malı satamadığı için tüm piyasayı kendi kontrolünde tutabilmektedir.

Damping uygulamaları sürekli, yıkıcı ve münferit olmak üzere üç şekilde gerçekleştirilmektedir. Sürekli damping uygulayan teşebbüsler o sektörde kendi etkilerini en üst seviyede tutabilmek için sürekli yurtdışına diğer teşebbüslerden çok daha ucuza mal ihraç etmektedirler.[187]

Yıkıcı damping uygulaması, herhangi bir teşebbüsün sektördeki diğer rakiplerini o sektörden silmek için gerçekleştirdiği bir uygulamadır. Bu çerçeveden değerlendirildiğinde bu uygulamada amaç, sürekli dampingin hedeflediği amaçtan farklıdır. Yıkıcı dampingte amaç, teşebbüsün kendi ülkesinde tekel ve hâkim duruma gelmek istemesidir.

---

[186] Beril Dedeoğlu, *a.g.e.* , s. 225-226.
[187] Hüseyin Öztürk,"DTÖ Anlaşmazlıklarının Halli Sisteminin Dampinge Karşı Önlemler ile Telafi Edici Önlemler Bağlamında Genel Bir Değerlendirmesi", *Dış Ticaret Dergisi*, Sayı:19, Ankara 2000, s.84.

Münferit dampingte ise üretici firma çok fazla kalemde stok yüküne sahip olduğu için bu stok yükünü yurt içinde eritmekte zorlanmaktadır. Bu yüzden elindeki stok yükünü yurtiçinde sattığı fiyattan daha ucuza yurtdışına ihraç ederek eritmeyi planlamaktadır. Amaç, tekelleşme veya hâkim durum yaratmak değil karlılığı düşünmeden stok yükünü bitirmektir.[188]

Herhangi bir ülkeye dampingli bir ürün ithal edildiğinde, o sektörde faaliyet gösteren bütün teşebbüsler bu dampingli ithalatın yarattığı olumsuz durumdan etkilenmektedir. Hükümetler bu olumsuzluğun giderilmesi için bazı ekonomik tedbirleri yürürlüğe koymaktadırlar. Bu ekonomik tedbirler Antidamping anlaşmaları şeklindedir.

Bu anlaşmalara göre herhangi bir ülke diğerine damping uygularsa, bu faaliyetten zarar gören ülke dampingi gerçekleştiren ülkenin mallarına anti damping vergisi koyma hakkına sahip olmaktadır. Bu sayede ucuza ithal edilen o malların değeri yükseltilerek, ihracat fiyatları kontrol altında tutulmaktadır.

Dampingli ithalatın yerli üretim üzerinde oluşturduğu zararın tespit edilmesi ve bu zararın telafi edilmesi için damping uygulayan ülkelerin mallarına anti damping vergisi konulmasının temel nedeni, rekabetin bozulmasını önlemeye çalışmaktır.[189]

4.3.9. Devlet Yardımları

Topluluk üyeleri, ulusal ekonomilerinin büyümesi için ülkelerinde faaliyet gösteren teşebbüslerin sayısının artmasına çabalamaktadır. Bu çabalar sonucunda, daha fazla yerel girişimci üretime teşvik edilmekte ve daha çok yabancı yatırımcı Topluluk ülkelerinde yatırıma özendirilmektedir.

---

[188] Ekodialog, *Damping Nedir, Damping Uygulaması*, http://www.ekodialog.com/uluslararasi_ekonomi/subvansiyon-damping-nedir.html, (29.04.2011)
[189] Hüseyin Öztürk, *a.g.m.* , s. 85.

Devlet Yardımları ülkelerin ekonomilerine canlılık getirmektedir. Daha nitelikli ürünler, gelişmiş üretim teknolojileri kullanılarak daha ucuza üretilmektedir. Bu tarzda yardımlar genelde, AR-GE yatırımı yapılacak sektörler belirlenirken gerçekleştirilmektedir.[190]

Devlet yardımlarının doğru uygulanması hakkında gerekli düzenlemeleri yürütmek ile yükümlü olan kurum, AB Komisyonudur. Herhangi bir ülkede uygulanan devlet yardımının Topluluğun genel ekonomik çıkarını tehdit etmemesi gerekmektedir. Aksi takdirde Komisyon tarafından ilgili hükümete yaptırım uygulanmaktadır.

AB Komisyonu, devlet yardımının Topluluk mevzuatına aykırı olup olmadığına karar verirken, devlet yardımının verildiği sektörde detaylı incelemelerde bulunmaktadır. Verilen devlet yardımının ilgili sektörlerde herhangi bir rekabet ihlaline yol açıp açmadığını bakarak, ona göre kararını vermektedir.[191]

Devlet yardımının, tamamen devlet eliyle veya devlet kaynaklarını kullanan herhangi bir kurum vasıtasıyla verilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda, Komisyonun belirlediği ölçütlere uyan ve devletin kaynağını kullanan bütün özel teşebbüsler diğerlerine yardımda bulunabilirler.[192]

AB, devletlerin ihtiyaç olmayan sektörlere de yardımda bulunmasına bazen göz yumabilmektedir. Fakat böyle bir durumun oluşması için çok farklı şartlar gerekmektedir.

---

[190] Berk Tulga Yeşilada,''AB'de İhracata Yönelik Devlet Yardımları ve Türkiye'nin Durumunun Değerlendirmesi'', *http://www.bilgesam.org/tr/index.php?option=com_content&view=article&id=775:abde-hracata-yoenelik-devlet-yardmlar-ve-tuerkiyenin-durumunun-deerlendirmesi-&catid=70:ab-analizler&Itemid=134*, (01.05.2011)

[191] Taylan Uysal, *Avrupa Birliği ve Türkiye'de Devlet Yardımları*, İKV Yayınları, İstanbul 2005, s.18-19.

[192] Gülören Tekinalp- Ünal Tekinalp, *a.g.e.* , s.491.

Eğer teşebbüs ülke ekonomisine katkıda bulunan bir sektörde önemli bir konumdaysa ve daha fazla güçlenmesi ülkenin ekonomik refahına olumlu bir etki sağlayacak ise bu teşebbüsün rekabeti ihlal etme durumuna fazla bakılmaz. Böyle bir durum, AB'nin ekonomisine de canlılık getirecektir.[193]

Devlet yardımları, ABA'nın 87,88 ve 89. maddeleri çerçevesinde düzenlenmiştir. ABA'nın, 87. maddesinin birinci fıkrası, verilen devlet yardımlarının nasıl olması gerektiğinden bahsetmektedir. Bu bağlamda, verilen devlet yardımlarının, AB'nin rekabet sistemine aykırı olmaması gerekmektedir. Aksi takdirde verilen devlet yardımları, ilgili sektörlerde rekabet ortamını bozacaktır.[194]

ABA'nın. 88. maddesinin ikinci fıkrası, AB Komisyonunun denetim mekanizmasından bahsetmektedir. Aynı maddenin üçüncü fıkrası ise, devlet yardımlarının verilmeden önce, AB Komisyonuna bildirilmesinin gerekliliğinden bahsetmektedir. AB Komisyonu onay vermezse, bu faaliyetler gerçekleştirilememektedir.

ABA'nın 89. maddesinde, Avrupa Konseyinin yetki ve sorumluklarından bahsedilmektedir. Eğer Avrupa Konseyi, devlet yardımlarına müsaade ederse, bu yardımların denetlenmesi için ikincil bir mevzuatın çıkartılması gerekebilir. Bu kararı verecek olan birim, Avrupa Komisyonudur.[195]

994/98 EC sayılı Tüzük, Avrupa Komisyonuna devlet yardımları alanında blok muafiyet tüzükleri hazırlaması, için müsaade etmiştir. Aynı zamanda yasal tebliğler hazırlamasına ve şirketlere tavsiyelerde bulunmasına da izin vermiştir.

---

[193] Asuman, Erkan- Dilvin, Acar, ''AB Müktesebatına Uyum Sürecinde Devlet Yardımları ve Resmi Destekli İhracat Kredileri'', *Durum Dergisi*, Sayı 59, İstanbul 2006, s.42.
[194] Gülören Tekinalp- Ünal Tekinalp, *a.g.e.* , s.521.
[195] Taylan Uysal, *a.g.e.* , s.15-17.

Avrupa Komisyonu, bu düzenlemeleri etkin bir şekilde uygulamak ile yükümlüdür. Genelde bu uygulamalara ABA'daki yasalar yeterli görülmediğinde başvurulmaktadır. [196]

Devlet yardımlarının uygulanması hakkında diğer bir tüzük 794/2004 sayılı olandır. Bu tüzük devlet yardımlarının verimli kullanılması için gerekli tavsiyelerde bulunmaktadır. Bu bağlamda eğitim, istihdam alanında yapılması gerekenler ve blok muafiyet tüzüklerinin hangi alanlarda kullanılacağı hakkındaki tavsiyeler burada belirtilmiştir.[197]

773/2004 sayılı Tüzük ise herhangi bir devlet yardımı ihlali davasında, Komisyonun ilgili soruşturmayı yürütmesi için hangi kurallara uyması gerektiğini düzenlemektedir. Komisyon, haksız devlet yardımı verildiğini tespit ederse bu yardımdan faydalanan teşebbüslerden kullandıkları bu paraları faizleriyle aldıkları yere geri ödemelerini talep etmektedir.[198]

4.3.9.1. Devlet Yardımının Türleri

AB'de uygulanan devlet yardımı türleri bölgesel kalkınma amaçlı yardımlar, yatay amaçlı yardımlar ve sektörel amaçlı yardımlar olmak üzere üç ana başlık altında değerlendirilmektedir. Bütün bu yardım türlerinde ortak amaç Topluluk ekonomisine daha fazla katkı sağlanması yönünde çabalamak ve bu bağlamda adil, etkin bir rekabet ortamının korunarak geliştirilmesine uğraşmaktır.

Bu yüzden AB Komisyonu, bu türde devlet yardımlarına müsaade etmektedir. Burada devlet yardımlarının hem üye ülkelere hem de AB'ne katacağı

[196] Bülent Ferik, ''AB Devlet Yardımları Politikası ve Türkiye'de Devlet Yardımı Uygulamaları'', *Dış Ticaret Dergisi*, Sayı 31, Ankara 2004, s.10.
[197] Taylan Uysal, *a.g.e.* , s.17-19.
[198] Bülent Ferik, *a.g.m.* , s.11.

ekonomik değer önemlidir. Bu ekonomik değerin halkın refahını yükselteceği ve AB ekonomisini istikrara taşıyacağı düşünülmektedir.[199]

4.3.9.1.1. Bölgesel Yardımlar

ABA'nın 87. maddesinin 3. fıkrası, AB'deki bölgesel yardımların kurallarını ortaya koymaktadır. Herhangi bir bölgenin gelişmişlik düzeyinin, o ülkenin diğer coğrafi bölgelerine göre düşük olması, o bölgenin kalkındırılması ihtiyacını doğurmaktadır. Bunun için devlet yardımına ihtiyaç duyulabilmektedir.

Devlet yardımlarının verilmesi için ilgili bölgede sosyoekonomik yapı incelenerek kişi başına düşen Gayrisafi Yurtiçi Hâsıla (GSYIH) değerleri ve işsizlik oranları incelenmeli ve ona göre karar verilmelidir. Devlet yardımları verilecek olan bölgenin, kişi başına düşen GSYIH değerleri son üç yıl içerisinde AB ortalamasının %75'inden düşük olmalıdır.[200]

AB Komisyonu herhangi bir bölgenin kalkındırılmasına yönelik gerçekleştirilen yatırımlarda verilecek devlet yardımı payını kendisi düzenlemektedir. Herhangi bir yatırım projesi, 50 milyon Euro'nun üstünde bir sermaye gerektirmediğinde bu meblağ devlet yardımları kapsamında ilgili kuruluşa teşvik olarak verilmektedir.

50 ile 100 milyon Euro arası sermayeye ihtiyaç olduğunda ise bu paranın ancak %50sinin verilmesine müsaade edilmektedir. 100 milyon Euro'dan fazla sermaye gerektiren yatırımlarda ise sermayenin ancak %34'ü devlet yardımı şeklinde verilmektedir.[201]

---

[199] Taylan Uysal, *a.g.e.* , s.24.
[200] Buket İlhan, ''Avrupa Birliği Rekabet Politikasında Devlet Yardımları ve Türkiye'nin Uyumu'', *http://www.sayistay.gov.tr/dergi/icerik/der76m7.pdf* , (10.05.2011), s.105-106.
[201] Taylan Uysal, *a.g.e.* , s.41.

4.3.9.1.2. Yatay Yardımlar

Topluluğun hazırladığı 994/998 sayılı Tüzük ile yatay yardımların çerçevesi çizilmiştir. Yatay yardımlar bölgesel yardımlardan farklı olarak herhangi bir bölgede gerçekleştirilen yardımlar ile sınırlı değildir.

Yatay yardımlar gerçekleştirilirken herhangi bir coğrafi alan veya herhangi bir sektöre bakılmaksızın AB'nin Rekabet Politikasına uygun olarak ihtiyacı olan teşebbüslere teşvik verilmektedir. Bu sayede AB ekonomisinin istikrarlı bir yapıya kavuşturulması hedeflenmektedir.

994/998 sayılı Tüzüğe göre AB Komisyonu Topluluğun vereceği yatay yardımların amacını ortaya koymalı ve bu yardımdan faydalanacak sektörleri belirlemelidir. Ancak bu şekilde yatay yardımlar doğru bir şekilde uygulanacak ve ilgili sektörlerde ekonomik büyüme sağlanacaktır.[202]

4.3.9.1.3. Sektörel Yardımlar

ABA'nın 87. maddesinin 3. fıkrası Topluluk genelinde uygulanan sektörel yardımların genel kurallarını ortaya koymaktadır. . Sektörel yardım çerçevesinde herhangi bir alanda faaliyet gösteren teşebbüslere destek olunmaktadır. [203]

AB'nin ekonomisi dinamik bir yapı olduğu için, örgüt içinde faaliyet gösteren teşebbüslerin ekonomik durumları da farklılık gösterebilmektedir. Bazen ilgili sektörde etkin konumda olan bir şirket başka bir süreçte iflasın eşiğine gelebilmektedir.

[202] Taylan Uysal, *a.g.e.* , s.24.
[203] Bülent Ferik, *a.g.m.* , s.11.

Bu bağlamda sektörel yardımların verileceği alanların doğru olarak tespit edilmesi lazımdır. Bu sayede sektörel bazda faaliyet gösteren teşebbüslerin ekonomik istikrarı daha etkin bir şekilde muhafaza edilebilecektir.[204]

4.4. Rekabet İhlallerine Yönelik Bazı Davalarda Alınan Kararlar

Her dava söz konusu ürüne, o ürün hakkındaki pazara ve o davaya konu olan teşebbüslerin davranışlarına göre farklılıklar göstermektedir. Komisyon ise davalara yönelik kararlarında adil davranarak haksız rekabete yol açan teşebbüsleri tespit ettiğinde bu ihlallerin ağırlığına göre işletmelere para cezaları kesmekte veya uyarılarda bulunmaktadır.[205]

4.4.1. İspanya'da Telekom Sektöründe Rekabet İhlali Davası ve Karar

1996 yılında İspanya'da Telekom sektöründe yaşanan bu olayda, Telefonica şirketi devlet operatörü konumunda, Airtel Movil şirketi ise İspanyol pazarında en büyük ikinci Telekom şirketi pozisyonundaydı.

Davayı, uluslararası pazarda rekabet edemediğini iddia eden, Airtel Movil şirketi İspanyol hükümetine karşı açmıştı. Airtel Movil şirketinin iddiasına göre, İspanyol hükümeti kendisinden mobil telefon hizmetleri sunması karşılığında 510 milyon Euro hizmet bedeli talep etmiş ve Airtel Movil bu hakka sahip olabilmek için o parayı İspanyol hükümetine ödemişti.

---

[204] Buket İlhan, ''Avrupa Birliği Rekabet Politikasında Devlet Yardımları ve Türkiye'nin Uyumu'', http://www.sayistay.gov.tr/dergi/icerik/der76m7.pdf , (15.05.2011), s.113.
[205] Nicholas Moussis, *a.g.e.* , s.314.

Airtel Movil'e göre İspanya hükümeti aynı hassasiyeti Telefonica şirketine göstermemiş olup devlet operatörü olan bu şirketten herhangi bir ücret talep etmeden mobil telefon hizmetleri sunmasına devam etmesine göz yummuştu.

Komisyon gerçekleştirdiği incelemeler sonucunda, Airtel Movil şirketinin şikâyetinde haklı olduğunu tespit ederek İspanyol hükümetinden Airtel Movil'e 510 milyon Euro'yu geri ödemesini veya eşdeğer düzeltici önlemler almasını talep etmiştir.

İspanyol hükümeti rekabet ihlaline yol açan bu olumsuz durumu düzeltmek için Avrupa Komisyonu'na eşdeğer düzeltici önlemler alacağı taahhüdünde bulunmuştur. Komisyon ise Nisan 1997'de rekabetteki bu olumsuz duruma son vermek için İspanyol Hükümeti tarafından önerilen düzeltici önlemleri kabul etmiştir. Bu sayede Airtel Movil şirketinin daha fazla mağdur edilmesi önlemiştir.[206]

4.4.2. İngiltere'de Havayolu Sektöründe Rekabet İhlali Davası ve Karar

Virgin Airways, 1998 yılında Avrupa Komisyonuna başvurarak British Airways hakkında dava açmıştır. Onun, İngiliz Havayolu Taşımacılığında haksız rekabet ortamına neden olduğunu iddia etmiştir. Bu iddia üzerine Komisyon harekete geçerek ilgili davayı incelemeye almıştır. Virgin Airways'in savunduğuna göre İngiliz seyahat acenteleri bir yıl önce sattıklarıyla eşit veya daha fazla miktarda British Airways bileti satmaları durumunda British Airways tarafından ekstra komisyon ile ödüllendirileceklerdi.[207]

Virgin Airways'in düşüncesine göre British Airways'in uyguladığı bu strateji rakip havayolu şirketlerinin bilet satmalarını zorlaştırmıştı. Komisyon verdiği

[206] Avrupa Komisyonu Türkiye Temsilciliği, *a.g.e.* , s.11.
[207] Yönetim Yatırım Danışmanlık, *Bülten- Hava Taşımacılığı Karteline Rekor Cezalar*, http://www.yyd.com.tr/agustos2007.pdf , (25.05.2011), s.11.

kararda, havayolu taşımacılığı sektörünü etkilemiş olan bu uygulamayı egemen durumun haksız kullanımı olarak kabul etmiş ve Temmuz 1999'da British Airways'e para cezası kesmiştir.[208]

4.4.3. Çimento Ticaretini Tekeline Alan Teşebbüslerin Davası ve Karar

1993 yılında bazı çimento üreticileri, AB çimento pazarında faaliyet gösteren 33 çimento üreticisinin, Topluluk çimento pazarını koruyan ve denetleyen Avrupa Çimento Federasyonu (CEMBUREAU) çatısı altında birleşerek çimento üretimini tekellerine geçirdiklerini iddia ederek bu teşebbüslerin aleyhine Avrupa Komisyonuna dava açmıştır.

1994 yılında Komisyon kararını vererek mağdur olduklarını iddia eden çimento üreticilerinin bu şikâyetini haklı bulmuştur. 33 çimento üreticisinin CEMBUREAU çatısı altında birleşerek haksız eylemlerini haklıymış gibi göstermeye çalıştıkları kanaatine varmıştır.

Komisyon 33 çimento üreticisine haksız kazanç sağladıkları bu faaliyetlerine son vermeleri gerektiğini bildirmiştir. Rekabet ortamını ihlal eden bu teşebbüslere toplam 248 milyon Euro para cezası keserek bu cezayı mağdur olan çimento üreticilerine geri ödemeleri gerektiğini kendilerine bildirmiştir.[209]

4.4.4. Herhangi bir Teşebbüsün diğerini Devralmasına Yönelik Dava ve Karar

Topluluk genelinde batan bir teşebbüsün diğer bir teşebbüs tarafından devralınmasına nadir müsaade edilmektedir. Komisyonun, bu tipte devralma yoluyla

[208] Avrupa Komisyonu Türkiye Temsilciliği, *a.g.e.* , s.6.
[209] Nicholas Moussis, *a.g.e.* , s.315.

gerçekleştirilen bir birleşmeye göz yumduğu davalardan bir tanesi Kalli&Salz davasıdır.[210]

Kalli ismiyle anılan teşebbüs, kimyasal ve gübre madenlerinin ortaya çıkartılması ve bu madenlerin işlenmesi işi ile uğraşan bir şirket iken, 1993 yılında aynı sektörde faaliyet gösteren Salz GmbH şirketini iflasın eşiğinden kurtararak devralmıştır. Aynı sektörde faaliyet gösteren diğer şirketler bu birleşme sonucunda rekabet yönünden olumsuz etkilendiklerini söyleyerek Komisyona şikâyet başvurusunda bulunmuşlardır. [211]

Komisyon ise bu davaya yönelik kararını vermeden önce Salz GmbH şirketinin Kalli şirketi tarafından nasıl ve hangi şartlarda devralındığını ve neden birleşme kararı aldıklarını inceleyerek bir değerlendirme de bulunmuştur.

Komisyon verdiği kararda Kalli şirketinin Salz GmbH şirketini devraldıktan sonra sektörde tekel duruma geldiğini fakat bu durumunu henüz kötüye kullanmadığını ifade ederek bu devralmanın rekabete yönelik herhangi bir tehlikesi olmadığını belirtmiştir.[212]

4.4.5. İtalya'da Havayolu Sektöründe Rekabet İhlali Davası ve Karar

1990'lı yıllarda devletler ulusal ekonomilerini güçlendirmek için bazı politikalar uygulamışlardır. Devlet Yardımları bu politikalardan biri olarak değerlendirilmiştir. Devlet Yardımlarının verildiği sektörlerden biri havayolu taşımacılığıdır.

---

[210] EUR Lex, *Case No IV / M.308- Kali – Salz / MdK / Treuhand*, http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31994D0449:EN:HTML , (28.05.2011)

[211] Official Website Of European Union, *Commission decides that no aid was involved in the disposal of the remaining State participation in Kali und Salz GmbH*, http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/00/610 , (28.05.2011)

[212] Murat Çetinkaya, *a.g.m.* , s.38.

Bu bağlamda Topluluk üyelerinin birçoğu ulusal havayolu şirketlerini devlet yardımları eliyle güçlendirme yolunu seçmiştir. AB üyesi devletlerin bu stratejiyi benimsemiş olması, İtalyan hükümetini de hareketlendirmiştir. İtalyan hükümeti, ülkesinin ulusal havayolu şirketi olan Alitalia'yı devlet yardımı yoluyla güçlendirmek istemiştir. Bu talebini Avrupa Komisyon'una bildirmiştir.

Avrupa Komisyonu, bu durumun AB genelinde haksız rekabet ortamına yol açmayacağına karar vererek İtalyan hükümetinin, Alitalia'ya 1400 milyon Euro devlet yardımı vermesine müsaade etmiştir.[213]

4.4.6. Fransa'da Petrol Sektöründe Rekabet İhlali Davası ve Karar

24.08.1999 tarihinde Fransa'daki petrol şirketleri; Totalfine ve Elf şirketlerine güçlerini birleştirdikleri ve bu sayede piyasada hâkim durum yaratarak bu hâkim durumlarını kötüye kullandıkları yönünde dava açmıştır.

İddiaya göre Totalfine ve Elf şirketleri, ülkedeki enerji ve lojistik sektörünü kontrollerine geçirmişlerdir. Aynı sektörlerde faaliyet gösteren enerji ve lojistik şirketlerinin rekabet alanlarını daraltmışlardır.

Avrupa Komisyonu 09.09.2000 tarihinde bu davaya yönelik kararını vermiştir. Totalfine ve Elf şirketlerinin birleştikten sonra haksız rekabete neden olduklarını tespit etmiştir. Birleşme sonrası otoyollarda 70 servis istasyonu açan Totalfine & Elf'in bu şirketlerini rakiplerine satmalarını talep ederek dosyayı kapatmıştır.[214]

---

[213] Avrupa Komisyonu Türkiye Temsilciliği, *a.g.e.* , s.14.
[214] European Commission, *Commission Decision of 9th February 2000 declaring a concentration to be compatible with the common market& Case No: COMP / M.1628-TotalFina-Elf,* http://ec.europa.eu/competition/mergers/cases/decisions/m1628_20000209_600_en.pdf , (29.05.2011)

5. BÖLÜM

AVRUPA BİRLİĞİ ORTAK REKABET POLİTİKASINA TÜRKİYE'NİN UYUMU

5.1 Ulusal Rekabet Mevzuatının Esasları '4054' Sayılı Kanun

AB ile müzakere sürecinde Türkiye'nin gerçekleştirmesi gereken önemli görevlerinden biri, ülkenin Avrupa Birliği Ortak Rekabet Politikasına uyumu ile ilgili yaptığı çalışmalarda AB standardını yakalaması hedefidir. Türkiye ile AB arasında bazı fasıllar müzakere sürecine açıldığı halde Ortak Rekabet Politikası hakkındaki fasıl henüz müzakerelere açılmamıştır. Topluluk bu faslı müzakerelere açmak için öncelikle Türkiye'den bu alanda yaşadığı ciddi rekabet eksikliklerini gidermesini beklemektedir.

Türkiye, Topluluğun beklediği taleplerin yerine getirilmesine yönelik titizlikle çalışmaktadır. Bu çerçevede 1994 yılında 4054 sayılı Rekabet Mevzuatını kabul etmiştir. 1997 yılında ise bu kanunu etkin ve verimli bir şekilde uygulayabilmesi için Rekabet Kurumunu kurmuştur.[215] Rekabet Kurumu ilk göreve başladığında rekabetçi sektörlerin işlevselleştirilmesine yönelik uygulamaları yürürlüğe koymaya çalışmıştır. Fakat birçok teşebbüs Rekabet Kurumunun bu düzenlemelerinden rahatsız olmuş ve uymayı ret etmiştir.[216]

Rekabet Kurumu teşebbüslerin bu politikalara neden uymaları gerektiği hakkında bazı konferanslar düzenlemiş ve onların rekabetçi piyasalara daha fazla adapte olmalarını sağlamaya çalışmıştır. Rekabet ile ilgili sorunların çözümünde teşebbüslerin başvurması gereken kuruluşun Rekabet Kurumu olduğunu onlara benimsetmeye çalışmıştır.

---

[215] Rekabet Kurumu, *Hakkımızda*, http://www.rekabet.gov.tr/index.php?Sayfa=sayfahtml&Id=110&Lang=TR, (04.06.2011)
[216] Yavuz Ege, *a.g.m.* , s.57.

Rekabet Kurumunun uygulamak ile sorumlu olduğu 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkındaki Kanun, Türkiye'nin uluslararası yükümlülüğünün bir parçasıdır. Bu kanun yalnızca AB'ne verilen bir taahhüt değil, Türkiye'nin 1980 sonrası dönemde hedeflediği ve uygulamaya koyduğu liberal kapitalist ekonomik düzenin bir gerekliliğidir. Aynı zamanda bu kanun Türkiye'nin üyesi olduğu İktisadi İşbirliği ve Kalkınma Vakfı (OECD) ve eski adı GATT olan Dünya Ticaret Örgütü'nün (WTO) Türkiye'den talebidir.[217]

5.1.1 '4054' Sayılı Kanunun Detayları

Teşebbüslerin kendi aralarında doğru bir şekilde rekabet edebilmesi için gerekli olan bütün düzenlemeler Rekabet Kurumu tarafından yürürlüğe konulurken bazı teşebbüsler Rekabet Kurumunun belirlemiş olduğu bu yönetmeliklere uymayı ret edebilmektedir. İlgili teşebbüslerin faaliyet gösterdiği sektörlerde hangi rekabet kurallarına uymaları gerektiği hakkındaki düzenlemelerden '4054' sayılı Kanunda detaylı olarak bahsedilmektedir.[218]

5.1.1.1 Rekabeti Sınırlayıcı Anlaşma ve Uyumlu Eylemlerin Düzenlemesi

4054 Sayılı Kanunun, Rekabeti sınırlayıcı anlaşma ve uyumlu eylemlere yönelik düzenlemelerinden, ilgili Kanunun 4. maddesinde bahsedilmektedir. Bazı teşebbüslerin ilgili sektördeki diğer teşebbüslerin faaliyetlerini engellemek için kendi aralarında anlaşmalar imzalaması o sektördeki rekabet ortamını olumsuz etkileyebilmektedir. Bu durum, Rekabeti Sınırlayıcı Anlaşmalar olarak değerlendirilmektedir.

---

[217] Esra Uyanusta, *a.g.e.* , s.29–30.
[218] Zafer Büyükçoban, ''Rekabet ve Hâkim Durumdaki Kamu Teşebbüsleri, Türk Telekom Örneği'', http://tez.sdu.edu.tr/Tezler/TS00454.pdf, (07.06.2011) , s.62.

Bazı teşebbüsler ise, belirli bir ürün piyasasında herhangi bir anlaşma imzalamadan ortak hareket etmektedirler. Bu faaliyetler de, rekabeti bozmak amacı taşıyabilmektedir. Bu durum ise Uyumlu Eylemler olarak adlandırılmaktadır.

Rekabeti sınırlayıcı anlaşmalar ve uyumlu eylemlere Türk Rekabet Hukukunda asla müsaade edilmemektedir. Bu tarzda uygulamalar tespit edildiğinde bunu gerçekleştiren teşebbüslere gerekli yaptırımlar uygulanmaktadır.[219]

5.1.1.2. Muafiyet Uygulamalarına Yönelik Düzenleme

Türkiye'de faaliyet gösteren bazı teşebbüslerin kendi aralarında anlaşmalar imzalayarak piyasalardaki karlılıklarını artırmaya çalışmaları, ilgili sektörde sürdürülen rekabet ortamını olumsuz etkileyebilmektedir. 4054 sayılı Kanunun 5. maddesinin 3. fıkrası ve Rekabet Kurulunun 2007 Sayılı tebliği, teşebbüslerin bu tarzda faaliyetlerini yasaklamaktadır.

Bu kurallara bazen esneklik getirilmektedir. Bunun uygulanabilmesi için teşebbüsler arasında imzalanan anlaşmaların Topluluğun genel ekonomik faydasına olması gerekmektedir.

Bu esnekliğin Rekabet Politikasındaki adı muafiyet düzenlemesidir. Bu türde uygulamalara ancak karşılıklı anlaşan şirketlerin pazar payı ilgili sektörün Pazar payının %40'ını geçmediği durumlarda müsaade edilmektedir.[220]

---

[219] Rekabet Kurumu, *Rekabetin Korunması Hakkında Kanun*, http://www.rekabet.gov.tr/dosyalar/belgeler/belge7/kanun.pdf, (10.06.2011), s.2.

[220] Türkiye Akaryakıt Bayileri Petrol ve Gaz Şirketleri İşveren Sendikası, *Rekabet Kurulu- 2003/3 ve 2007/2 sayılı Rekabet Kurulu Tebliğleri ile Değişik, Dikey Anlaşmalara İlişkin Grup Muafiyeti Tebliği- Tebliğ No:2002/2*, http://www.tabgis.org/images/Galeri/1bhv3b2v45.pdf , (15.06.2011), s.1-2.

5.1.1.3. Hâkim Durumun Kötüye Kullanılmasına Yönelik Düzenleme

‘4054’sayılı kanununa uymayıp kendi menfaatlerine göre hareket eden teşebbüsler, ülkedeki rekabet ortamını olumsuz etkileyerek, sektörlerinde hâkim duruma gelebilmektedirler. ‘4054’ sayılı Rekabet Kanununun altıncı maddesi, hâkim durumun kötüye kullanılmasına yönelik yasaklardan bahsetmektedir.

Hâkim durumun kötüye kullanılması, üretilen mala yönelik arzın kısılması veya fiyatların artırılması şeklinde olabilmektedir. Her ikisi de, piyasadaki dengeleri altüst ederek talebin azalmasına sebep olmaktadır. Hâkim durumun kötüye kullanılması, ülke refahı açısından sömürücü bir durum yaratmaktadır.[221]

5.1.1.4. Birleşme ve Devralmalara Yönelik Düzenleme

Herhangi bir teşebbüs, var olduğu piyasada hâkim durum yaratmak veya var olan hâkim durumunu güçlendirmek için başka teşebbüslerle birleşebilir. Bazı teşebbüsler ise diğerlerini devralarak sektördeki konumlarını güçlendirmek isteyebilir. Bu faaliyetler bazen rekabet ortamını bozan sonuçlara sebep olmaktadır.

‘4054’ sayılı Rekabet Mevzuatının 7. maddesinde birleşme ve devralmalara yönelik düzenlemelerden bahsedilmiştir. Bu maddede birleşme ve devralma faaliyetlerine ancak ihtiyaç duyulduğunda müsaade edilmesi gerektiğinden ve onun dışında keyfi olarak gerçekleştirilen uygulamalara asla müsaade edilmemesi gerektiğinden bahsedilmektedir.[222]

---

[221] Hakan Sabuncu, “Türk Rekabet Hukuku Açısından Birlikte Hâkimiyet Doktrinin Birleşme ve Devralmalara Uygulanabilirliği”, *Rekabet Kurumu Uzmanlık Tezleri Serisi*, Sayı 40, Ankara 2003, s.61.

[222] “*Rekabetin Korunması Hakkında Kanun*’’, Rekabet Politikası ve Türkiye, AB Danışmanlık ve Yatırım Hizmetleri AŞ- Türk Ekonomi Bankası, Intermedia Yayınları, sayı:25, s.79.

2010 yılında Rekabet Kurumu kendisinden izin alınması gereken birleşme ve devralmalar hakkında 2010/4 sayılı bir tebliğ yayınlamıştır. Bu Tebliğ '4054' sayılı Kanunun 7. maddesi esasınca hazırlanmış olup 7. maddenin dışında kalan durumlar için Rekabet Kurumundan izin alınması gerektiği vurgulanmıştır.

Herhangi bir birleşme veya devralma sadece ekonomik güçlerin birleştirilmesine yönelik ise bu amaçla birleşen veya devralınan şirketler 7. maddenin dışında değerlendirilmekte ve bu gibi birleşmelere göz yumulmaktadır.

Birleşme veya devralma işleminin Rekabet Kurumu tarafından kabul edilmesi, bu faaliyeti gerçekleştiren teşebbüslerin yıllık cirolarına göre değerlendirilmektedir. Birleşen veya devralınan teşebbüslerin uluslararası yıllık ciro toplamları, yüz milyon Türk Lirasından fazla olmamalıdır. Ayrıca en az iki teşebbüsün her birinin Türkiye cirosunun toplamı, yıllık beş milyon Türk Lirasından fazla olmamalıdır.[223]

Ülkede tröst uygulamalar olarak adlandırılan biçimsel şirket birleşmelerine asla müsaade edilmemektedir. Bu tür uygulamalar ülkede tekelci ekonomik sektörlerin oluşmasına neden olmaktadır. Bu tür uygulamaların engellenmesi için anti-tröst önlemler alınmaya çalışılmaktadır. Anti-tröst uygulamalardan kastedilen biçimsel şirket birleşmelerinin önüne geçilmesi ve ülkede tekelci ekonomik sektörlerin faaliyetlerinin sonlandırılmasıdır. Ancak bu sayede ülkede ekonomik istikrar sağlanabilecektir. [224]

---

[223] Rekabet Kurumu, *Rekabet Kurulundan İzin Alınması Gereken Birleşme ve Devralmalar Hakkında Tebliğ – Tebliğ No: 2010:4*, http://www.rekabet.gov.tr/dosyalar/teblig/teblig83.pdf, (19.06.2011), s.1-2.

[224] Murat Çetinkaya, ''İlgili Pazar Kavramı ve İlgili Pazar Tanımında Kullanılan Nicel Teknikler'', *http://www.rekabet.gov.tr/index.php?Sayfa=tezdetay&Id=4&Lang=TR*, (23.06.2011), s.23-24.

5.1.1.5. Kartel Yasakları

Rekabet Kurumu, kartel yasaklarının hangi şartlarda uygulanması gerektiği hakkındaki düzenlemelere ve bu yasaklara yönelik hangi önlemlerin alınması gerektiği hakkındaki düzenlemelere 4054 sayılı Kanunda yer vermemiştir. Bu eksikliğinin farkına varan Rekabet Kurumu, kartellere yönelik etkin bir denetleme ve uygulama mekanizmasını yürürlüğe koymak istemiştir. Bu çerçevede 15 Şubat 2009 tarihinde 27142 sayılı kartel yasakları hakkındaki yönetmeliğini çıkartmıştır.[225]

Bu yönetmelik, Rekabet Mevzuatının 4. maddesinde belirtilen rekabet ihlali durumlarına, 16. maddesinde belirtilen para cezalarını uygulayan düzenlemeleri içermektedir. Rekabet Mevzuatının 4. maddesinde belirtilen rekabet ihlallerinden bazıları ihtiyaç olmadan verilen devlet yardımları, bazı liberalleştirme ve merkezileştirme politikalarıdır. Bunlar, kartelleşme riskini beraberinde getirmektedir.

Rekabet ihlalini gerçekleştiren teşebbüsler kendi aralarında gizli kartel anlaşmaları imzalayarak sektördeki o ürüne yönelik üretim maliyetlerini ve satış fiyatlarını kendileri belirlemektedirler. Bu kartel faaliyetlerinden dolayı ilgili sektördeki diğer teşebbüsler rekabet edemez duruma gelmektedirler.

Kartel oluşumlarına, ülke ekonomisine fayda sağladığı sürece bazen müsaade edilmektedir. 4054 sayılı Kanunun 16. maddesi ise, Rekabet Kurumunun müsaade etmediği kartel anlaşmalarından bahsetmektedir. Bu madde çerçevesinde hangi teşebbüslere ne kadar para cezasının verileceği doğru tespit edilmelidir. Ayrıca belirlenen bu cezalar, teşebbüslere etkin bir şekilde uygulanmalıdır.[226]

---

[225] Stratejik ve Sosyal Araştırmalar Danışmanlık AŞ, *Rekabeti Sınırlayıcı Anlaşma- Uyumlu Eylem ve Kararlar ile Hâkim Durumun Kötüye Kullanılması Halinde Verilecek Para Cezalarına İlişkin Yönetmelik Yürürlüğe Girdi*, http://www.yyd.com.tr/subat2009/bulten.htm, (27.06.2011)

[226] Rekabet Kurumu, *Kartellerin Ortaya Çıkartılması Amacıyla Aktif İşbirliği Yapılmasına Dair Yönetmelik*, http://www.rekabet.gov.tr/dosyalar/yonetmelik/yonetmelik8.pdf, (27.06.2011), s.1-3

Devlet yardımları, liberalleştirme ve merkezileşme stratejileri, bazı teşebbüslerin faaliyet gösterdikleri sektörlerde güçlenmelerine neden olmaktadır. Güçlenen teşebbüsler, kendi aralarında kartel anlaşması imzalayabilmektedirler. Fakat kartel anlaşmaları için Rekabet Kurumundan özel izin almaları gerekmektedir.

Teşebbüsler, kartel anlaşması imzalamaya karar verdiğinde, bu durumu Rekabet Kurumuna bildirmeden faaliyete geçerlerse veya bildirdikten sonra onun verdiği karara uymazlarsa, rekabet ihlali gerçekleştirmiş kabul edilirler. Bu ihlalleri gerçekleştiren teşebbüslere belirli miktarlarda para cezaları uygulanmaktadır. Ayrıca, bazen faaliyet gösterdikleri sektörlerden belirli bir süre ihraç edilebilmektedirler.[227]

5.1.1.6. Damping Uygulamalarının Yasaklanması

Türkiye'de ithalatta gerçekleşen damping uygulamaları haksız rekabet ortamına neden olduğu için bunun önlenmesi hakkında 4054 sayılı kanunda bazı düzenlemelere gidilmiştir. Bu çerçevede 14506 sayılı Yönetmelik çıkartılmıştır. 14506 sayılı Yönetmeliğe göre, Dampingli mala konulan verginin adı, anti-damping vergisidir. Fakat dampingli mala anti damping vergisi uygulanabilmesi için dampingli malın yerli üretimi ciddi anlamda zarara sokup sokmadığının ortaya çıkartılması gerekmektedir.

Türkiye'de anti damping vergisi uygulamalarına yönelik düzenlemeler, Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşması'nın (GATT) 6. maddesinden esinlenilerek yürürlüğe konulmuştur. Bu düzenlemeler sayesinde, piyasa fiyatından çok daha ucuza ithal edilen mallar üzerinde devlet kontrolü sağlanmaya çalışılmaktadır.[228]

---

[227] AB Yatırım ve Danışmanlık Hizmetleri- Türk Ekonomi Bankası, *a.g.e.* , s.84.
[228] T.C. Başbakanlık Kanunlar ve Kararlar Genel Müdürlüğü, *İthalatta Haksız Rekabetin Önlenmesi Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun Tasarısı*, http://www2.tbmm.gov.tr/d21/1/1-0463.pdf, (28.06.2011), s.3-4.

Bu çerçeveden değerlendirildiğinde, hükümetin piyasa fiyatının çok altında bir fiyattan ithal edilen mallar üzerinde vergi uygulaması, dampingli ithalatın önüne geçmeye çalışması şeklinde anlaşılmaktadır.[229]

5.2. Avrupa Birliği'nin Türkiye hakkında Tarama Toplantısı Raporu

Avrupa Komisyonu, AB rekabet mevzuatını, kamu ve özel teşebbüs ayrımı yapmadan bütün işletmelere uyguladığı için, Türkiye'den de aynı rekabet kurallarını, bütün teşebbüslere uygulamasını beklemektedir. Türkiye'de rekabete yönelik ihlal, sadece özel sektör tarafından gerçekleştirilmemektedir. Aynı zamanda devletin kendisi de, ciddi rekabet ihlallerine neden olan faaliyetlerde bulunabilmektedir.

AB ile müzakere sürecinde olan Türkiye'de, bazı başlıklar müzakereye açıldığı halde, 8. fasıl olan rekabet başlığının AB ile Türkiye arasında hala müzakerelere açılamamış olmasının nedeni, ülkenin henüz rekabet alanında ciddi zaaflarının olmasından dolayıdır. 1-2 Aralık 2005 tarihlerinde, Türkiye hakkında ayrıntılı bir tarama toplantısı gerçekleştirilmiştir. Toplantıda, Türkiye'nin, AB ile müzakere sürecinde gerçekleştirmesi gereken yükümlülüklerinden bahsedilmiştir.[230]

5.2.1. Türkiye'de Tekelleşme Sorunu Karşısında Alınan Önlemler

AB'nin bu rapordaki değerlendirmesine göre; ülkede tekelleşme sorunu karşısında Rekabet Kurumunun aldığı önlemler Komisyonun Topluluğa yönelik kararlarında aldığı önlemler ile uyumludur.

---

[229] Türkiye Cumhuriyeti Ekonomi Bakanlığı, *Çok Taraflı Ticaret Sistemi- Dünya Ticaret Örgütü*, http://www.ekonomi.gov.tr/upload/0C37A42A-D8D3-8566-45207A1B02EF35A6/dto.pdf, (28.06.2011), s.4.

[230] Türkiye Cumhuriyeti Avrupa Birliği Bakanlığı, *Ayrıntılı Tarama Toplantısı Sunuşları*, http://www.abgs.gov.tr/index.php?p=143&l=1, (05.07.2011)

Bu bağlamda, Türkiye'de bazı teşebbüslerin haksız kazanç sağlayarak faaliyet gösterdikleri sektörleri kontrollerine geçirmeleri ve iktisadi anlamda tekelleşerek diğer firmaların faaliyetlerini engellemeye çalışmaları, Rekabet Kurumu tarafından yasaklanmıştır.

AB Komisyonu'na göre; 4054 sayılı Kanunun 4. maddesindeki rekabeti sınırlayıcı anlaşmalara yönelik düzenlemeler, 5. maddesindeki muafiyet uygulamalarına yönelik düzenlemeler, 6. maddesindeki hâkim durumun kötüye kullanılmasına yönelik düzenlemeler ve 7. maddesindeki birleşme ve devralmalara yönelik düzenlemeler, AB'nin Rekabet Mevzuatı ile uyumludur. Fakat bu alanlarda Rekabet Kurumunun, daha fazla reformu yürürlüğe sokması gerekmektedir.

Bu bağlamda AB, Türkiye'den tekelleşme sorunu karşısında alınacak önlemler hakkında bazı ikincil mevzuatları yürürlüğe koymasını talep etmektedir. Bu ikincil mevzuatların, tüzükler ve yönetmelikler şeklinde olması gerekmektedir. Yürürlüğe konulacak bütün düzenlemeler, AB'nin tüzük ve yönetmelikleri esas alınarak hazırlanmalıdır.[231]

5.2.2. Rekabet İhlalleri Hakkında Usul Kuralları

Herhangi bir mevzuat kuralına uymama durumunda ilgili teşebbüse yönelik başlatılması gereken yasal işlemlerin sırasını belirleyen resmi düzenlemelerdir. AB'de usul kuralları 1/2003 sayılı Tüzük ile yürütülmektedir. Türkiye'de 4054 sayılı Kanunun içerisinde usul kurallarının nasıl olması gerektiği hakkında bir kanun maddesi yoktur. Fakat 4054 sayılı Mevzuatı uygulayan Rekabet Kurumu, teşebbüsler hakkında açılan davalarda, AB'dekine benzer kararları uygulamaktadır.[232]

---

[231] Rekabet Kurumu, *Rekabet Kurumunun 2 Aralık 2005 tarihli Ayrıntılı Tarama Toplantısına İlişkin Bilgi Notu*, http://www.rekabet.gov.tr/word/uluslararasi/bilginotu.doc, (12.07.2011), s.1.
[232] Rekabet Kurumu, *Rekabet Hukukunda Usul*, http://www.rekabet.gov.tr/index.php?Sayfa=sayfaicerik&icId=9, (15.07.2011)

5.2.3. Esastan Kurallara Yönelik Düzenlemeler

Esastan kurallar, ülkelerdeki iktisadi ve idari yapılanmaları düzenleyen yasa maddeleridir. Esastan kurallar, devletlerin kendi arasında sürdürdükleri ilişkilerini etkin yürütülebilmeleri için uygulanmaktadır. Aynı zamanda toplumsal refahın oluşturulması için de gereklidir.

Bu çerçeveden değerlendirildiğinde savaşların önlenmesi için gerekli düzenlemeler veya herhangi bir ülkenin vatandaşlarının bir arada yaşaması için gerekli düzenlemeler için esastan kurallara ihtiyaç duyulabilmektedir.[233]

Komisyonun raporuna göre Türkiye'de uygulanan esastan kurallar AB'de uygulanan esastan kurallara paralel olarak düzenlendiği halde hala bazı eksiklikleri mevcuttur. Topluluk, Türkiye'nin bu eksikliklerini kısa bir süre zarfında gidermesini talep etmektedir.[234]

İlgili raporun bu bölümünde, Avrupa Komisyonunun Türkiye hakkındaki bazı açıklamalarına da yer verilmiştir. Topluluk ülkelerinde De-minimis uygulamalarının nasıl gerçekleştirildiğinden bahsedilmiştir. Türkiye'de, De-minimis uygulamaları hakkında herhangi bir kanun hükmünün olmaması eleştirilmiştir.

Aynı zamanda AB'de gerçekleştirilen muafiyet uygulamalarına atıfta bulunularak ABA'nın 81. maddesinin 3. fıkrasında ki muafiyet sorunları hakkındaki düzenlemelerin, Türkiye'de neden bire bir uygulanmadığı sorgulanmıştır.[235]

Türkiye'nin; yatay işbirliği anlaşmalarını, dikey anlaşmalarını ve teknoloji transferi anlaşmalarını düzenleyen ikincil bir mevzuatının bulunmadığından

---

[233] Wikipedia, *Substantive Law*, http://en.wikipedia.org/wiki/Substantive_law, (20.07.2011)
[234] Rekabet Kurumu, *2 Aralık 2005 tarihli Ayrıntılı Tarama Toplantısına İlişkin Bilgi Notu*, http://www.rekabet.gov.tr/word/uluslararasi/bilginotu.doc, (20.07.2011), s.3.
[235] Türkiye Cumhuriyeti Avrupa Birliği Bakanlığı, *Screening Chapter 8 on Competition Policy*, http://www.abgs.gov.tr/files/tarama/tarama_files/08/SC08DET_Anti_Trust.pdf, (20.07.2011), s.26-27.

bahsedilmiştir. Bu konular hakkında karar verilirken, Avrupa Komisyonunun bu başlıklar ile ilgili uyguladığı ikincil mevzuatının esas alındığından bahsedilmiştir.[236]

5.2.4. Sektörel Kurallara Yönelik Düzenlemeler

Sektörel kurallar, belirli piyasaları hedef almakta olup, ilgili piyasaları düzenleyen ve denetleyen kuralların bütününü kapsamaktadır. İlgili raporda, AB'de sektörel kuralların nasıl düzenlendiğinden bahsedilmiştir. Bu konu hakkında Türkiye'nin temel eksikliklerine vurgu yapılmıştır.

Topluluk genelinde, sektörel kurallar hakkında herhangi bir karar alınırken 358/2003 sayılı ikincil Tüzükten faydalanılmaktadır. Fakat Türkiye'de bu konu ile ilgili herhangi bir ikincil Tüzük maalesef yoktur. Türkiye'de bu konu hakkında gerekli düzenlemelere ihtiyaç duyulduğunda, Topluluk yasalarından faydalanılmaktadır.

Sektörel Kurallara yönelik düzenlemeler çerçevesinde Türkiye'deki havayolu taşımacılığı sorunlarına da değinilmiştir. Havayolu taşımacılığında rekabet kurallarını düzenleyen 1617/93 sayılı tüzüğün geçerlilik süresinin 30 Haziran 2005 tarihinde dolduğu belirtilmiştir. Bu tüzüğün yerine, yeni bir tüzüğün getirilmediğinden bahsedilmiştir.

Türkiye'de denizyolu taşımacılığında yaşanan rekabet ihlalleri üzerinde durulmuştur. 4054 sayılı Mevzuatta, bu sektör için gerekli olan rekabet kurallarının düzenlenmediğinden bahsedilmiştir. Bu konu ile ilgili kararlarda, AB'nin 4056/86 sayılı Tüzüğünden faydalanıldığı belirtilmiştir.[237]

---

[236] Türkiye Cumhuriyeti Avrupa Birliği Bakanlığı, *Analytical Examination of the Acquits Chapter 8-Competition Policy Turkey Country Session*, http://www.abgs.gov.tr/index.php?p=143&l=2, (20.07.2011)

[237] Rekabet Kurumu, *2 Aralık 2005 tarihli Ayrıntılı Tarama Toplantısına İlişkin Bilgi Notu*, http://www.rekabet.gov.tr/word/uluslararasi/bilginotu.doc, (25.07.2011), s.4-5.

5.2.5. Birleşmelerin Kontrolü

Türkiye'de birleşmelerin kontrolü alanında Rekabet Kurumunun uyguladığı yasaların tatmin edici olduğundan bahsedilmiştir. AB ile Türkiye'nin, birleşmelerin kontrolü hakkındaki mevzuatları karşılaştırılmıştır. Rekabet Kurumunun birleşmelerin kontrolü konusunda AB'nin istediği bütün reformları eksiksiz hayata geçirerek uyguladığı belirtilmiştir.

Türkiye'de birleşmelerin kontrolü konusunda, AB'deki gibi adil ve esnek uygulamalar olduğundan bahsedilmiştir. Rekabet Kurumunun, gerekli şartlar yerine getirildiğinde şirket birleşmelerine müsaade ettiği bazen ise AB'deki gibi koşullu izin verdiği vurgulanmıştır.[238]

5.2.6. Münhasır ve Özel Hakka Sahip Teşebbüs ve Tekellerin Denetlemesi

Türkiye'de, münhasır ve özel hakka sahip teşebbüsler hakkında ve tekelci sektörlerin denetlenmesi hakkında sürdürülen reform çalışmaları değerlendirilmiştir. Rekabet kurallarının bütün teşebbüslere uygulandığı ve bu sayede tekelleşmenin önüne geçildiği belirtilmiştir. Bu alanda gerçekleştirilen reform uygulamalarının AB Mevzuatıyla uyumlu olduğu vurgulanmıştır.[239]

---

[238] Türkiye Cumhuriyeti Avrupa Birliği Bakanlığı, *Analytical Examination of the Acquits Chapter 8-Competition Policy Turkey Country Session*, http://www.abgs.gov.tr/index.php?p=143&l=2, (29.07.2011)

[239] Rekabet Kurumu, *2 Aralık 2005 tarihli Ayrıntılı Tarama Toplantısına İlişkin Bilgi Notu*, http://www.rekabet.gov.tr/word/uluslararasi/bilginotu.doc, (04.08.2011), s.6-7.

5.3. 2007'de düzenlenen ve 2008'de onaylanan Katılım Ortaklığı Belgesi

Avrupa Komisyonunun belirli dönemlerde düzenlediği Katılım Ortaklığı Belgesi (KOB) aday ülkelerin Kopenhag standartlarına uyum sağlaması için kısa ve orta dönemde gerçekleştirmek ile yükümlü oldukları sorumluluklarını içermektedir.[240]

Türkiye için hazırlanan Katılım Ortaklığı Belgesi (KOB), Topluluğun AT/390/2001 sayılı Konsey Tüzüğüne dayandırılmaktadır. Bu belge çerçevesinde AB, Türkiye'den kendisiyle sürdürdüğü müzakere süreci hakkında bir plan hazırlamasını talep etmektedir. Ayrıca, devlet yardımları kanun taslağını bir an önce yasalaştırarak yürürlüğe sokmasını istemektedir. Aynı zamanda AB, Türkiye'nin devlet yardımı alanında ulusal yükümlülüklerini yerine getirmesi için bir devlet yardımı denetleme kurulunu kurmasını da talep etmektedir.

Bu belgede, Türkiye'de demir-çelik sektöründe yaşanan sorunlara da değinilmiştir. Henüz ülkede, demir-çelik sektörünün faaliyetlerini denetleyen bir mekanizmanın olmadığından bahsedilmiştir. Demir-çelik sektörünü denetleyecek düzenleme, Ulusal Yeniden Yapılandırma Programı olacaktır. Ulusal Yeniden Yapılandırma Programının bir an önce 4054 sayılı Türk Rekabet mevzuatına girmesi, Türkiye- AB ilişkilerine pozitif etki yapacaktır.[241]

Türkiye'den devlet yardımları konusunda ikincil mevzuatını çıkartması talep edilmektedir. Ayrıca çıkartacağı bu mevzuatı, Topluluğun ikincil mevzuatı ile uyumlaştırması beklenmektedir.

---

[240] Avrupa Birliği Politikaları Enstitüsü, *Avrupa Birliği Genişlemesi*, http://www.abpe.org.tr/abpe/content-detail.php?lang=2&detail=32&page=1, (07.08.2011)

[241] Commission of the European Communities, *Council Decision on the Principles, Priorities and Conditions contained in the Accession Partnership with Turkey and repealing Decision 2006/35/EC*, http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2007/nov/turkey_accession_partnership_en.pdf, (07.08.2011), s.12.

Fakat bu gelişmeler de yeterli olmayacaktır. AB ile Türkiye arasında önceden imzalanmış bazı protokoller vardır. AB'ne göre Türkiye herhangi bir teşebbüse devlet yardımı vermeden önce bunu Avrupa Komisyonuna danışarak onun onayını almak durumundadır.[242]

5.4. Avrupa Birliği Tarafından Hazırlanan Türkiye İlerleme Raporu (2009)

Türkiye'de, piyasalarda hâkim durumda olan ve bu durumlarını kötüye kullanan teşebbüslere para cezaları verilirken, bazı aksaklıklar yaşanabilmektedir. Bu cezaların, doğru şekilde tespit edilerek uygulanması gerekmektedir. Bunun için Rekabet Kurumu tarafından Şubat 2009'da, bir yönetmelik kabul edilmiştir. Hatta bu yönetmeliğin, etkin bir şekilde uygulanması için Rekabet Kurumu içinde ayrı bir birim oluşturulmuştur.

Türkiye'de teşebbüsler, yatay işbirliği antlaşmaları imzalarken onları denetleyen mekanizma yeterli olamamaktadır. 4054 sayılı kanuna yatay işbirliği antlaşmalarını düzenleyen bazı yeni yasa maddeleri ilave edilmesi gerekmektedir. Düzenlenecek bu yasa maddelerinin AB'deki uygulamalara paralel olarak hazırlanması gerekmektedir. AB, Türkiye'den bu alanla ilgili çalışmalarına bir an önce başlamasını talep etmektedir.[243]

2008 yılında, rekabete aykırı gerçekleştirilen anlaşmalar hakkında ve hâkim durumun kötüye kullanılmasına ilişkin faaliyetler hakkında, üç farklı dosyada şirketlere para cezası verilmiştir.

---

[242] Avrupa Toplulukları Komisyonu, *2006/35/EC Sayılı Kararın Feshine ve Türkiye ile Katılım Ortaklığının kapsadığı ilkeler, öncelikler ve koşullara dair bir Konsey Kararı- 2008/157/EC*, http://www.abgs.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/Kob/Turkiye_Kat_Ort_Belg_2007.pdf, (07.08.2011), s.11.

[243] Commission of the European Communities, *Turkey 2009 Progress Report accompanying the Communication from the Commission to the European Parliament and the Council*, http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2009/tr_rapport_2009_en.pdf, (14.08.2011), s.49.

Rekabet Kurumu 2009 yılına ilişkin olarak 57 menfi tespit ve kişisel muafiyet talebini (kabul edilen başvurular) karara bağlamış, 65 adet de şirket birleşme ihlallerine yönelik soruşturma başlatmıştır.

2009 yılının ilk yarısında Rekabet Kurumu, en fazla kimya sektörü, ilaç sektörü ve demir çelik sektörüne yönelik denetimini artırmış ve 2 dosyada şirketlere para cezası vermiştir. Danıştay bünyesinde, rekabet ihlallerinin tespitine yönelik özel bir birim oluşturulmuştur. Bu birimde, rekabet ihlallerine yönelik alınacak kararların uygulama alanları tartışılmıştır. Rekabet Kurumu'nun, gerçekleşen rekabet ihlalleri hakkında daha verimli kararlar alması sağlanmaya çalışılmıştır.[244]

Türkiye'de kamu teşebbüsleri ve özel inhisarı haklar verilmiş teşebbüslere yönelik uygulanan rekabet kurallarında bazı aksaklıklar mevcuttur. Bu konularla ilgili olarak AB Mevzuatındakine benzer uygulamaların Türkiye'de de yürürlüğe sokulması gerekmektedir. AB, Türkiye'den bu konuyla ilgili çalışmalarına bir an önce başlamasını talep etmektedir.[245]

Türkiye'de devlet yardımları konusunda AB Müktesebatına uyumlu herhangi bir mevzuat yürürlüğe konulmamıştır. Ayrıca Türkiye'de devlet yardımlarını denetleyecek herhangi bir bağımsız otorite henüz kurulmamıştır. Bütün bu olumsuz gelişmeler, Türkiye ile AB arasında Rekabet faslının müzakerelere açılması önünde önemli engellerdir.[246]

---

[244] *Avrupa Komisyonu Tarafından Hazırlanan 2009 Yılı Türkiye İlerleme Raporu*, Avrupa Birliği Genel Sekreterliği- T.C Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı Matbaası, Ankara 2009, s.49.

[245] Commission of the European Communities, *Turkey 2009 Progress Report accompanying the Communication from the Commission to the European Parliament and the Council*, http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2009/tr_rapport_2009_en.pdf, (14.08.2011), s.49.

[246] Avrupa Toplulukları Komisyonu, *2009 yılı Türkiye İlerleme Raporu*, http://www.abgs.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/IlerlemeRaporlari/turkiye_ilerleme_rap_2009.pdf, (14.08.2011), s.49.

5.5. Avrupa Birliği Tarafından Hazırlanan Türkiye İlerleme Raporu (2010)

Bu raporda, Türkiye ve AB arası görüşmelerde henüz müzakerelere açılmamış bir başlık olan Ortak Rekabet Politikası alanında, Türkiye'nin gerçekleştirdiği reformlardan bahsedilmiştir. Rekabet faslının müzakerelere açılması yönünde ülkede uygulanan reformların yetersiz olduğu belirtilerek Rekabet faslının müzakerelere açılması için uygulanması gereken acil reformların neler olması gerektiğinden bahsedilmiştir.

Bütün bu gelişmeler ışığında ilgili rapor, Türkiye'nin gerçekleştirdiği reformları objektif bir şekilde değerlendirmiştir. Ülkenin, AB'ne uyum sürecindeki eksikliklerini ortaya daha adil bir şekilde koymuştur.

Bu raporda, Türkiye'de tröstlere karşı uygulanan anti-tröst aktiviteler konusunda eski dönemlere göre ilerleme kaydedildiği vurgulanmıştır. Bu uygulamaların devam ettirilmesinin gerekliliğinden bahsedilmiştir. Ayrıca Türkiye'de, rekabet alanında reform olarak sayılabilecek bazı yeniliklerin yürürlüğe konulmasının memnuniyet verici olduğu bildirilmiştir.[247]

Bu yenilikler, herhangi bir rekabet ihlali davasında suçlanan teşebbüsün haklarının korunması hakkındaki düzenlemeleri ve teşebbüslerin ticari sırlarının korunması hakkındaki uygulamalarını içermektedir. Türkiye'de uygulanmaya başlanan bu yeniliklerin, AB Mevzuat kurallarına paralel faaliyetleri içerdiği vurgulanmıştır. Bu uygulamaların devam ettirilmesinin gerekliliği belirtilmiştir. [248]

---

[247] Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, *Turkey 2010 Progress Report*, http://www.mfa.gov.tr/data/AB/2010_Ilerleme_Raporu_Ingilizce.pdf, (22.08.2011), s.54-55.
[248] İktisadi Kalkınma Vakfı, *Turkey 2010 Progress Report*, http://www.ikv.org.tr/images/upload/data/files/ilerleme_raporu_2010-orijinal_metin(1).pdf, (24.08.2011), s.54-55.

Türkiye'de rekabet kuralları, pazar payı %20'nin altında olan banka birleşmelerine ve devralmalarına uygulanmamaktadır. Türkiye'den bu uygulamaya son vermesi talep edilmektedir. Herhangi bir baraj sınırı koyulmaması gereklidir. Rekabet ihlallerine karşı her türlü yaptırım uygulanmalıdır.[249]

İlgili raporda, Türkiye'de kamu teşebbüslerine ve bazı özel girişimcilere tanınan muafiyet uygulamalarından bahsedilerek, bu düzenlemelerin AB Mevzuatına uyumlu olduğu belirtilmiştir. Fakat bu konuda daha fazla mevzuatın yürürlüğe sokulması talep edilmektedir.

İlgili raporda, Türkiye'de devlet yardımı alanında yaşanan sorunların, 2009 yılında yaşananlara göre azaldığından bahsedilmiştir. Fakat çelik sektörünün yaşadığı sorunların ise hala çözümlenmediği belirtilmiştir. Bu sektörün ihtiyacı olan devlet yardımların bir an önce verilmesinin gerekli olduğu vurgulanmıştır.

Türkiye'de 2009 yılında henüz yasalaşmamış olan Devlet Yardımlarının İzlenmesi ve Denetlenmesi Hakkındaki Kanun Tasarısı, 2010 yılında Devlet Yardımlarının İzlenmesi ve Denetlenmesi Kanunu olarak yürürlüğe sokulmuştur.

İlgili kanun, devlet desteklerinin izlenmesi ve denetlenmesi faaliyetlerinin etkin bir şekilde yürütülmesi için Hazine Müsteşarlığı içerisinde Rekabet Kurumu tarafından desteklenen bir mekanizmanın kurulmasını hedeflemektedir. Bu mekanizma yürürlüğe sokulduğunda bütün bu faaliyetlerden sorumlu otorite, Rekabet Kurumunun denetimindeki Hazine Müsteşarlığı olacaktır.[250]

---

[249] Avrupa Komisyonu, *Türkiye 2010 yılı İlerleme Raporu*, http://www.abgs.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/IlerlemeRaporlari/turkiye_ilerleme_rap_2010.pdf, (24.08.2011), s.54-55.

[250] İktisadi Kalkınma Vakfı, *Turkey 2010 Progress Report*, http://www.ikv.org.tr/images/upload/data/files/ilerleme_raporu_2010-orijinal_metin(1).pdf, (24.08.2011), s.54-55.

5.6. Avrupa Birliği Tarafından Hazırlanan Türkiye İlerleme Raporu (2011)

Türkiye'de, anti-tröst alanında uygulanan düzenlemelerde önceki yıllara nazaran ilerleme kaydedildiğinden bahsedilmiştir. Bu çerçevede tröstlerin neden oldukları tekelci ekonomik yapılarla daha etkin bir şekilde mücadele edilmeye başlanmıştır. Özellikle bankacılık ve otomotiv sektörlerinde anti-tröst düzenlemeler konusunda etkin önlemler alınmaya başlanmıştır.

Türkiye'de, şirket Birleşmeleri hakkında bazı yeni uygulamalar yürürlüğe konulmuştur. Bunlar, birleşmelerin hangi şartlarda ve nasıl denetleneceği hakkındaki bazı yasa maddelerini içermektedir. Bu çerçevede, AB Rekabet Mevzuatı ile daha fazla uyumun sağlanmasının hedeflendiğinden bahsedilmiştir.[251]

Fakat gerçekleştirilen bu yeni düzenlemeler, toplam pazar payları %20'nin altında olan banka birleşmeleri ve devralmalarını kapsamamaktadır. Yüzde oranının ortadan kaldırılması ve bu çerçevede bütün banka birleşme ve devralmaların yeni düzenlemeler kapsamında değerlendirilmesi gerekmektedir. Ancak bu sayede banka birleşme ve devralmalarında haksız rekabetin önüne geçilmesi sağlanabilecektir.[252]

Bu raporda, Kamu teşebbüsleri ve bazı özel girişimcilere uygulanan muafiyet ve de Minimis düzenlemelerinden bahsedilmiştir. Türkiye'nin bu alanda hala bazı eksikliklerin var olduğu vurgulanmıştır. Düzenlemelerin genişletilerek sürdürülmesinin gerekli olduğu belirtilmiştir.

---

[251] Avrupa Komisyonu, *Türkiye 2011 yılı İlerleme Raporu*, http://www.abgs.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/IlerlemeRaporlari/2011_ilerleme_raporu_tr.pdf, (15.10.2011), s.62.

[252] Commission of the European Communities, *Turkey 2011 Progress Report accompanying the Communication from the Commission to the European Parliament and the Council*, http://www.abgs.gov.tr/files/AB_Iliskileri/Tur_En_Realitons/Progress/tr_rapport_2011_en.pdf, (15.10.2011), s.63.

Türkiye'de yatay işbirliği anlaşmaları ve De Minimis kuralları hakkında gerekli düzenlemeler sadece yasa taslağı şeklindedir. Bu kuralların bir an önce yasalaştırılarak resmi olarak yürürlüğe sokulmasını gerekmektedir.

Rekabet Kurumunun işleyişinden ve bağımsızlığından övgü ile bahsedilmiştir. Kurumun idari ve operasyonel yapısının etkin bir şekilde görevlerini yerine getirdiği belirtilmiştir.[253]

Türkiye'de, Devlet Yardımı alanında ciddi reformlar gerçekleştirildiğinden bahsedilmiştir. Devlet Desteklerinin İzlenmesi ve Denetlenmesi Hakkındaki Kanunun onaylanmasından sonraki süreçte, bu Kanunun etkin uygulanabilmesi için Türkiye'de, Devlet Destekleri Strateji Planının hazırlandığından bahsedilmiştir.

Devlet Desteklerini denetleyen mekanizmanın sorumlulukları, Hazine Müsteşarlığı tarafından belirlenmektedir. Devletin verdiği teşvik yardımlarının, Gümrük Birliği Mevzuatı ile uyumlaştırılması gerekmektedir. Aynı zamanda verilecek devlet yardımlarının bir üst limitinin belirlenmesi gerekmektedir. Belirli bir oranın üstündeki teşvikler, ilgili sektörde var olan ekonomik dengeleri altüst edebileceği için devlet yardımlarının verilebileceği üst limit doğru bir şekilde ortaya konulmalıdır.[254]

5.7. Avrupa Birliği Müktesebatına Uyum Programı (2007–2013)

10 Ocak 2007 tarihinde Türkiye Cumhuriyeti Hükümetinin üst düzey yönetimi ve AB üyeleri bir araya gelerek ilişkilerini gözden geçirmişlerdir.

---

[253] Avrupa Komisyonu, *Türkiye 2011 yılı İlerleme Raporu*, http://www.abgs.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/IlerlemeRaporlari/2011_ilerleme_raporu_tr.pdf, (15.10.2011), s.62.

[254] İktisadi Kalkınma Vakfı, *Turkey 2011 Progress Report*, http://www.ikv.org.tr/images/upload/data/files/tr_rapport_2011_en(8).pdf, (15.10.2011), s.62.

Türkiye'nin AB standardında bir ülke konumuna ulaşması için bir hedef belirlemişlerdir. Bu hedef, 2007 ile 2013 yılları arasındaki dönemi kapsamaktadır. 17 Nisan 2007 yılında yayınlanan bu belgede, Rekabet Mevzuatı alanında gerçekleştirilecek düzenlemelerden sekizinci fasıl başlığı olarak bahsedilmektedir.[255]

5.7.1. Çıkartılması Öngörülen Yasal Düzenlemeler (2007–2013)

AB Müktesebatına Uyum Programı olarak nitelendirilen bu belgede, Türkiye'nin 2007–2008 yılları arasında uygulamayı planladığı gerekli yasal düzenlemelerinden bahsedilmiştir. 2008–2009 yılları arasında ülkede yürürlüğe konulması veya değiştirilmesi planlanan düzenlemelerden ve 2009–2013 yılları arasında gerçekleştirilmesi veya değiştirmesi planlanan düzenlemelerden ise söz edilmemiştir.[256]

5.7.1.1. Yasal Düzenlemeler (2007–2008)

2007-2008 yılları arası dönemde Rekabet Kurumu tarafından ülkede devlet yardımlarının izlenmesi ve denetlenmesi hakkında bir Kanun çıkartılması öngörülmüştür. Fakat bu kanun, 2011 yılına gelindiği halde çıkartılmamış olup ilgili yasa taslağı Başbakanlıkta bekletilmektedir. Bu oluşturulacak kanun maddesi, AT Antlaşmasının 87, 88 ve 89. maddeleri ve AB'nin 659/1999 sayılı Konsey Tüzüğüne dayandırılmaktadır. Bu kanun maddesinin düzenlenmesi için yetki ve sorumluluk Devlet Planlama Teşkilatı'na (DPT) verilmiştir.

---

[255] T.C. Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı – Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü, *Türkiye'nin AB Müktesebatına Uyum Programı*, http://diabk.tarim.gov.tr/AB_Muktesebat.mht, (18.10.2011)

[256] Türkiye Cumhuriyeti Avrupa Birliği Bakanlığı, *Çıkarılmasında Yarar Görülen Yasal Düzenlemeler*, http://www.abgs.gov.tr/files/Muktesebat_Uyum_Programi/08_RekabetPolitikasi.pdf, (22.10.2011)

2007- 2008 yılları arasında, 4054 sayılı Kanunda bazı değişiklikler yapılabilmesi için, bu değişikliklere onay verecek yeni bir kanun maddesinin yürürlüğe sokulması planlanmıştır. Fakat planlanan bu kanun maddesi henüz gerçekleştirilmemiştir.

Bu gerçekleştirilecek yeni kanun maddesi ile 4054 sayılı Rekabet mevzuatının ülkede daha etkin bir şekilde uygulanması hedeflenmektedir. Taslak halinde olan bu yasa maddesinin düzenlenmesi ile ilgili sorumluluk Rekabet Kurumuna verilmiş ve yasalaşması için Kurum seviyesinde teknik çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Bu kanun, AT Antlaşmasının 81 (1). Maddesi ve 52001XC1222(03) ve 52002XC0219(02) sayılı Komisyon Duyurularına dayandırılacaktır.[257]

2007–2008 yılları arasında, Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkındaki Kanunda bazı değişiklikler yapılması ve bu faaliyetleri denetleyen, yeni bir Kanun maddesinin yürürlüğe sokulması planlanmıştır. Fakat planlanan bu reformlar henüz gerçekleştirilmemiştir. Bu yasa ile ilgili çalışmalar taslak halinde, Hazine Müsteşarlığında bekletilmektedir. Bu yasa maddesi, AT Antlaşmasının 87–88. maddelerine ve AB'nin 2000/C 71/07 sayılı Komisyon Duyurusuna dayandırılacaktır.[258]

5.7.2. Çıkartılması Öngörülen İkincil Düzenlemeler (2007–2013)

Türkiye'nin AB Müktesebatına Uyum Programı çerçevesinde, 2007 ve 2008 yıllarında çıkartmayı öngördüğü ikincil düzenlemelerinden bahsedilmiştir.

---

[257] *Türkiye'nin AB Müktesebatına Uyum Programı (2007–2013)*, Avrupa Birliği Genel Sekreterliği-T.C Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı Matbaası, Ankara 2007, s.97.
[258] Türkiye Cumhuriyeti Avrupa Birliği Bakanlığı, *Çıkarılmasında Yarar Görülen Yasal Düzenlemeler*, http://www.abgs.gov.tr/files/Muktesebat_Uyum_Programi/08_RekabetPolitikasi.pdf, (22.10.2011), s.99.

Türkiye'nin, 2009 yılında ve 2010–2013 yılları arasında çıkartmayı öngördüğü ikincil düzenlemelerinden bahsedilmemiştir.[259]

5.7.2.1. İkincil Düzenlemeler (2007)

2007 yılında düzenlenen, Demir ve Çelik Sektörü Yeniden Yapılandırma Programı, Türkiye'de demir ve çelik sektörlerine gerekli devlet yardımlarının verilmesini öngören bir projedir. Henüz yürürlüğe sokulmamıştır.[260]

Bu program Türkiye ile AB arasındaki, AKÇT Serbest Ticaret Antlaşmasına dayandırılmaktadır. Bu projeyle ilgilenen kurumlar Hazine Müsteşarlığı, Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) ve Dış Ticaret Müsteşarlığıdır (DTM).[261]

2007 yılında Türkiye'de, 'teknoloji transferi anlaşmalarının denetlenmesi ve etkin yönetiminin sağlanması' konulu bir tebliğ yayımlanmıştır. Akabinde, 'teknoloji transferi' ile ilgili bir rehberin hazırlanmasına karar verilmiştir. Bu konu hakkında Rekabet Kurumu görevlendirilmiştir. Rehber, henüz yürürlüğe sokulmamıştır.

Bu tebliğ AT Antlaşmasının 81(3). Maddesinin, 'teknoloji transferleri' hakkındaki düzenlemelerine, AB'nin 772/2004/AT sayılı Komisyon Tüzüğü ve AB'nin 52004XC0427(01) sayılı Komisyon Duyurusuna dayandırılmaktadır.[262]

---

[259] T.C Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı, *Çıkartılması Öngörülen İkincil Düzenlemeler*, http://ekutup.dpt.gov.tr/ab/ABMuktesebati/08-Rekabet%20Politikasi.pdf, (22.10.2011), s.109.

[260] Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, *Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı tarafından 2007 Yılında Çıkartılması Öngörülen İkincil Düzenlemeler*, http://www.mfa.gov.tr/data/AB/ABMuktesebati/08RekabetPolitikasi.pdf, (29.10.2011), s.100.

[261] T.C Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı, *T.C Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığının 2007 Yılında Çıkartmayı Öngördüğü İkincil Düzenlemeler*, http://ekutup.dpt.gov.tr/ab/ABMuktesebati/08-Rekabet%20Politikasi.pdf, (29.10.2011), s.100.

[262] Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, *2007 Yılında Çıkartılması Öngörülen İkincil Düzenlemeler*, http://www.mfa.gov.tr/data/AB/ABMuktesebati/08RekabetPolitikasi.pdf, (02.11.2011), s.100.

2007 yılında, Türkiye'de 'taşeronluk anlaşmaları hakkında bir rehber hazırlanmasına karar verilmiştir. Henüz gerçekleştirilmemiştir. Bu rehberi, Rekabet Kurumu hazırlayacaktır. Bu rehber sayesinde, Türkiye'de, uygulanan taşeronluk faaliyetlerinin, AB'deki taşeronluk faaliyetleriyle uyumlu olması hedeflenmektedir.

Bu madde ile ilgili düzenlemeler gerçekleştirilirken AT Antlaşmasının 85(1). Maddesinde bahsedilen Taşeronluk Hizmetleri hakkındaki kurallar ve Komisyonunun 31979Y0103(01) sayılı Duyurusu esas alınacaktır.

2007 yılında Türkiye'de, sigorta sektöründe uygulanan anlaşmalara ve uyumlu eylemlere yeni düzenlemeler getirilmesi planlanmıştır. Bu düzenlemelerin bir Tebliğ şeklinde yasalaşması hedeflenmiştir. Henüz gerçekleştirilmemiştir.[263]

Tebliğin uygulanmasından sorumlu kuruluş Rekabet Kurumu olacaktır. Bu yeni düzenlemeler AT Antlaşmasının 81(3). Maddesinin, sigortalar hakkındaki düzenlemelerine ve Topluluğun 358/2003 sayılı Komisyon Tüzüğüne dayandırılacaktır.

2007 yılında Türkiye'de ilgili Pazar tanımına ilişkin bir Rehber hazırlanmasına karar verilmiştir. Bu rehber, herhangi bir sektörde faaliyet gösteren teşebbüslerin, o sektörde hangi zorluklarla karşılaştıklarını ortaya çıkartmak için kılavuz olacaktır. Bu faaliyetlerin yürütülmesi görevi, Rekabet Kurumuna verilmiştir. Bu rehberin, Türk Rekabet Mevzuatında yayımlanması için kurum içi teknik çalışmalar sürdürülmektedir. İlgili rehber hazırlanırken, Topluluğun 31997Y1209(01) sayılı Komisyon Duyurusu ve AB'nin bu konu hakkında uyguladığı rekabet kuralları esas alınacaktır.[264]

---

[263] Avrupa Birliği Genel Sekreterliği, bkz: Türkiye'nin AB Müktesebatına Uyum Programı (2007-2013), *a.g.e.* , s.101.

[264] Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, *2007 Yılında Çıkartılması Öngörülen İkincil Düzenlemeler*, http://www.mfa.gov.tr/data/AB/ABMuktesebati/08RekabetPolitikasi.pdf, (02.11.2011), s.101.

2007 yılında Türkiye'de, '2002/2 sayılı Dikey Anlaşmalara ilişkin Grup Muafiyet Tüzüğü' Bildirgesinde bazı değişiklikler yapılmasına karar verilmiştir. Henüz gerçekleştirilmemiştir. Amacı, Türk Rekabet mevzuatının dikey anlaşmalara ilişkin faaliyetlerinin AB'nin faaliyetleriyle uyumlaştırılmasıdır. Bu değişikliği gerçekleştirecek birim Rekabet Kurumudur. AT Antlaşmasının 81 (3). Maddesi ve AB'nin 2790/1999 sayılı Komisyon Tüzüğü esas alınarak hazırlanacaktır.[265]

2007 yılında Türkiye'de, telekomünikasyon ve haberleşme sektöründe bazı reform uygulamalarının yürürlüğe sokulması ihtiyacı doğmuştur. Bu çerçevede Telekomünikasyon ve haberleşme sektöründe yaşanan bazı rekabet ihlallerine son verilmesi gerekmektedir.

Bu ihlallerin önlenmesi için, ülkede Telekom sektöründe faaliyet gösteren şirketlere yönelik bir duyuru yayımlanmasına karar verilmiştir. Planlanan duyuru henüz yürürlüğe girmemiştir. Bu duyurunun hazırlanması görevi Rekabet Kurumuna verilmiştir.[266]

Aynı zamanda, telekomünikasyon sektöründe rekabet mevzuatının daha etkin ve verimli kullanılması gerekmektedir. Bunun için bir rehberin yayımlanmasına karar verilmiştir. Planlanan rehber henüz yayımlanmamıştır. Bu rehberin yürütülmesinden sorumlu birim Rekabet Kurumu olacaktır.[267]

---

[265] Türkiye Cumhuriyeti Avrupa Birliği Bakanlığı, *Türkiye Cumhuriyeti Avrupa Birliği Bakanlığının 2007 Yılında Çıkartmayı Öngördüğü İkincil Düzenlemeler*, http://www.abgs.gov.tr/files/Muktesebat_Uyum_Programi/08_RekabetPolitikasi.pdf, (02.11.2011), s. 101-102.

[266] Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, *2007 Yılında Çıkartılması Öngörülen İkincil Düzenlemeler*, http://www.mfa.gov.tr/data/AB/ABMuktesebati/08RekabetPolitikasi.pdf, (02.11.2011), s.102.

[267] Avrupa Birliği Genel Sekreterliği, bkz: Türkiye'nin AB Müktesebatına Uyum Programı (2007-2013), *a.g.e.* , s.102.

5.7.2.2. İkincil Düzenlemeler (2008)

2008 yılında Türkiye'de, devlet yardımları hakkında ikincil bir düzenlemenin yürürlüğe konulması planlanmıştır. Bu düzenlemenin isminin 'Devlet Yardımlarının Çerçevesi, İzlenmesi ve Denetlenmesi Kanunu' olması düşünülmüştür. Henüz yürürlüğe sokulmamıştır. Yürürlüğe konulduktan sonra, Türkiye'de uygulanan devlet yardımlarını izleme ve denetleme sisteminin, AB'nin uyguladığı Mevzuat ile daha fazla uyumlaştırılması sağlanacaktır.

Devlet yardımlarının denetlenmesi hakkındaki ikincil mevzuat sayesinde, ülkeler artık istedikleri sektörlere devlet yardımı veremeyeceklerdir. Devlet Yardımı politikaları sıkı denetime tabi olacaktır. Bunu denetleyen kurum. DPT olacaktır.[268]

Bu konu AB'nin Türkiye'den ısrarla uygulamasını istediği bir reform talebidir. AB içerisinde devlet yardımlarının kontrol edilmesi hakkındaki mevzuat, değişen şartlara göre farklılık gösterebilmektedir. Bu konu hakkında çıkartılması öngörülen ikincil mevzuatın esnek yapıda olması ve değişen ekonomik şartlara göre kendini adapte edebilmesi gerekmektedir.

Devlet Yardımlarının çerçevesi, izlenmesi ve denetlenmesi hakkında çıkartılacak bu Kanun maddesi, ülkedeki devlet yardımları sorununu çözmek için yeterli olmayacaktır. Bu denetleme mekanizmasının işlevsel hale getirilebilmesi için; Bölgesel, KOBİ, ARGE, Eğitim, İstihdam gibi alanlarda bazı yeni düzenlemelere geçilmesi gerekmektedir. Bu konularla ilgili en az 25-30 adet ikincil mevzuatın çıkartılarak yasalaştırılması gerekmektedir.[269]

---

[268] Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, *2007 Yılında Çıkartılması Öngörülen İkincil Düzenlemeler*, http://www.mfa.gov.tr/data/AB/ABMuktesebati/08RekabetPolitikasi.pdf, (10.11.2011), s.103.

[269] T.C Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı, *T.C Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığının 2008 Yılında Çıkartmayı Öngördüğü İkincil Düzenlemeler*, http://ekutup.dpt.gov.tr/ab/ABMuktesebati/08-Rekabet%20Politikasi.pdf, (10.11.2011), s.103

Devlet yardımlarının denetlenmesi hakkında çıkartılması öngörülen bu ikincil mevzuatlar, AB Mevzuatının 794/2004 sayılı, 1998/2006 sayılı, 68/2001 sayılı ve 70/2001 sayılı Tüzüklerine dayandırılacaktır.[270]

2008 yılında Türkiye'de De-Minimis kurallarının etkin uygulanması için ülkeye yeni bir düzenleme getirilmesine karar verilmiştir. Bu düzenlemenin De-Minimis Tebliği şeklinde yasalaştırılarak ulusal mevzuata sokulması planlanmıştır. Bu konu hakkında yetki ve sorumluluk Rekabet Kurumuna verilmiş olup uygulanması için kurum içi teknik çalışmalar sürdürülmektedir.[271]

Bu kuralın uygulanması AT Antlaşmasının 81(1). Maddesi esasınca yürütülecektir. Rekabeti önemli derecede olumsuz etkilemeyen bazı şirket birleşmelerine ve teşebbüsler arası bazı özel anlaşmalara bu madde çerçevesinde müsaade edilecektir.

Türkiye'de rekabet ihlalleri karşısında uygulanan para cezası sistemi yetersizdir. Bu yüzden, 2008 yılında, Türkiye'de bu konu hakkında bir rehber hazırlanması planlanmıştır. Henüz gerçekleştirilmemiştir. Bu konu ile ilgilenen birim Rekabet Kurumu olacaktır. Yürürlüğe girdiğinde, Türkiye'de para cezaları daha etkin olarak uygulanacaktır. Bu rehber Topluluğun 31998Y0114 (01) sayılı Kılavuz ve İlkeler yönetmeliğine dayandırılacaktır.[272]

Türkiye'de kartel faaliyetlerine pek müsaade edilmemektedir. Fakat ülkenin ekonomik istikrarı için bazen kartel uygulamalarına müsaade edilmesi gerekmektedir.

---

[270] Türkiye Cumhuriyeti Avrupa Birliği Bakanlığı, *Türkiye Cumhuriyeti Avrupa Birliği Bakanlığının 2008 Yılında Çıkartmayı Öngördüğü İkincil Düzenlemeler*, http://www.abgs.gov.tr/files/Muktesebat_Uyum_Programi/08_RekabetPolitikasi.pdf, (10.11.2011), s. 103-104.

[271] Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, *Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı tarafından 2008 Yılında Çıkartılması Öngörülen İkincil Düzenlemeler*, http://www.mfa.gov.tr/data/AB/ABMuktesebati/08RekabetPolitikasi.pdf, (10.11.2011), s.105.

[272] Türkiye Cumhuriyeti Avrupa Birliği Bakanlığı, *2008 Yılında Çıkartılması Öngörülen İkincil Düzenlemeler*, http://www.abgs.gov.tr/files/Muktesebat_Uyum_Programi/08_RekabetPolitikasi.pdf, (18.11.2011), s. 106.

Bu yüzden ülkede, kartel faaliyetlerine bazı esneklikler tanınması gerekmektedir. 2008 yılında Türkiye'de, bu konu hakkında bir rehber hazırlanması düşünülmüştür. Henüz gerçekleşmemiştir. Bu rehber yürürlüğe girdiğinde, kartellere karşı uygulanan para cezalarında indirime gidilmesi hedeflenmektedir. Bu rehberi, Rekabet Kurumunun hazırlaması planlanmıştır.[273]

Türkiye'de, kartellere karşı para cezalarının azaltılması hakkındaki rehber yürürlüğe sokulduğunda, AB'nin kartellere yönelik para cezalarında indirimini düzenleyen 52002XC0219 (02) sayılı Komisyon Duyurusu esas alınacaktır.[274]

Türkiye'de birleşme ve devralmalara yönelik düzenlemeler 1997/1 sayılı Tebliğ ile Rekabet Kurumu tarafından yürütülmektedir. 2008 yılında bu düzenleme hakkında bazı değişikliklere gidilmesine karar verilmiştir. Fakat 1997/1 sayılı Tebliğin üzerinde değişiklik yapılabilmesi için 4054 sayılı Kanunun içerisinde, 08.0708.1.02 numaralı referans koduna sahip maddede yeniden düzenleme yapılması gerekmektedir.

2008 yılında Türkiye'de posta sektöründe uygulanan rekabet kurallarına bazı yenilikler getirilmesi planlanmıştır. Bu çerçevede posta sektörüne ilişkin bir rehber hazırlanmasına karar verilmiştir. Fakat bu konuda henüz yasal bir düzenleme gerçekleştirilmemiştir. Bu rehber yürürlüğe konulduğunda, Topluluğun posta sektörüne ilişkin bazı devlet tedbirlerini düzenleyen 31998Y0206 (01) sayılı Komisyon Duyurusu esas alınacaktır. Posta sektöründe yapılacak düzenlemelerden Rekabet Kurumu sorumlu olacaktır.[275]

---

[273] T.C Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı, *T.C Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığının 2008 Yılında Çıkartmayı Öngördüğü İkincil Düzenlemeler*, http://ekutup.dpt.gov.tr/ab/ABMuktesebati/08-Rekabet%20Politikasi.pdf, (18.11.2011), s.105.

[274] Türkiye Cumhuriyeti Avrupa Birliği Bakanlığı, *2008 Yılında Çıkartılması Öngörülen İkincil Düzenlemeler*, http://www.abgs.gov.tr/files/Muktesebat_Uyum_Programi/08_RekabetPolitikasi.pdf, (20.11.2011), s. 105.

[275] Avrupa Birliği Genel Sekreterliği, bkz: Türkiye'nin AB Müktesebatına Uyum Programı (2007-2013), *a.g.e.* , s.106.

Türkiye'de 2008 yılında, yatay işbirliği antlaşmaları hakkında bir rehber hazırlanması planlamıştır. Bu rehber henüz hazırlanmamıştır. Yürürlüğe girdiğinde, Türkiye'de bu uygulama alanı hakkında daha doğru kararların verilmesi hedeflenmektedir.[276] Rehber hazırlanırken AT Antlaşmasının 81. maddesinden ve Topluluğun 32001Y0106 (01) sayılı Komisyon Duyurusundan faydalanılacaktır. Yatay işbirliği anlaşmasının yürütülmesinden sorumlu birim Rekabet Kurumu olacaktır.[277]

2008 yılında Türkiye'de, hazine garantilerinin teşebbüslere nasıl verileceği ile ilgili yeni düzenlemelere gidilmesine karar verilmiştir. Devletin bütçe faaliyetlerine ilişkin raporlarının, Hazine Garantilerine ilişkin Yönetmelik ile düzenlenmesi hedeflenmiştir. Henüz gerçekleştirilmemiştir. Hazine Garantilerine ilişkin yeni düzenlemeleri uygulayan birim Rekabet Kurumu olacaktır.

Türkiye'de uygulanacak bu yeni düzenlemeler AT Antlaşmasının 87. ve 88. maddelerine ve Topluluğun Hazine Yardımları hakkındaki 2000/C 71/07 sayılı Komisyon Duyurusuna paralel olarak hazırlanılacaktır.[278]

5.8. Avrupa Birliği Müktesebatı hakkında Türkiye Ulusal Programı

Türkiye, AB'nin doğru işleyen rekabet kurallarını kendi ekonomisinde uygulamayı hedeflemektedir. Bu sayede, istikrarlı işleyen bir ekonomik sisteme sahip olacaktır. Bu hedefe ulaşmak için Türkiye, Topluluk ile arasındaki ticari ilişkilerini, rekabet politikası kuralları üzerinden yürütmelidir. Bunun için, AB'nin rekabet mevzuatındaki bütün kurallarını kendi mevzuatında uygulaması lazımdır.

---

[276] Türkiye Cumhuriyeti Avrupa Birliği Bakanlığı, *2008 Yılında Çıkartılması Öngörülen İkincil Düzenlemeler*, http://www.abgs.gov.tr/files/Muktesebat_Uyum_Programi/08_RekabetPolitikasi.pdf, (20.11.2011), s. 107.

[277] Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, *2008 Yılında Çıkartılması Öngörülen İkincil Düzenlemeler*, http://www.mfa.gov.tr/data/AB/ABMuktesebati/08RekabetPolitikasi.pdf, (20.11.2011), s.107.

[278] Avrupa Birliği Genel Sekreterliği, bkz: Türkiye'nin AB Müktesebatına Uyum Programı (2007-2013), *a.g.e.* , s.109.

Karşılıklı sürdürülen ekonomik faaliyetler geliştikçe, Türkiye'nin AB'nin rekabet politikasına daha fazla adapte olması gerekecektir. 2008 yılında Türkiye tarafından hazırlanan ulusal program, Türkiye'nin AB'ne katılım sürecindeki yükümlülüklerini ortaya koymaktadır. Bu ulusal programda, ülkenin Rekabet Politikasına yönelik gerçekleştirmesi gereken yükümlülüklerinden Fasıl 8 başlığında bahsedilmektedir.[279]

5.8.1. Türkiye'nin Fasıl 8'de Belirtilen Yükümlülükleri

Topluluk; AT Antlaşmasının 87–89 maddeleri ve 659/1999 sayılı Tüzüğü çerçevesinde, Türkiye'nin AB müktesebatına uyumlu bir devlet yardımı kanununu kabul etmesini istemektedir. Ayrıca Rekabet Kurumundan bağımsız bir devlet yardımı izleme kurulunun oluşturulmasını talep etmektedir. Bu bağlamda Türkiye'de taslak halinde olan devlet yardımları mevzuatı yasalaştırılmalıdır. Devlet yardımları mevzuatının içeriği; devlet yardımı uygulamalarının takip edilmesi, denetlenmesi ve ekonomik koordinasyonunu içermelidir. Bu taslağın yasalaştırılması ile ilgili ilk çalışma 2009 yılında başlatılmış, bu bağlamda gerekli finansman için AB bütçesinden 30.000 Euro fon ayrılmıştır. Fakat başlatılan bu uygulama henüz yasalaşmamıştır.

Türkiye, AB üyesi devletlere Türk personelinin eğitimi ve devlet yardımları mevzuatının nasıl uygulanacağı hakkında ziyaretlerde bulunacaktır. 2010 ve 2012 yılları arasında AB'den devlet yardımları hakkında danışmanlık hizmeti alınacaktır. Bunun için AB, Türkiye'ye 1.000.000 Euro kaynak ayıracaktır.[280]

AB, Türkiye'nin ulusal çelik sektörünü yeniden yapılandırılmasını istemektedir. Topluluğun bu talebi doğrultusunda ülkedeki ulusal çelik sektörünün

---

[279] Türkiye Cumhuriyeti Avrupa Birliği Bakanlığı, *Fasıl 8- Rekabet Politikası*, http://www.abgs.gov.tr/files/UlusalProgram/UlusalProgram_2008/Tr/pdf/iv_08_rekabetpolitikasi.pdf, (21.11.2011), s.1.

[280] *2008 year National Programme of Turkey*, Secretariat General for the EU Affairs- Gür Copy Center, Ankara 2008, s. 82-83.

AB normlarına uygun olarak yeniden yapılandırılması gerekmektedir. Bu konu ile ilgilenen kurum Dış Ticaret Müsteşarlığı, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı ve Hazine Müsteşarlığıdır.[281]

Devlet yardımlarının denetlenmesi hakkında ikincil bir mevzuatın yürürlüğe sokulması gerekmektedir. İkincil mevzuatın, AB Mevzuatına paralel şekilde uyumlaştırılması gerekmektedir. Bu ikincil mevzuat, Topluluğun 659/1999, 794/2004, 1998/2006, 68/2001, 70/2001, 1407/2002 ve 2204/2002 sayılı Tüzüklerine, 2001/C 37/03 sayılı ve 2006/C 194/02 sayılı Komisyon Kılavuzlarına paralel olarak uygulanmalıdır.

İkincil düzenlemeler hazırlanırken 98/C384/03, 98/C39/02 ve 2000/C/71/07 sayılı Komisyon Duyurularından ve 97/C209/3, 97/C281/03, 2002/C043/04, 2001/C320/04, 2002/C70/05, 2004/C244/02 sayılı Komisyon Bildirilerinden de faydalanılmalıdır.

Ulusal programda AB ile Türkiye arasında var olan karşılıklı yükümlülüklerden bahsedilmektedir. İki taraf arasında, devlet yardımları alanında daha şeffaf uygulamalara geçilmesinin gerekli olduğu vurgulanmaktadır. Bu bağlamda Türkiye'de, Devlet Yardımları Kanunu ve Kamu İktisadi Teşebbüsleri Yönetişimi Kanunu çıkartılmalıdır.

Devlet Yardımı Kanununun yürütülmesinden sorumlu birim, Devlet Yardımlarını İzleme ve Denetleme Otoritesinin oluşturulacağı kurum olacaktır. Kamu İktisadi Teşebbüsleri Yönetişimi Kanunun yürütülmesinden sorumlu birim ise Hazine Müsteşarlığı olacaktır.[282]

---

[281] *AB Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programı*, Avrupa Birliği Genel Sekreterliği- Gür Kopyalama Merkezi, Ankara 2008, s. 84.

[282] Secretariat General for the EU Affairs, bkz: 2008 year National Programme of Turkey, *a.g.e.* , s.85-86.

İkisi de henüz yasalaşmamıştır. Bu iki kanun maddesi yasalaştığında, Türkiye'de, devlet yardımları daha doğru bir şekilde uygulanacak ve kamu idarelerinin kamu işletmeleri ile arasındaki mali, ekonomik ilişkileri daha fazla şeffaflaşacaktır. Devlet Yardımları Kanunu çıktığında AT Antlaşmasının, 87. ve 89. maddelerine ve AB'nin 659/1999 sayılı Tüzüğüne dayandırılacaktır. Kamu İktisadi Teşebbüsleri Kanunu çıktığında, AB'nin 2006/111/AT sayılı Direktifine dayandırılacaktır.[283]

5.9. Türkiye'de Rekabete Yönelik Bazı Davalarda Alınan Kararlar

Türkiye'nin ekonomik bütünlüğünü ve istikrarını korumaya yönelik hazırlanmış olan 4054 Sayılı Rekabet Mevzuatına, ülkedeki bütün teşebbüslerin riayet etmesi gerekmektedir. Bu teşebbüsler, rekabet kurallarına uymadıkları takdirde bunlara bazı yaptırımlar getirilmesi ve bu yaptırımların AB uygulamalarına paralel olarak düzenlenmesi gerekmektedir.

Bütün bu uygulamalar rekabet piyasasını korumaya ve ekonomik istikrarı sağlamayı yönelik tedbirlerdir. Rekabet Kurumu, rekabetin ihlal edildiği iddiası ile açılan davalarda, 4054 sayılı Kanunun belirttiği düzenlemelere bakarak kararını açıklamaktadır. Rekabet Kurumu rekabet ihlaline yönelik açılan birçok davada süreci başarılı şekilde yöneterek adil ve etkili kararlar almıştır. Şimdi bu kararların bazılarından bahsedilecektir. Böylece, Türkiye'de açılan Rekabet davalarında, Rekabet Kurumunun bu süreci nasıl yönettiği daha iyi anlaşılacaktır.[284]

---

[283] Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, *Avrupa Birliği Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programı*, http://www.mfa.gov.tr/data/AB/ABMuktesebati/08RekabetPolitikasi.pdf, (23.11.2011), s.86.

[284] Rekabet Kurumu, *İdari Para Cezaları*, http://www.rekabet.gov.tr/index.php?Sayfa=sayfaicerikhtml&icId=9&detId=10&ustId=9&Lang=TR, (25.11.2011)

5.9.1. Sinema Sektöründe açılan Rekabet İhlali Davasında Karar

Mersin Cep Sineması yetkilisi Alper Güven, United International Pictures Şirketinden (UIP) film sipariş etmek istediğini ancak ret edildiğini söyleyerek 18.02.2010 tarihinde, UIP' ye rekabeti ihlal ettiği yönünde dava açmıştır. UIP şirketinin bir ihlal gerçekleştirdiğine karar verilebilmesi için, öncelikle onun ilgili piyasada hâkim durumda olması gerekmektedir.

2009 yılında, Türkiye'de faaliyet gösteren film dağıtıcılarının gişe gelirleri sıralamasında, UIP dördüncü sırada yer almıştır. 17.06.2010 tarihinde, Rekabet Kurumu bu dosya ile ilgili kararını vermiştir. 4054 sayılı Kanun'un 41. maddesi uyarınca UIP şirketin rekabeti ihlal etmediğine kanaat getirmiştir.[285]

5.9.2. Tavuk Sektöründe açılan Rekabet İhlali Davasında Karar

Tavuk ürünleri satan Ali Osman Dal, 16.03.2010 tarihinde Şeker Piliç ve Erpiliç şirketlerine, birlikte anlaşarak hâkim durum yarattıkları ve bunu kötüye kullandıkları yönünde dava açmıştır. Rekabet Kurumu, onların hâkim durumda olup olmadıklarına karar vermek için bir inceleme başlatmıştır.

Sonucunda, ilgili sektörde hâkim durumda olmadıklarına ve bu çerçevede Rekabet Mevzuatının 6. maddesini ihlal etmediklerine kanaat getirmiştir. Rekabet Kurumu, 4054 sayılı Kanun'un 41. maddesine bağlı olarak ilgili teşebbüslere herhangi bir yaptırım uygulanmamasına oybirliği ile karar vermiştir.[286]

---

[285] Rekabet Kurumu, *Rekabet Kurulunun 17-06-2010 Tarihli Kararı*, http://www.rekabet.gov.tr/dosyalar/kararlar/karar3463.pdf, (25.11.2011), s. 2-5.
[286] Rekabet Kurumu, *Rekabet Kurulunun 12-05-2010 Tarihli Kararı*, http://www.rekabet.gov.tr/dosyalar/kararlar/karar3440.pdf, (25.11.2011), s.1-4.

5.9.3. Telekom Sektöründe Açılan Rekabet İhlali Davasında Karar

Medya Net Bilgisayar Hizmetleri Limited Şirketi (LTD), 11.09.2003 tarihinde, Türk Telekom Anonim Şirketi'ne (A.Ş), ses taşıma ve haberleşme sektörlerindeki hâkim durumunu kötüye kullandığı iddiasıyla dava açmıştır.

Rekabet Kurumu yaptığı araştırma sonucunda, Medya Net'in Türk Telekom'un sunduğu ses ve veri taşımacılığı hizmetini müşterilerine ücretsiz olarak kullandırttığını ve faydalandığı bu hizmetin bedelini Türk Telekom'a ödemediğini ortaya çıkarmıştır. Rekabet Kurumu, 22.04.2004 tarihinde verdiği kararda, Türk Telekom'un rekabete yönelik herhangi bir ihlalde bulunmadığına kanaat getirmiştir.[287]

5.9.4. Poliklinik Sektöründe Açılan Rekabet İhlali Davasında Karar

İhbar dosyası, kurum kayıtlarına 15.04.2002 tarihinde, 1745 sayılı dosya ile girmiştir. Şikâyette bulunan kişi veya kurumun ismi saklı tutulmaktadır. Ankara'da faaliyet gösteren Özel Ortadoğu Polikliniği ve Özel Kızılay Mithatpaşa Polikliniğinin sürücü adaylarına, 25bin TL karşılığında sağlık raporu verdiği iddia edilmiştir.[288]

Bu iki kurumun, aynı ilde faaliyet gösteren Özel Yeni Dış Kapı, Özel Sincan, Özel Servet Ünsal, Özel Umar ve Özel İlkiz Polikliniklerini de 25 bin TL karşılığında, bu raporu satmaları yönünde ikna ettiği iddia edilmiştir.

---

[287] Rekabet Kurumu, *Rekabet Kurumu Başkanlığından Rekabet Kurulu Kararı*, http://www.telkoder.org.tr/files/2-decision/RK_voip_PRI.doc, (27.11.2011), s.1-4.
[288] Rekabet Kurumu, *Rekabet Kurumu Başkanlığının Rekabet Kurulu Kararı*, http://www.rekabet.gov.tr/dosyalar/kararlar/karar1459.pdf, (28.11.2011), s.2.

Bütün bu kurumlarda toplanan paraların ortak bir hesapta biriktirildiği ve daha sonra kendi aralarında paylaştırılacağı belirtilmiştir. Bu şekilde kendi aralarında anlaşarak haksız kazanç sağladıkları vurgulanmıştır.[289]

11.07.2007 tarihinde Rekabet Kurumu kararını açıklamıştır. Özel Ortadoğu ve Özel Kızılay Mithatpaşa Polikliniğinin, bahsedilen diğer beş poliklinik ile anlaştığını ve birlikte yüksek fiyattan hizmet sunduklarını, ortak hesap açarak haksız kazanç elde ettiklerini belirtmiştir. 4054 sayılı Mevzuatının 16. maddesinin ikinci fıkrasına dayandırdığı kararında, suça karışan bu şirketlere suça karıştıkları oranda para cezası vereceğini ve bu cezanın asgari 5800 TL olacağını belirtmiştir.[290]

5.9.5. Kuyumcu Sektöründe Açılan Rekabet İhlali Davasında Karar

2006 yılında, İstanbul Kuyumcular Odasına altın piyasasındaki fiyatlarla oynadığı ve 4054 Sayılı Kanunun 4. maddesini ihlal ettiği suçlaması ile dava açılmıştır. Rekabet Kurumu 19.09.2007 tarihinde, bu davaya yönelik kararını açıklamıştır. Rekabet Kurumu, İstanbul Kuyumcular Odası tarafından altın alış ve satış fiyatları ile oynandığını kabul etmiştir.[291]

İstanbul Kuyumcular Odasının belirlediği fiyatlar karşısında, Türkiye'de altın sektöründe faaliyet gösteren kuyumcuların birbiriyle rekabet etmesinin mümkün olmadığını açıklanmıştır. Fakat Rekabet Kurumunun verdiği bu karar Danıştay tarafından bozulmuştur.

---

[289] Rekabet Kurumu, *Rekabet Kurulunun 11-07-2007 tarihli Kararı*, http://www.urteb.org/images/File/rnek%20rekabet%20kurulu%20kararlar%C4%B1/rekabet%20ihlalleri/07-59-681-238.pdf, (28.11.2011), s.11-13.

[290] Rekabet Kurumu, *Rekabet Kurumu Başkanlığının Rekabet Kurulu Kararı*, http://www.rekabet.gov.tr/dosyalar/kararlar/karar1459.pdf, (28.11.2011), s.2.

[291] Rekabet Kurumu, *Rekabet Kurumu tarafından 11-33/712-219 sayılı Rekabet Kurulu Kararı*, http://www.rekabet.gov.tr/index.php?Sayfa=kararlargechafliste&Lang=TR, (29.11.2011)

Dava yeniden Rekabet Kurumu tarafından incelenmeye alınmıştır. Ancak, Rekabet Kurumu kararını değiştirmeyerek iddiasını yenilemiştir. Rekabet Kurumunun iddiası bu sefer Danıştay tarafından kabul edilmiştir. 4054 Sayılı Kanunun 16. maddesi ve Rekabet Kurumunun 2005/2 sayılı Tebliği uyarınca İstanbul Kuyumcular Odasına, 5800 TL para cezası verilmiştir.[292]

5.9.6. Sigorta Sektöründe Açılan Rekabet İhlali Davasında Karar

30–12–2010 tarihinde Ahmet Yiğitdöl isimli bir vatandaş, Rekabet Kurumuna bizzat başvurarak Demir Sigorta AŞ'yi şikâyet etmiştir. Yiğitdöl iddiasında, Demir Sigortanın sadece anlaşmalı olduğu araba tamircilerinin, tamir hizmeti bedelini karşıladığını iddia etmiştir. Bu sebepten dolayı araba tamiri sektöründe bazı şirketlerin diğerleriyle rekabet edemez duruma geldiğini savunmuştur.

Demir Sigorta'nın rekabeti ihlal etmesi için, ilgili piyasada hâkim durumda olması ve bu durumunu kötüye kullanması gerekmektedir. Rekabet Kurumu, sigorta şirketlerinin 2010 yılı cirolarını incelemiştir. Ciro sıralamasında; Axa, Anadolu, Güneş, Yapı Kredi gibi şirketlerin gerisinde kalan Demir Sigorta'nın sektöründe hâkim durumda olmadığını ortaya çıkmıştır.

Bu durumda, Demir Sigorta'nın, hâkim durumu kötüye kullanma gibi bir faaliyette bulunmasının imkânsız olduğu anlaşılmıştır. Rekabet Kurumu 4054 sayılı Kanunun 41. maddesine dayanarak verdiği kararda Demir Sigortanın rekabeti ihlal etmediğini belirtmiştir.[293]

---

[292] Hürriyet, *Kuyumcu Derneklerine Ceza*, http://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/17945714.asp, (29.11.2011)
[293] Rekabet Kurumu, *Rekabet Kurulunun 31-03-2011 Tarihli Kararı*, http://www.rekabet.gov.tr/dosyalar/kararlar/karar4025.pdf, (30.11.2011), s.1-2.

SONUÇ

Avrupa Birliği Ortak Rekabet politikasına uyum sürecinde, Türkiye'nin gerçekleştirmesi gereken bazı yükümlülükleri bulunmaktadır. 4054 Sayılı Rekabet kanununa aykırı KİT mevzuatının ve KİT ile ilgili diğer mevzuatların, 4054 Sayılı Kanundan çıkartılması gerekmektedir. Ticari nitelikteki devlet tekelleri ve inhisarı haklara sahip teşebbüslerin bir çerçevesinin çıkartılması, bu alanda atılması gereken en önemli adımlardır.

Aynı zamanda, piyasada faaliyet gösteren kamu teşebbüslerinin rekabeti bozma tehdidine karşı önlemler alınmalı ve piyasadaki kamu teşebbüslerinin özelleştirilmesi sağlanarak büyük çoğunluğunun varlığına son verilmelidir.

Kapitalist ekonomik sistemlerin bir gerçeği olan kamu teşebbüslerinin özelleştirilmesi konusu, hükümetlerin ülke ekonomisine ek gelir elde etmek için oldukça sık başvurdukları bir yöntemdir. Fakat doğru uygulanmadığı takdirde, ulusal ekonomileri ve rekabet politikalarını olumsuz etkileyebilmektedir.

Türkiye, ekonomik dar boğaza girdiğinde, kamu teşebbüslerini özelleştirmektedir. Bu aşamada hangi teşebbüslerin özelleştirmeye açılacağının doğru tespit edilmesi gerekmektedir. Yanlış bir özelleştirme stratejisi, Türkiye'nin rekabet ortamına zarar verebilir.

Hangi sektörlerin özelleştirmeye açılacağı ile ilgili bir ön çalışma yapılmalıdır. Bu ön çalışma sürecinde Rekabet Kurumunun, hükümete doğru sektörlerin özelleştirmeye açılması yönünde destek vermesi gerekmektedir. Ancak bu şekilde, Türkiye'de rekabet ortamı korunabilir.

Küreselleşmenin giderek arttığı günümüzde, Türk firmalarının uluslararası boyutta rekabet edebilmesi için, ekonomik güçlerini artırmaları gerekmektedir. Bu durum, şirket birleşmelerini gündeme taşımaktadır.

Şirket Birleşmeleri sayesinde Türkiye'nin ekonomisine canlılık gelecektir. Daha fazla teşebbüs, uluslararası alanda rekabet edebilecek imkâna kavuşacaktır, Şirketlerin, uluslararası rekabet potansiyeline sahip olması, onların ihracata yönelmesine imkân tanıyacaktır. Bu gelişmeler ışığında Türkiye'de uygulanan rekabet politikaları, uluslararası alanda itibar ve güç kazanacaktır.

Türkiye'de şirketler, profesyonel yöneticilerden ziyade şirketin sahibi olan şahıslar tarafından yönetilmektedir. Bu durum Türkiye'de henüz aile şirketi kültüründen vazgeçilmediğini göstermektedir. Öncelikle mevcut aile şirketine dayalı yönetim yapısından vazgeçilmesi gerekmektedir.

Maalesef ülkede KOBİ (Küçük, Orta Büyüklükteki İşletmeler) şeklinde tanımlanan teşebbüslerin birçoğu değişime açık olmayan teşebbüslerdir. Bu yapıların acilen ortadan kaldırılması gerekmektedir. Fakat bunun gerçekleşmesi, ilgili şirketlerin, yerel ve uluslararası borsalar kanalıyla halka açılması sayesinde sağlanacaktır.

Aynı zamanda sermayenin tabana yayıldığı, emekçilerin hisseleri oranında kar payı aldığı, çok ortaklı ve profesyonel girişimciler tarafından yönetilen şirketlerin oluşturulması Türkiye'de faaliyet gösteren birçok şirketin ufkunu açarak o şirketlerin daha fazla kurumsal hale gelmesine imkân sağlayacaktır.

Bu sayede daha fazla teşebbüs rekabet ortamına iştirak edecektir. Bu durum, Rekabet Kurumunun yetki ve sorumluklarının artmasına yol açacaktır. Rekabet ortamı geliştikçe, daha fazla kanunun yürürlüğe sokulması gerekecektir.

Şirket Birleşmelerini hakkında 4054 sayılı Rekabet Kanununda düzenlenen vergi ödemesi sistemi mevcut haliyle, girişimcileri şirket birleşmelerine özendirmekten ziyade caydırıcı nitelik taşımaktadır. Şirket birleşmeleri hakkındaki vergi mevzuatı, daha basit ve şeffaf hale getirilmelidir. Vergi mevzuatında, şirketlerin birleşmelerine yönelik teşvik edici düzenlemeler yapılmalıdır. Birleşen şirketlerin en az bir yıl gibi bir süre vergilerden muaf tutulması sağlanmalıdır.

Türkiye, bazı sektörlerde kendi ihtiyaçlarını üretmekte zorlanan ve bu malları başka ülkelerden ithal eden ülke konumundadır. Bu dışa bağımlılık bitmeden, ülke ekonomisinin gelişmesi çok zor olacaktır. Ülke ekonomisi gelişmez ise rekabet politikaları da etkinliğini yitirir. Burada temel sorun, Türk sanayinde rekabetin ucuz işçiliğe dayandırılması ile ilgilidir.

Ucuz işçiliğe dayandırılan rekabet kimi olumsuz senaryoları beraberinde getirmektedir. Herhangi bir sektörde üretilen malın maliyetinde, %20 işçi emek seviyesi olmalıdır. Fakat Türkiye'de işçi emek seviyesi, daha alt düzeylerdedir. Bu duruma neden olanlar, Türkiye'de faaliyet gösteren üreticilerdir.

Maalesef Türkiye'de, birçok işletme sahibi ürettiği malın fiyatını ucuz tutabilmek için, çalıştırdığı emekçiye düşük maaş vermektedir. Bu durum Türkiye'nin, uluslararası rekabet gücünü azalmaktadır.

Türkiye, rekabet stratejisini, ucuz iş gücüne ve niteliksiz mal üretimine dayandırmaktan vazgeçmelidir. Ancak bu sayede, AB ve dünya pazarında rekabet üstünlüğüne sahip önemli bir aktör konumuna gelebilir.

Bu bağlamda, Türkiye'nin rekabet stratejilerini yeniden gözden geçirmesi gerekmektedir. Daha yüksek katma değeri olan ürünlere yönelerek, ihracatında kaliteyi arttırması lazımdır. O zaman diğer ülkeler, Türkiye'nin üreteceği kaliteli mal karşısında rekabet etmekte zorlanacaklardır.

Topluluk, Türkiye'den devlet yardımları alanında gerekli düzenlemeleri 4054 sayılı Rekabet Kanununda uygulamasını istemektedir. Türkiye, devlet yardımı alanında AB'nin istediği bu yaptırımları henüz gerçekleştirmemektedir.

Ulusal mevzuatında, devlet yardımı alanında AB'nin kendisinden istediği yaptırımları yasalaştırırsa, kendi çıkarları doğrultusunda istediği şirkete devlet yardımı sağlayamayacaktır. Bu durum AB'ne üye olmamış Türkiye'nin, devlet yardımları alanında istediği stratejileri uygulayamamasına neden olacaktır.

Türkiye, Topluluğa tam üye olmadığı müddetçe devlet yardımları konusunda gerekli düzenlemeleri ertelemeye devam etmelidir. Zira bu sayede Türk ekonomisi daha fazla güçlenerek, uluslararası rekabet alanını genişletecektir. Türkiye bu gelişmeler çerçevesinde, bölgesinde daha istikrarlı bir ekonomik güç olacaktır.

Türkiye, Avrupa Birliği ile tam üyelik müzakerelerine başlamış bir ülke olarak rekabet konusundaki eksikliklerini tamamlamalı ve AB ile Rekabet Faslını biran önce müzakerelere açmalıdır. Ancak Rekabet Politikasının müzakerelere açılması için, illaki AB'nin bütün dediği yaptırımların harfiyen yerine getirilmesi gerekmemektedir.

Türkiye, bugüne kadar Rekabet alanında birçok reformu ulusal mevzuatında yürürlüğe soktuğu için, Rekabet Faslının artık müzakerelere açılmasının zamanı geldiği kaanatindeyim. AB ile Türkiye arasında Rekabet Faslının müzakerelere açılması, Türkiye'nin, AB üyeliğine olan inancını artıracaktır. Aynı zamanda AB ile üyelik müzakerelerine genel anlamda pozitif bir ivme katacaktır.

KAYNAKÇA

Akdemir, Erhan, ‘’Avrupa Entegrasyonunun Tarihsel Gelişimi’’, *Ekonominin AB'si*, (Ed): Ümit, Güner, İstanbul 2008.

Altay, Hüseyin ve Çelebioğlu, Fatih, ‘’Avrupa Birliği Ortak Rekabet Politikası’’, *Ekonominin AB'si*, (Ed): Ümit, Güner, İstanbul 2008.

Ankara Sanayi Odası, ‘’Şirket Birleşmelerinin Sınıflandırılması’’, *Asomedya*, Ağustos 2000.

Arı, Tayyar, *Uluslararası İlişkiler Teorileri*, Bursa 2008.

Avrupa Birliği, Avrupa Komisyonu Türkiye Temsilciliği, *Avrupa Birliği Rekabet Politikası: Serbest ve Adil bir Ekonomi İçin*, Ankara 2000.

Avrupa Birliği Danışmanlık ve Yatırım Hizmetleri A.Ş. – Türk Ekonomi Bankası, ‘’Rekabetin Korunması Hakkında Kanun’’, *Rekabet Politikası ve Türkiye,* İstanbul 1998.

Avrupa Birliği Genel Sekreterliği, *Avrupa Birliği Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programı*, Ankara 2008.

Avrupa Birliği Genel Sekreterliği, *Avrupa Komisyonu tarafından Hazırlanan 2009 yılı Türkiye İlerleme Raporu*, Ankara 2009.

Avrupa Birliği Genel Sekreterliği, *Türkiye'nin AB Müktesebatına Uyum Programı,* (2007-2013), Ankara 2007.

Badur, Emel, ‘’Rekabeti Sınırlayıcı Anlaşmalara Uygulanacak Hüküm ve Sonuçlar’’, *Türk Rekabet Hukukunda Rekabeti Sınırlayıcı Anlaşmalar, Uyumlu Eylem, Kararlar,* Ankara 2001.

Baydur, C. Mehmet ve Süslü, Bora, ‘’Ekonomik Bütünleşme olarak Parasal Birlik: AB ve Türkiye’’, *Avrupa Birliği Sürecinde Türkiye: Siyasal, Ekonomik ve Toplumsal Dönüşüm, Sorunlar ve Tartışmalar*, Ankara 2004.

Bektaş, Kazım, ‘’Ekonomik Küreselleşme Sürecinde Rekabet Gücü ve Üstünlüğünün Önemi ve Kaynakları: Türkiye için Bir Değerlendirme’’, *Türkiye İktisat Kongresi, İktisadi Sektörlerde Gelişme Stratejileri*, Ankara 2004.

Christiansen, Thomas, ‘’The Council of Ministers: Institutionalising Intergovernmentalism’’, *European Union: Power and Policy Making*, (Ed): Jeremy, Richardson, Newyork 2004.

Coşkun, Enis, *Bütünleşme Sürecinde Avrupa Birliği ve Türkiye*, İstanbul 2001.

Çetinkaya, Murat, ‘’Batmakta olan Bir Teşebbüsün Devralınması: Literatür Taraması ve Örnek Olay Çalışması’’, *Rekabet*, Sayı:13.

Desmond, Dinan, *Avrupa Birliği Ansiklopedisi Birinci Cilt,* (Çev): Hale, Akay, İstanbul 2005.

Desmond, Dinan, *Avrupa Birliği Ansiklopedisi İkinci Cilt*, (Çev): Hale Akay, İstanbul 2005.

Dura, Cihan ve Atik, Hayriye, *Avrupa Birliği, Gümrük Birliği ve Türkiye*, Ankara 2007.

Ege, Yavuz,''Dünyadaki Uygulamalar Işığında Rekabet Politikası ve Özelleştirme'', *Hazine*, C.1, Sayı:13, Ankara, Ocak 2000.

Erhan, Çağrı ve Akdemir, Erhan, ''Giriş: Avrupa Bütünleşmesi'', *Avrupa Birliği'nin Güncel Sorunları ve Gelişmeler,* (Ed): Belgin, Akçay, Sevilay, Kahraman ve Sanem Baykal, Ankara 2008.

Erkan, Asuman, Acar, Dilvin, ''AB Müktesebatına Uyum Sürecinde Devlet Yardımları ve Resmi Destekli İhracat Kredileri'', *Durum*, Sayı:59, İstanbul, Ocak 2006.

Ferik, Bülent, '' AB Devlet Yardımları Politikası ve Türkiye'de Devlet Yardımı Uygulamaları'', *Dış Ticaret*, Sayı:31, Ankara, Nisan 2004.

Fişne, Mustafa, ''Avrupa Birliği Kurumsal Yapısı ve Türkiye ile İlişkileri'', *Avrupa Birliği Ortak Politikalar ve Türkiye – Ekonomik, Sosyal ve Siyasal Politikaların Uyumlaştırılması,* (Ed): B, Muhsin, Kar ve Harun Arıkan, İstanbul 2003.

Gümrükçü, Harun, *Küreselleşme ve Türkiye*, İstanbul 2003.

Güran, Nevzat, *Uluslararası Ekonomik Bütünleşme ve Avrupa Birliği*, İzmir 2002.

Hatipoğlu, Esra, ''Müzakere Sürecinde Türk Dış Politikasının Avrupalılaşması ve Ortak Dış ve Güvenlik Politikasına Uyum Tartışmaları'', *AB Yolunda Türkiye: Müzakere Sürecinin Ekonomi Politiği,* (Ed): Mehmet, Dikkaya, İstanbul 2006.

Heywood, Andrew, *Political Ideas and Concepts An Introduction*, London 1994.

İktisadi Kalkınma Vakfı, *Avrupa Birliği Müktesebatının Uygulanışının Türk İş Dünyasına Etkileri Projesi Seminer Bilgi Notları*, İstanbul 2005.

İstanbul Sanayi Odası, ''İhracatta Gelişen Pazarlar: Serbest Ticaret Anlaşmaları'', *İstanbul Sanayi Odası*, Yıl: 43, Sayı:506, İstanbul, Mayıs 2008.

Karakaş, Yusuf, *Avrupa Birliği'nde Siyasal Entegrasyon*, 2002 Ankara.

Karluk, Rıdvan, *Avrupa Birliği ve Türkiye*, 2005 İstanbul.

Keskin, M. Hakan, *Doğru Sanılan Yanlışlarla Avrupa Birliği*, 2008 İstanbul.

Keskin, M. Hakan, *Doğru Sanılan Yanlışlarla Avrupa Birliği*, 2010 Ankara.

Kolovos, Amaleia, *Regional Integration in East Asia,* Portland State University, Social Sciences Institute, Department of International Relations, Draft Thesis.

Köksal, Tümay, ''Avrupa Birliği'ne Tam Üyelik Sürecinde Gümrük Birliği'nin Rekabet Kuralları'', *Rekabet*, Sayı:4, İstanbul, 2001.

Köksal, Tümay, ''Avrupa Birliği'nin Rekabet Politikasının Değerlendirilmesi'', *Rekabet*, Sayı:9, İstanbul, 2003.

McNamara, R. Kathleen, ‘’Managing The Euro: The European Central Bank’’, *The Institutions of the European Union*, (Ed): John, Peterson and Michael Shackleton, Newyork 2002.

Moussis, Nicholas, *Avrupa Birliği Politikalarına Giriş Rehberi*, (Çev): Ahmet, Fethi, İstanbul 2004.

Öztürk, Hüseyin, ’’DTÖ Anlaşmazlıklarının Halli Sisteminin Dampinge Karşı Önlemler ile Telafi Edici Önlemler Bağlamında Genel bir Değerlendirmesi’’, *Dış Ticaret*, Yıl: 5, Sayı:19, Ankara, Ekim 2000.

Öztürk, Hüseyin, ’’Pazara Giriş Stratejisi Açısından 1/95 Sayılı Türkiye-AB Ortaklık Konseyi Kararı’nın Dampinge Karşı Önlemlere İlişkin 44’üncü Maddesi Buzdağının Görünen Kısmı mı?’’, *Dış Ticaret*, Yıl: 7, Sayı:25, Ankara, Temmuz 2002.

Özyakışır, Deniz, ‘’AB Ortak Rekabet Politikası Çerçevesinde Rekabet ve Devlet Yardımları: Türkiye Açısından Değerlendirme ve Mevzuat Uyumu’’, *AB Yolunda Türkiye: Müzakere Sürecinin Ekonomi Politiği,* (Ed): Mehmet, Dikkaya, İstanbul 2006.

Rourke, John. T, *International Politics on The World Stage*, Newyork 1997.

Sabuncu, Hakan, ‘’Türk Rekabet Hukuku Açısından Birlikte Hâkimiyet Doktrininin Birleşme ve Devralmalara Uygulanabilirliği ’’, *Birlikte Hâkimiyet Kavramının Birleşme ve Devralmalar Açısından Değerlendirilmesi*, Rekabet Kurumu Uzmanlık Tezleri Serisi, Sayı:126, Ankara, Temmuz 2003.

Schmidt, Vivien. A, *The Futures of European Capitalism*, Newyork 2002.

Secretariat General for the EU Affairs, *National Programme of Turkey for the Adoption of The EU Acquis*, Ankara 2008.

Seyidoğlu, Halil, *Uluslararası İktisat Teori Politika ve Uygulama*, İstanbul 2007.

Stanbrook, Olive, ‘’Rekabet Kuralları ve Dağıtım Hizmetleri’’, *Rekabet Politikası ve Türkiye*, AB Danışmanlık ve Yatırım Hizmetleri A.Ş, Türk Ekonomi Bankası, Sayı:25, İstanbul, Mart 1998.

Şenyücel, Orçun, ’’Dominant Position and It’s Abuse: The Practice in Turkey’’, *Ankara Avrupa Çalışmaları*, C:3, Sayı:2, Ankara, Bahar 2004.

T.C. Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı, *Avrupa Birliği ve Türkiye*, Ankara 2007.

Tekinalp, Gülören ve Tekinalp, Ünal, *Avrupa Birliği Hukuku*, İstanbul 2000.

Tezcan, Ercüment, ‘’Avrupa Birliği Rekabet Politikasının Hukuksal Boyutu’’, *Dünden Bugüne Avrupa Birliği,* (Der): Beril, Dedeoğlu, İstanbul 2003.

Uğur, Mehmet, *Avrupa Birliği ve Türkiye, Bir Dayanak İnandırıcılık İkilemi*, İstanbul 2000.

Ulu, Harun, ’’Birleşme ve Devralmalarda Ortaya Çıkan Rekabet Sorunları ve Koşullu İzin’’, Rekabet Kurumu Uzmanlık Tezleri Serisi, Sayı:146, Ankara, Mayıs 2004.

Uyanusta, Esra, ’’Avrupa Birliği’nin Rekabet Politikası’’, *Avrupa Birliği İletişim* Projesi, İstanbul, Ağustos 2005.

Uyar, Süleyman, ''Ekonomik Bütünleşmeler ve Gümrük Birliği Teorisi'', *Dış Ticaret*, Yıl: 5, Sayı:19, Ankara, Ekim 2000.

Uysal, Taylan, ''Avrupa Birliği ve Türkiye'de Devlet Yardımları'', *İktisadi Kalkınma Vakfı* Projesi, İstanbul, Ağustos 2005.

Ülger, İrfan, Kaya, *Avrupa Birliği'nin ABC'si*, Ankara 2005.

Wallerstein, Immanuel, ''The World System as a Capitalist World-Economy'', *International Relations Theory*, (Ed): Paul, R. Viotti and Mark, V. Kauppi, Newyork 2010.

Yeşilada, Birol and Wood, M. David, *The Emerging European Union*, Newyork 2010.

Ansal, Hacer ve Çetindamar, Dilek, ''Teknolojik Gelişmelerin Ölçek Ekonomisine Etkileri'', http://arsiv.mmo.org.tr/pdf/10113.pdf, (E.T): (27.04.2011).

A. Pollack, Mark, ''Robert Schuman Center for Advanced Studies, International Relations Theory and European Integration'', http://www.eui.eu/RSCAS/WP-Texts/00_55.pdf, (E.T): (14.10.2010).

A. Pollack, Mark, ''Theorizing The European Union: International Organization, Domestic Polity or Experiment in New Governance?'', http://people.cas.sc.edu/coate/Readings/Pollack_Theorizing_the_European.pdf, (E.T): (13.10.2010).

Arsava, Füsun, ''Nice Antlaşmasının Getirdikleri'', http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/16/2/377.pdf, (E.T): (25.12.2010).

Aunesluoma, Juhana, “Themes in European Integration History Lecture 2: The Marshall Plan”, http://www.valt.helsinki.fi/blogs/jauneslu/eu2luento.ppt#269,14,Conclusion, (E.T): (04.11.2010).

Avrupa Birliği Politikaları Enstitüsü, ‘’Avrupa Birliği Genişlemesi’’, http://www.abpe.org.tr/abpe/content-detail.php?lang=2&detail=32&page=1, (E.T): (07.08.2011).

Avrupa Komisyonu, ‘’Türkiye 2010 yılı İlerleme Raporu’’, http://www.abgs.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/IlerlemeRaporlari/turkiye_ilerleme_rap_2010.pdf, (E.T): (24.08.2011).

Avrupa Komisyonu, ‘’Türkiye 2011 yılı İlerleme Raporu’’, http://www.abgs.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/IlerlemeRaporlari/2011_ilerleme_raporu_tr.pdf, (E.T): (15.10.2011).

Avrupa Toplulukları Komisyonu, ‘’2006/35/EC Sayılı Kararın Feshine ve Türkiye ile Katılım Ortaklığının kapsadığı ilkeler, öncelikler ve koşullara dair bir Konsey Kararı- 2008/157/EC’’, http://www.abgs.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/Kob/Turkiye_Kat_Ort_Belg_2007.pdf , (E.T): (07.08.2011).

Avrupa Toplulukları Komisyonu, 2009 yılı Türkiye İlerleme Raporu, http://www.abgs.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/IlerlemeRaporlari/turkiye_ilerleme_rap_2009.pdf, (E.T): (14.08.2011).

Ay, Özgür, ‘’The Possibility of Postnationality in The Case of European Union Citizenship’’, http://etd.lib.metu.edu.tr/upload/12604936/index.pdf, (E.T): (08.10.2010).

Bilici, Nurettin, ‘’AB’de Ekonomik Bütünleşme ve Türkiye’nin Entegrasyonu’’, http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/16/1122/13212.pdf, (E.T): (06.01.2011).

Bülbül, Onur, ’’AB Devlet Yardımları ve Sanayi Politikalarının Çelişkisi Işığında Son AB Genişlemesine Eleştirel Bir Bakış’’, http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/16/6/476.pdf, (E.T): (28.04.2011).

Büyükçoban, Zafer, ‘’Rekabet ve Hâkim Durumdaki Kamu Teşebbüsleri, Türk Telekom Örneği’’, http://tez.sdu.edu.tr/Tezler/TS00454.pdf, (E.T): (07.06.2011).

Commission of the European Communities, ‘’Council Decision on the Principles, Priorities and Conditions contained in the Accession Partnership with Turkey and repealing Decision 2006/35/EC’’, http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2007/nov/turkey_accession_partnership_en.pdf, (E.T): (07.08.2011).

Commission of the European Communities, ‘’Turkey 2009 Progress Report accompanying the Communication from the Commission to the European Parliament and the Council’’, http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2009/tr_rapport_2009_en.pdf, (E.T): (14.08.2011).

Commission of the European Communities, ‘’Turkey 2011 Progress Report accompanying the Communication from the Commission to the European Parliament and the Council’’, http://www.abgs.gov.tr/files/AB_Iliskileri/Tur_En_Realitons/Progress/tr_rapport_2011_en.pdf, (E.T): (15.10.2011).

Corporate & Public Strategy Advisory Group, ‘’Rekabete İlişkin AB Müktesebat Rehberi’’, http://www.mess.org.tr/ab/PDF/Rekabet.pdf, (E.T): (25.02.2011).

Çapanoğlu, Gençay, Sema, “Geçmişten Günümüze Lizbon Stratejisi ve 2020 için Yeni Bir Vizyon Işığında AB 2020 stratejisi”, http://www.ikv.org.tr/images/upload/data/files/gecmisten_gunumuze_lizbon_stratejisi_ve_2020_icin_yeni_bir_vizyon_isiginda_ab_2020_stratejisi.pdf, (E.T): (22.10.2010).

Çetinkaya, Murat, ‘’İlgili Pazar Kavramı ve İlgili Pazar Tanımında Kullanılan Nicel Teknikler’’, http://www.rekabet.gov.tr/index.php?Sayfa=tezdetay&Id=4&Lang=TR, (E.T): (23.06.2011).

Çınaroğlu, Serpil, ‘’Rekabet Hukukunda Dikey Birleşmeler: Etkinlik ve Rekabet’’, http://www.rekabet.gov.tr/dosyalar/tezler/tez25.pdf, (E.T): (15.04.2011).

Dağdemir, Uçkan, Elif, ‘’Avrupa Birliği’nin Bütünleşme Sürecinde Esneklik Kavramı: Amsterdam Antlaşması Çerçevesinde Bir Değerlendirme’’, http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/42/471/5413.pdf, (E.T): (21.12.2010).

Değirmenci, Gamze, ‘’Avrupa Birliği’nin Demokratikleşme Sorunsalı ve Lizbon Antlaşması ile Atılan Adımlar’’, http://www.bilgesam.org/tr/index.php?option=com_content&view=article&id=772:avrupa-birliinin-demokratikleme-sorunsal-ve-lizbon-antlamas-ile-atlan-admlar&catid=70:ab-analizler&Itemid=134, (E.T): (21.12.2010).

D. Hofer, Stephen, ‘’Neo-functionalism relaoaded. The Energy Community of Southeast Europe’’, http://www.hks.harvard.edu/kokkalis/GSW9/Hofer_paper.pdf, (E.T): (07.10.2010).

Duman, Mehmet, ‘’Hegemonya ve Güçler Dengesi bağlamında Uluslararası Siyaset ve İktisat İlişkileri’’, http://kosbed.kocaeli.edu.tr/sayi4/duman.pdf, (E.T): (15.02.2011).

Elmas, Yılmaz, Fatma, ‘’Schengen Debate: A Spill-back in EU Integration?’’, http://www.usak.org.tr/EN/makale.asp?id=2158, (E.T): (08.10.2010).

Ekodialog, ‘’Damping Nedir, Damping Uygulaması’’, http://www.ekodialog.com/uluslararasi_ekonomi/subvansiyon-damping-nedir.html, (E.T): (29.04.2011).

EU Facts, ‘’Europe 2020: A European Strategy for Smart, Sustainable and Inclusive Growth’’ http://www.eurunion.org/eu/images/stories/eufactsh-eur2020-8-10.pdf, (E.T): (22.10.2010).

EUR Lex, ‘’Case No IV / M.308- Kali – Salz / MdK / Treuhand’’, http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31994D0449:EN:HTML, (E.T): (28.05.2011).

Europa Press, ‘’Europe 2020: Commission proposes new Economic Strategy in Europe’’, http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/10/225&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en, (E.T): (22.10.2010).

Europa: Summaries of EU Legislation, ‘’Treaty Establishing the European Economic Community: EEC Treaty- original text non consolidated version: The Contributions of the Treaty’’, http://europa.eu/legislation_summaries/institutional_affairs/treaties/treaties_eec_en.htm, (E.T): (27.11.2010).

European Central Bank, Eurosystem, ‘’International Representation of Europe in the Area of Economic and Monetary Union: Legal Issues and Practice in the First Ten Years of The Euro’’,http://www.ecb.int/events/pdf/conferences/emu/RSmitsInternationalRepresentationOfEMUpaper.pdf?179eee8046ee26b8ba1ea58e1625435a, (E.T): (18.12.2010).

European Commission, ‘’Commission Decision of 9th February 2000 declaring a concentration to be compatible with the common market& Case No: COMP / M.1628-TotalFina-Elf ’’, http://ec.europa.eu/competition/mergers/cases/decisions/m1628_20000209_600_en.pdf, (E.T): (29.05.2011).

European Parliament, ‘’Merger Treaty: Treaty Establishing a Single Council and a Single Commission of The European Communities’’, http://www.europarl.europa.eu/parliament/archive/staticDisplay.do?id=77&pageRank=10&language=EN, (E.T): (02.12.2010).

Eurotreaties, ‘’The Maastricht Treaty: Provisions Amending the Treaty Establishing the European Economic Community with a View to Establishing the European Community’’, http://www.eurotreaties.com/maastrichtec.pdf, (E.T): (15.12.2010).

Food and Agriculture Organization of the United Nations: Economic and Social Development Department, ‘’Central and Eastern Europe and the CommonWealth of Independent States: Decelerating Economic Growth and Weaker Agricultural Performance at Central and Eastern Europe’’, http://www.fao.org/docrep/w5800e/w5800e11.htm, (E.T): (15.01.2011).

Güney, Pelin, ‘’Marshall Planı: Avrupa Birliği’nin İnşasında Amerikan Harcı’’, http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/16/6/469.pdf, (E.T): (04.11.2010).

Hürriyet, ‘’Kuyumcu Derneklerine Ceza’’, http://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/17945714.asp, (E.T): (29.11.2011).

Ilıcak, Ali, ‘’ABD ve AB Hukuku Işığında Dikey Anlaşmaların İktisadi Analizi’’, http://www.actecon.com/PDF/Dikey_2008.pdf, (E.T): (05.03.2011).

İktisadi Kalkınma Vakfı, ‘’Avrupa Birliği’nin Rekabet Politikası’’, http://www.ikv.org.tr/pdfs/9d1e7701.pdf, (E.T): (25.03.2011).

İktisadi Kalkınma Vakfı, ‘’Turkey 2010 Progress Report’’, http://www.ikv.org.tr/images/upload/data/files/ilerleme_raporu_2010-orijinal_metin(1).pdf, (E.T): (24.08.2011).

İktisadi Kalkınma Vakfı, ‘’Turkey 2011 Progress Report’’, http://www.ikv.org.tr/images/upload/data/files/tr_rapport_2011_en(8).pdf, (E.T): (15.10.2011).

İlhan, Buket, ‘’Avrupa Birliği Rekabet Politikasında Devlet Yardımları ve Türkiye’nin Uyumu’’, http://www.sayistay.gov.tr/dergi/icerik/der76m7.pdf, (E.T): (10.05.2011).

Karasu, Koray, ’’Yerelleşme Söylemi ve Bölge Kalkınma Ajansları’’, http://www.yayed.org.tr/resimler/ekler/5422afb467e9456_ek.pdf, (E.T): (28.04.2011).

KKTC Başbakanlık Avrupa Birliği Koordinasyon Merkezi, ‘’Avrupa Birliği Tarihçesi’’, http://www.eucoordination.org/tarihce.html, (E.T): (25.12.2010).

Kobi Finans, ‘’Şirket Birleşmelerinin Türleri Nelerdir? ‘’, http://www.kobifinans.com.tr/tr/bilgi_merkezi/020601/434, (E.T): (13.04.2011).

Kurt, Ümit, ”Europe of Monnet, Schumann and Mitrany: A Historical Glance to the EU from the Functionalist Perspective’’, http://ejeps.fatih.edu.tr/docs/articles/24.pdf, (E.T): (07.11.2010).

Kurt, Ümit, “Historical Outlook to the EU from the Functionalist Perspective; Europe of Monnet, Schumann and Mitrany”, http://www.essex.ac.uk/ecpr/events/graduateconference/barcelona/papers/473.pdf, (E.T): (07.10.2010).

Laursen, Finn, “Dalhousie University: The Merger Treaty 1965: The First Reform of the Founding European Community Treaties”, http://euce.dal.ca/Files/The_Merger_Treaty_1965_by_Finn_Laursen.pdf, (E.T): (02.12.2010).

Lehmann, Wilhelm, “European Parliament: The Treaty of Nice and the Convention on the Future of Europe”, http://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/en//FTU_1.1.4.pdf, (E.T): (28.12.2010).

M. Viola, Donatella, “International Relations and European Integration Theory: The Role of the European Parliament, The Role of the European Parliament in the Realist Model: Functionalism’’, http://www.fscpo.unict.it/EuroMed/jmwp26.htm, (E.T): (07.10.2010).

Mc. Gowan, Lee, “ Theorising European Integration: Revisiting Neo-Functionalism and Testing it’s Suitability for Explaining the Development of EC Competition Policy”, http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=989925, (E.T): (08.10.2010).

Meunier, Sophie and Mcnamara, R. Kathleen,"Making History: European Integration and Institutional Change At Fifty", http://fds.oup.com/www.oup.com/pdf/13/9780199218677.pdf, (E.T): (20.10.2010).

Natali, David, "The Lisbon Strategy, Europe 2020'', http://www.centreurope-montreal.ca/fileadmin/contenu/documents_pdf/20100923_paper_Natali.pdf, (E.T): (22.10.2010).

Official Website for the First Term of 2005 for the Luxembourg Presidency of the Council of the European Union, ''History of The EU: First Steps Towards European Integration: The ECSC'', http://www.eu2005.lu/en/savoir_ue/historique_UE/index.php, (E.T): (10.11.2010).

Official Website Of European Union, ''Commission decides that no aid was involved in the disposal of the remaining State participation in Kali und Salz GmbH'', http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/00/610, (E.T): (28.05.2011).

Özbek, Neslihan, ''ESC Danışmanlık& Hâkim Durumun Kötüye Kullanılması Yasağının Uygulanmasına İlişkin Tartışma Raporu'', http://www.escrc.com/article/4072/hakim-durumun-kotuye-kullanilmasi-yasaginin-uygulamasina-iliskin-tartisma-raporu, (E.T): (15.03.2011).

Özcan, Mehmet, "Avrupa Birliği'nin Küresel Terörle Mücadelesi", http://www.usak.org.tr/makale.asp?id=412, (E.T): (29.01.2011).

Özer, Akif, Mehmet, "Dünden Bugüne Avrupa Birliği '', http://yeni.beykent.edu.tr/docs/2.pdf?phpMyAdmin=26b1ab37aa748d52c4747d623bec741b, (E.T): (19.02.2011).

Özkan, Işıl, “Lizbon Antlaşması Yürürlüğe Girdi”, http://www.turkiyeavrupavakfi.org/index.php/arastirma-yorum/basinda-cikanlar/1866-lizbon-anlasmasi.html, (E.T): (03.01.2011).

Polat, Celal, “The Immigration Policy and Process of European Integration: Supranationalism Versus Intergovernmentalism? ”, http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/16/1123/13221.pdf, (E.T): (11.10.2010).

Rekabet Kurumu, ‘’Hakkımızda’’, http://www.rekabet.gov.tr/index.php?Sayfa=sayfahtml&Id=110&Lang=TR, (E.T): (04.06.2011).

Rekabet Kurumu, ‘’İdari Para Cezaları’’, http://www.rekabet.gov.tr/index.php?Sayfa=sayfaicerikhtml&icId=9&detId=10&ustId=9&Lang=TR, (E.T): (25.11.2011).

Rekabet Kurumu, ‘’Kartellerin Ortaya Çıkartılması Amacıyla Aktif İşbirliği Yapılmasına Dair Yönetmelik’’, http://www.rekabet.gov.tr/dosyalar/yonetmelik/yonetmelik8.pdf, (E.T): (27.06.2011).

Rekabet Kurumu, ‘’Rekabet Hukukunda Usul’’, http://www.rekabet.gov.tr/index.php?Sayfa=sayfaicerik&icId=9, (E.T): (15.07.2011).

Rekabet Kurumu, ‘’Rekabet Kurulundan İzin Alınması Gereken Birleşme ve Devralmalar Hakkında Tebliğ – Tebliğ No: 2010:4’’, http://www.rekabet.gov.tr/dosyalar/teblig/teblig83.pdf, (E.T): (19.06.2011).

Rekabet Kurumu, ‘’Rekabet Kurulunun 11-07-2007 tarihli Kararı’’, http://www.urteb.org/images/File/rnek%20rekabet%20kurulu%20kararlar%C4%B1/rekabet%20ihlalleri/07-59-681-238.pdf, (E.T): (28.11.2011).

Rekabet Kurumu, ‘’Rekabet Kurulunun 12-05-2010 Tarihli Kararı’’, http://www.rekabet.gov.tr/dosyalar/kararlar/karar3440.pdf, (E.T): (25.11.2011).

Rekabet Kurumu, ‘’Rekabet Kurulunun 17-06-2010 Tarihli Kararı’’, http://www.rekabet.gov.tr/dosyalar/kararlar/karar3463.pdf, (E.T): (25.11.2011).

Rekabet Kurumu, ‘’Rekabet Kurulunun 31-03-2011 Tarihli Kararı’’, http://www.rekabet.gov.tr/dosyalar/kararlar/karar4025.pdf, (E.T): (30.11.2011).

Rekabet Kurumu, ‘’Rekabet Kurumu Başkanlığından Rekabet Kurulu Kararı’’, http://www.telkoder.org.tr/files/2-decision/RK_voip_PRI.doc, (E.T): (27.11.2011).

Rekabet Kurumu, ‘’Rekabet Kurumu Başkanlığının Rekabet Kurulu Kararı’’, http://www.rekabet.gov.tr/dosyalar/kararlar/karar1459.pdf, (E.T): (28.11.2011).

Rekabet Kurumu, ‘’Rekabet Kurumu Tarafından 11-33/712-219 sayılı Rekabet Kurulu Kararı’’, http://www.rekabet.gov.tr/index.php?Sayfa=kararlargechafliste&Lang=TR, (E.T): (29.11.2011).

Rekabet Kurumu, ‘’Rekabet Kurumunun 2 Aralık 2005 tarihli Ayrıntılı Tarama Toplantısına İlişkin Bilgi Notu’’, http://www.rekabet.gov.tr/word/uluslararasi/bilginotu.doc, (E.T): (12.07.2011).

Rekabet Kurumu, ‘’Rekabet Terimleri Sözlüğü’’, http://www.rekabet.gov.tr/dosyalar/images/file/Ekonomi/rekabet.pdf, (E.T): (15.03.2011).

Rekabet Kurumu, ‘’Rekabetin Korunması Hakkında Kanun’’, http://www.rekabet.gov.tr/dosyalar/belgeler/belge7/kanun.pdf, (E.T): (10.04.2011).

Rittberger, Berthold and Glockner, Iris, “The ECSC Treaty”, http://euce.dal.ca/Files/Rittberger_paper.pdf, (E.T): (17.11.2010).

Rodrigues, Joao, Maria, “Priorities for the Post 2010 Lisbon Strategy”, http://www.estrategiadelisboa.pt/Document/Texto_Maria_Rodrigues.pdf, (E.T): (22.10.2010).

Roy, Joaquin, “The European Union in The World: An Introduction, The European Steel and Coal Community”, http://www6.miami.edu/eucenter/EUWOintroduction.ppt, (E.T): (04.11.2010).

Schafer, Gunter, “Eurostat: Statistical Office of the European Communities; Statistical Portrait of the European Union 2007’’, http://www.stat.gov.lt/uploads/docs/KS_76_06_276_en_1.PDF?PHPSESSID, (E.T): (27.11.2010).

Sezen, Ayşe, ‘’Uluslararası Rekabet ve Teknoloji Birliği& Birleşme ve Devralmalar’’, http://www.urteb.org/images/File/Birlesme%20ve%20Devralmalar,Ayse%20Sezen.pdf, (E.T): (20.04.2011).

Shepsle, A. Kenneth, ‘’Rational Choice Institutionalism’’, http://scholar.harvard.edu/kshepsle/files/rational_choice_institutionalism_4.5.05.pdf, (E.T): (14.10.2010).

Soltesz, Bence, “University of Economics Prague: Past, Present and Future of the Single Market of the EU”, http://uni-obuda.hu/users/vecseya/RePEc/pkk/wpaper/0907.pdf, (E.T): (27.11.2010).

Stratejik ve Sosyal Araştırmalar Danışmanlık AŞ, ‘’Rekabeti Sınırlayıcı Anlaşma- Uyumlu Eylem ve Kararlar ile Hâkim Durumun Kötüye Kullanılması Halinde Verilecek Para Cezalarına İlişkin Yönetmelik Yürürlüğe Girdi’’, http://www.yyd.com.tr/subat2009/bulten.htm, (E.T): (27.06.2011).

Suzuki, Hitoshi, “ European Integration and Trade Unions: The Role of Interest Groups in Policy- Making of European Integration and it’s Impact on National Welfare States’’, http://www.jean-monnet-coe.keio.ac.jp/workingpapers/hitoshi_suzuki_01.pdf, (E.T): (07.11.2010).

Sümer, Gökhan, “Lizbon Antlaşması. Avrupa Nereye? Türkiye Nerede?”, http://www.bilgesam.org/tr/index.php?option=com_content&view=article&id=530:lizbon-antlamas-avrupa-nereye-tuerkiye-nerede&catid=70:ab-analizler&Itemid=134, (E.T): (03.01.2011).

Şimşek, Tolga, Alp, ‘’Uluslararası Alanda ve Türkiye’de Açık Karteller ile Mücadele’’, http://ekutup.dpt.gov.tr/hukuk/simsekat/kartel.pdf, (E.T): (26.02.2011).

T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı, ‘’Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğunu Kuran Antlaşma’’, http://ekutup.dpt.gov.tr/ab/antlasma/akct.pdf, (E.T): (15.11.2010).

T.C Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı, ‘’Çıkartılması Öngörülen İkincil Düzenlemeler’’, http://ekutup.dpt.gov.tr/ab/ABMuktesebati/08-Rekabet%20Politikasi.pdf, (E.T): (22.10.2011).

T.C Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı, ‘’T.C Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığının 2007 yılında çıkartmayı öngördüğü İkincil Düzenlemeler’’, http://ekutup.dpt.gov.tr/ab/ABMuktesebati/08-Rekabet%20Politikasi.pdf, (E.T): (29.10.2011).

T.C Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı, ‘’T.C Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığının 2008 Yılında Çıkartmayı Öngördüğü İkincil Düzenlemeler’’, http://ekutup.dpt.gov.tr/ab/ABMuktesebati/08-Rekabet%20Politikasi.pdf, (E.T): (10.11.2011).

T.C Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı ‘’Akdeniz İhracatçı Birlikleri Serbest Ticaret Anlaşmaları’’, http://www.akib.org.tr/akib.php?HID=132, (E.T): (07.01.2011).

T.C. Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı, ‘’Lizbon Antlaşması’’, http://www.dtm.gov.tr/dtmweb/index.cfm?action=detay&yayinID=2157&icerikID=2316&dil=TR, (E.T): (03.01.2011).

T.C. Başbakanlık Kanunlar ve Kararlar Genel Müdürlüğü, ‘’İthalatta Haksız Rekabetin Önlenmesi Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun Tasarısı’’, http://www2.tbmm.gov.tr/d21/1/1-0463.pdf, (E.T): (28.06.2011).

T.C. Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı – Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü, ‘’Türkiye’nin AB Müktesebatına Uyum Programı’’, http://diabk.tarim.gov.tr/AB_Muktesebat.mht, (E.T): (18.10.2011).

Teisanu, Radu, “Rational Choice Institutionalism and European Peripheries”, http://www.uta.fi/isss/monnetcentre/peripheries/pdf/Radu_Teisanu.pdf, (E.T): (15.10.2010).

The Euratom Treaty, ‘’Objective of the Treaty: Scope and Area of Application’’, http://esarda2.jrc.it/references/Technical_sheets/ts-Euratom-040304.pdf, (E.T): (20.11.2010).

The University of North Carolina at Chapel Hill, ‘’Common Foreign and Security Policy’’, http://www.unc.edu/depts/europe/conferences/eu/Cfsp/cfsp4.html, (E.T): (05.02.2011).

Türkiye Akaryakıt Bayileri Petrol ve Gaz Şirketleri İşveren Sendikası, ‘’Rekabet Kurulu- 2003/3 ve 2007/2 sayılı Rekabet Kurulu Tebliğleri ile Değişik, Dikey Anlaşmalara İlişkin Grup Muafiyeti Tebliği- Tebliğ No:2002/2 ’’, http://www.tabgis.org/images/Galeri/1bhv3b2v45.pdf, (E.T): (15.06.2011).

Türkiye Başbakanlık Gümrük Müsteşarlığı, ‘’Tarihlerle Avrupa Birliği’nin Kuruluşu ve Evrimi’’, http://www.gumruk.gov.tr/tr-TR/abdisiliskiler/Sayfalar/ABGenel.aspx, (E.T): (07.12.2010).

Türkiye Büyük Millet Meclisi, ‘’TBMM Kütüphanesi: Maastricht Antlaşması’’, http://www.tbmm.gov.tr/kutuphane/AB/Maastricht_Anla%C5%9Fmasi.pdf, (E.T): (07.12.2010).

Türkiye Cumhuriyeti Avrupa Birliği Bakanlığı, ‘’Analytical Examination of the Acquits Chapter 8- Competition Policy Turkey Country Session’’, http://www.abgs.gov.tr/index.php?p=143&l=2, (E.T): (20.07.2011).

Türkiye Cumhuriyeti Avrupa Birliği Bakanlığı, ‘’Ayrıntılı Tarama Toplantısı Sunuşları’’, http://www.abgs.gov.tr/index.php?p=143&l=1, (E.T): (05.07.2011).

Türkiye Cumhuriyeti Avrupa Birliği Bakanlığı, ‘’Çıkarılmasında Yarar Görülen Yasal Düzenlemeler’’, http://www.abgs.gov.tr/files/Muktesebat_Uyum_Programi/08_RekabetPolitikasi.pdf, (E.T): (22.10.2011).

Türkiye Cumhuriyeti Avrupa Birliği Bakanlığı, ‘’Fasıl 8- Rekabet Politikası’’, http://www.abgs.gov.tr/files/UlusalProgram/UlusalProgram_2008/Tr/pdf/iv_08_rekabetpolitikasi.pdf, (E.T): (21.11.2011).

Türkiye Cumhuriyeti Avrupa Birliği Bakanlığı, ‘’Screening Chapter 8 on Competition Policy’’, http://www.abgs.gov.tr/files/tarama/tarama_files/08/SC08DET_Anti_Trust.pdf, (E.T): (20.07.2011).

Türkiye Cumhuriyeti Avrupa Birliği Bakanlığı, ‘’Türkiye Cumhuriyeti Avrupa Birliği Bakanlığının 2007 Yılında Çıkartmayı Öngördüğü İkincil Düzenlemeler’’, http://www.abgs.gov.tr/files/Muktesebat_Uyum_Programi/08_RekabetPolitikasi.pdf, (E.T): (02.11.2011).

Türkiye Cumhuriyeti Avrupa Birliği Bakanlığı, ‘’Türkiye Cumhuriyeti Avrupa Birliği Bakanlığının 2008 Yılında Çıkartmayı Öngördüğü İkincil Düzenlemeler’’, http://www.abgs.gov.tr/files/Muktesebat_Uyum_Programi/08_RekabetPolitikasi.pdf, (E.T): (10.11.2011).

Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, ‘’Avrupa Birliği Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programı’’, http://www.mfa.gov.tr/data/AB/ABMuktesebati/08RekabetPolitikasi.pdf, (E.T): (23.11.2011).

Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, ‘’Lizbon Antlaşması’’, http://www.mfa.gov.tr/lizbon-antlasmasi.tr.mfa, (E.T): (03.01.2011).

Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, ‘’Turkey 2010 Progress Report’’, http://www.mfa.gov.tr/data/AB/2010_Ilerleme_Raporu_Ingilizce.pdf, (E.T): (22.08.2011).

Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, ‘’Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı tarafından 2007 Yılında Çıkartılması Öngörülen İkincil Düzenlemeler’’, http://www.mfa.gov.tr/data/AB/ABMuktesebati/08RekabetPolitikasi.pdf, (E.T): (29.10.2011).

Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, ‘’Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı tarafından 2008 Yılında Çıkartılması Öngörülen İkincil Düzenlemeler’’, http://www.mfa.gov.tr/data/AB/ABMuktesebati/08RekabetPolitikasi.pdf, (E.T): (10.11.2011).

Türkiye Cumhuriyeti Ekonomi Bakanlığı, ‘’Çok Taraflı Ticaret Sistemi-Dünya Ticaret Örgütü’’, http://www.ekonomi.gov.tr/upload/0C37A42A-D8D3-8566-45207A1B02EF35A6/dto.pdf, (E.T): (28.06.2011).

Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası, ‘’AB’de Önemli Bir Adım: Lizbon Antlaşması’’, http://www.mess.org.tr/content/LizbonAntlasmas%C4%B1.pdf, (E.T): (03.01.2011).

Türkkan, Erdal, ‘’Rekabet Politikası Uygulamalarında İstisna ve Muafiyetlerin Yeri’’, http://www.rekabet.gov.tr/index.php?Sayfa=sayfahtml&Id=1110, (E.T): (20.03.2011).

Türkkan, Erdal, ‘’Rekabet Yasasının Uygulanmasında De Minimis Kuralına Neden İhtiyaç Vardır? ’’, http://www.rekabet.gov.tr/index.php?Sayfa=sayfahtml&Id=746, (E.T): (25.03.2011).

University of Pittsburgh, ‘’Archive of European Integration: Police and Judicial Cooperation in Criminal Matters: Improving Governance; Institutional and Decision- Making Deficiencies in Terms of Political and Judicial Accountability’’, http://aei.pitt.edu/3067/2/Texas_paper_1.doc, (E.T): (25.01.2011).

Vikipedi, ‘’Amsterdam Antlaşması’’, http://tr.wikipedia.org/wiki/Amsterdam_Antla%C5%9Fmas%C4%B1, (E.T): (18.12.2010).

Vikipedi, ‘’Avrupa Polis Ofisi’’, http://tr.wikipedia.org/wiki/Avrupa_Polis_Ofisi, (E.T): (28.01.2011).

Wikipedia, ‘’European Economic Community’’, http://en.wikipedia.org/wiki/European_Economic_Community, (E.T): (06.10.2010).

Wikipedia, ‘’Substantive Law’’, http://en.wikipedia.org/wiki/Substantive_law, (E.T): (20.07.2011).

Yeşilada, Berk Tulga,''AB'de İhracata Yönelik Devlet Yardımları ve Türkiye'nin Durumunun Değerlendirmesi'', http://www.bilgesam.org/tr/index.php?option=com_content&view=article&id=775:abde-hracata-yoenelik-devlet-yardmlar-ve-tuerkiyenin-durumunun-deerlendirmesi-&catid=70:ab-analizler&Itemid=134, (E.T): (01.05.2011).

Yeşilada, Berk Tulga,''AB'de Şirket Birleşmelerine Yönelik Düzenlemeler ve Türkiye'de Uygulanabilirliği'', http://www.bilgesam.org/tr/index.php?option=com_content&view=article&id=785:abde-irket-birlemelerine-yoenelik-duezenlemeler-ve-tuerkiyede-uygulanabilirlii&catid=70:ab-analizler&Itemid=134, (E.T): (03.04.2011).

Yıldız, Habib,''Avrupa Birliği Ortak Rekabet Politikası ve Türkiye'', http://www.akademikbakis.org/12/makale/ABR.pdf, (E.T): (17.02.2011).

Yılmaz, Neslihan, ''Avrupa Birliği Ortak Ticaret Politikası ve Türkiye'nin Uyumu'', http://diabk.tarim.gov.tr/neslihany%C4%B1lmaz.pdf, (E.T): (08.01.2011).

Yönetim Yatırım Danışmanlık, ''Bülten- Hava Taşımacılığı Karteline Rekor Cezalar'', http://www.yyd.com.tr/agustos2007.pdf, (E.T): (25.05.2011).

Yücesoy, Duygu,''Avrupa Birliği Rekabet Politikası İçerisinde Tüketicinin Yeri'', http://www.debud.org/Html/dergi/27/dyucesoy.pdf, (E.T): (23.04.2011).